

Александър **ДЮМА**
Разбойникът
Едем 21

АЛЕКСАНДЪР ДЮМА РАЗБОЙНИКЪТ

Превод: Милена Лилова

chitanka.info

I

СИЕРА НЕВАДА

Сред планинските вериги, кръстосали Испания от край до край, от Билбао до Гибралтар и от Аликанте до нос Филистере, безспорно най-поетична и по причудливите си очертания, и по историческите предания е Сиера Невада, която сякаш е продължение на Сиера де Гуаро и е отделена от нея само с живописна долина, откъдето избликва един от изворите на Орхива, малка река, спускаща се в морето между Амулнекар^[1] и Мотрил^[2].

Там и до ден-днешен арабският дух се усеща във всичко — в нравите, в облеклото, в наименованията на градовете, в паметниците и пейзажите, въпреки че вече два и половина века са минали, откак маврите^[3] са напуснали кралството на Алмохадите^[4].

Трябва да отбележим, че тази земя, завладяна от синовете на пророка^[5] поради предателството на граф Хулиан^[6], е била за тях обетована. Андалусия, разположена между Африка и Европа, е тъй да се каже златната среда — надарена е с прелестите на едната и с богатствата на другата, но е избавена от неприятните им, тягостни особености: тук прохладните води на Пиренеите оросяват растителност, пищна като в Митиджа^[7]; тук няма изпепеляващ зной като в Тунис, нито жестоки студове като в Русия. Здравей, Андалусия, сестра на Сицилия, съперница на Канарските острови!

Живейте, обичайте и умирайте безгрижно, сякаш сте в Неапол, ако ви е провървяло и вие сте жител на Севиля, Гранада, Малага!

Между другото, в Тунис ми се случи да срещна маври, които ми показваха ключове от къщите си в Гранада^[8].

Те наследили ключовете от прадедите си и се канеха да ги предадат на потомците си. И ако някой ден децата им се върнат в град Абн-ал-Хамар, ще намерят къщата, в която са живели прадедите им, и ще видят, че за 244 години — от 1610^[9] до 1854 — тук почти нищо не се е изменило, ако не броим факта, че многолюдното половин

милионно население е намаляло до осемдесет хиляди души и заветният ключ по всяка вероятност ще отвори вратите на запустяла къща или пък на къща, чиито немарливи приемници дори не са си направили труда да сменят бравата.

И наистина, нищо испанско не е покълнало на земята, където палмите, кактусите и алоето са най-естествената растителност, да, абсолютно нищо, дори дворецът, чието строителство започнало по заповед на благочестивия Карл V^[10], който не пожелал да обитава седалището на емири и халифи; но над двореца се извисява Алхамбра^[11], а той така си и останал едноетажен под насмешливия поглед на съперницата си.

И тъй, този край — великолепно съкровищница на изкуство и цивилизация, чието равнище днешните му обитатели никога няма да достигнат, последна отломка и крепост на арабската империя в Испания — радва око по крайбрежието на Средиземно море и се простира от Тарифа^[12] до Алмасарон на протежение от около сто двадесет и пет левги^[13] и на тридесет и пет — четиридесет левги се вклинява навътре в страната — от Мотрил до Хаен^[14].

Сиера де Гуаро и Сиера Невада пресичат две трети от тези земи.

От връх Муласен — най-високият в планинската верига — с просто око веднага се обхващат пределите на този край.

На юг Средиземно море се разпростира като широко синьо покривало от Алмунекар до Алжир, на север плодородната долина на Гранада като огромен зелен килим се разстила от Уелма до Вента Карденяс.

А на изток и запад нашир и дълж се е проточил необятен планински хребет със снежни върхове и всяко било напомня замръзнала вълна, устремила гребен към небето.

И най-сетне, по-долу, вляво и вдясно от това ледено море е океанът на планините, постепенно преминаващи в хълмове, с върхове, покрити със сиви лишеи, а по-надолу — с червеникави шубраци от калуна, с тъмнозелени ели, още по-надолу пък — със зелени дъбове, с жълти коркови дъбове, а в ниското се виждат най-различни дървета, съчетаващи всевъзможни оттенъци; в пролуките подобно килим се разстилат поляни, обрасли с горски ягоди, сакъзово дърво и мирти.

Понастоящем три пътя — единият от Мотрил, вторият от Велес-Малага, а третият — от Малага, пресичат заснежената сиера и ви

довеждат от морския бряг в Гранада, при това първият минава през Хаен, вторият — през Алкаасин, а третият — през Колменар.

Но по времето, когато започва нашата история, а по-точно — през юнските дни на 1519 година, все още нямаше пътища или, по-право, те бяха само маркирани с едва забележими пътеки, по които с дръзка самоувереност крачеха *arrieros*^[15] и техните мулета. Тези пътеки рядко пресичаха равни места, а се виеха из клисури и планински нанагорнища, ту излитайки нагоре, ту спускайки се надолу, сякаш някой нарочно ги бе проправял така, че да изпита издръжливостта на пътника. Понякога тясната спирала на пътеката се виеше около скалист връх, възвишен като исполинска египетска пирамида, и пътникът буквално увисваше заедно с безгрижното си муле над бездна, в която се свличаше обезумелият му от ужас поглед. И колкото по-стръмно беше нанагорнището, толкова по-нажежени бяха скалите и по-опасен пътят и изглеждаше, че човекът с мулето си всеки миг ще се срине от каменистата пътека, тъй като минаващите по нея пътници бяха полирали всички грапавини и в края на краищата тя бе станала гладка и хлъзгава като мрамор.

Но след като преминеше орловото гнездо, наречено Алама^[16], пътят ставаше по-лек и ако странникът отиваше от Малага в Гранада, по доста полегат склон се спускаше в долината на Хаен, но тук пък физическата, така да се каже, опасност се сменяше с друга, също толкова страшна: от двете страни на пътя се ежеха кръстове, изпъстрени със зловещи надписи.

Кръстовете се издигаха над гробовете на пътници, убити от разбойническите банди, които в онези смутни времена^[17] обитаваха планинските области на Кордова и Гранада — Сиера Морена и Сиера Невада.

Надписите върху кръстовете не оставяха никакво съмнение по въпроса от каква смърт са паднали погребаните под тяхната сянка. Докато пресичахме планинските хребети три века след пътешествениците, които сега ще покажем на нашите читатели, видяхме кръстове, подобни на описаните, видяхме върху техните навяващи униние напречни греди думи, съвсем не утешителни за онзи, който ги чете:

Тук
бе убит един пътник.
Молете се на Господ Бог за душата му.

Или:

Тук
бяха убити син и баща.
Те спят в един и същи гроб.
Нека Бог се смили над тях!

Но най-често срещаме следния надпис:

Aquí mataron un hombre

А той чисто и просто означава: тук бе убит човек.

Своеобразният списък на умъртвените се точеше по протежение на една и половина — две левги почти през цялата долина, след това пътниците пресичаха един ручей, който заобикаля село Касен и се влива в Хенил, и попадаха в другата част на планинската област.

Трябва да признаем, че тук сиерата беше малко по-ниска и изкачването ставаше по-леко. Пътеката се изгубваше сред огромна борова гора, тесните клисури и отвесните скали оставаха назад. Вие сякаш попадате в по-приветлив край и след преход от левга и половина по лъкатушна планинска пътека, потънала в сянката на дърветата, пред вас се открива същински рай, в който се спускате по полегат склон, покрит със зеления килим на тревата. Там растат жълти уханни цветя, алени шипки, ниски дръвчета, отрупани с плодове, които приличат на горски ягоди, а на вкус напомнят банани.

Добрал се до тези краища, странникът можеше да си отдъхне с облекчение, тъй като явно се бе отървал от двойната опасност, която по чудо бе избягнал — да загине в някоя пропаст или от ръката на разбойник.

И действително, вляво от пътя на около четвърт левга се съзираше убежище — неголямо бяло здание, чиито стени изглеждаха направени от тебешир — странноприемница или пък крепост. Над портата висеше портрет на мъж — със смугло лице, с черна брада, с чалма на главата и със скиптър в ръка.

Надписът над портрета гласеше: *Al rey moro*^[18].

Макар нищо да не сочеше, че мавританският крал, под чиято защита процъфтяваше странноприемницата, е последният владетел на Гранада, всеки, който не е съвсем чужд на прекрасното изкуство на живописата, веднага би разбрал, че замисълът на художника е бил да изобрази сина на Зорая Абу-абд-Ала, по прякор Ал Закир — точно него е описал Флориан под името Боабдил^[19] като един от главните персонажи в поемата си *Gonzalvo de Cordoue*^[20].

Ние побързахме да направим като пътешествениците — подкарахме коня в галоп да стигнем по-скоро в странноприемницата и заради това не си дадохме труд пътьом да хвърлим поглед към една особа — отначало тя навярно би ни се сторила невзрачна, но заслужава специално описание.

Истината е, че тя се бе притулила под сянката на стар дъб зад хълма.

Това беше девойка на шестнадесет-осемнадесет години, по някои признаци явно принадлежеше към мавританското племе, но по други имаше право да заеме мястото си в голямото европейско семейство; може би в нея се бяха слели две раси и тя като че ли представляваше междинна брънка — в нея с изумително своеобразие се съчетаваше горещата, омагьосваща прелъстителност на южнячка с нежната пленителна красота на невинна девойка от Севера. Синкаво-черни коси с цвета на гарваново крило падаха на гърдите ѝ и обграждаха продълговато, безупречно очертано лице и в него имаше нещо горделиво; огромни очи, сини като синчец, ресници и вежди с цвета на косата, кожа матова, млечнобяла, свежи като вишни устни, зъбки, побели от Маргарит, шия грациозна и изящна като на лебед, ръце може би малко издължени, но затова пък с безукорна форма, гъвкава снага — сякаш е лоза, отразена в езерна вода, или палма, разлюляна сред оазис, хубавички боси крачета — ето каква бе непознатата, върху която си позволихме да спрем вниманието на читателя.

Премяната на момичето беше оригинална и пъстра, главата му бе закичена с венец от пищни жасминови клонки, откъснати от живия плет на къщата, която вече описахме; тъмнозелените листа и алените плодове прекрасно се съчетаваха с къделята черна коса. Шията ѝ бе украсена с наниз от плоски халки, големи колкото златна монета, навървени плътно една до друга и хвърлящи отражения, румени като огнени отблясъци. Роклята ѝ с фантастична кройка бе ушита от копринен плат на две райета — едното бяло, другото цветно, какъвто по онова време тъчаха в Гранада и в наше време все още произвеждат в Алжир, Тунис и Смирна. Севилски пояс със златни ресни пристягаше снагата ѝ — такива пояси и до ден-днешен носят контетата, които с китара, скрита под дрехите, се прокрадват при любимата си да ѝ свирят серенада. Ако поясът и роклята бяха нови, очите навярно щяха да се премрежват от резливото съчетание на ярките цветове, каквито арабите и испанците обожават, но всичко беше овехтяло и избеляло от дълго носене и премяната бе станала прелестна; в онези времена тя би запленила погледа на Тициан, а по-късно би изпълнила с възторг Веронезе. Но най-удивителното бе — впрочем, такива странни неща се срещат най-често в Испания, а в ония времена — изключително често, и тъй, най-своеобразно беше несъответствието между богатата премяна и делничните занимания на девойката. Тя предеше, седнала на голям камък в подножието на един от кръстовете, за които вече стана дума, в сянката на грамаден дъб, потопила крачета в ручей; искрящата вода ги бе прикрила със сребрист воал.

Малко по-нататък по скалистите издатини подскачаше козичка, която пощипваше листа от раки така; според думите на Вергилий това неуморно безстрашно създание е обичайното имущество на бедните.

Девойката въртеше вретеното с лявата си ръка, изтегляше нишката с дясната, поглеждаше крачката си, край които струеше и ромолеше водата, и тихичко си тананикаше някаква песен — изглежда тя не изразяваше мислите ѝ, а по-скоро пригласяше на вътрешния ѝ глас, нашепващ нещо от дълбините на нейното сърце и недоловим за околните.

Сладкогласната девойка час по час прекъсваше песента и работата си и се обаждаше на козичката — не, тя не я викаше при себе си, а сякаш искаше приятелски да я насърчи и я наричаше на арабски „маза“; всеки път, щом чуеше тази дума, козичката опърничаво

тръскаше глава, звънваше със сребристата си хлопка и продължаваше да пощипва тревата.

Ето думите на песента, която пееше девойката с хурката, песен провлечена и монотонна, мотивът на която открай време се е запазил и в долините на Танжер^[21], и в планините на Кабилия^[22]. Трябва да отбележим, че това беше романс^[23], известен в Испания като „Песен на краля дон Фернандо“^[24].

*Ненагледна си ти, Гранада,
за очите ми си отрада,
ти, Гранада, жена ми стани!
Приеми от моите Кастилии
в дар две крепости в пълна сила
и три града с тях, извисили тук гранитните си
стени,*

*Порови със ръка изкусна
във ковчежето андалуско —
то от Господ бог ми е дар.
Избери какво ти прилича!
Град Севиля не го обичам
и Хиралда^[25], щом те привлича,
аз веднага ще ти я дам.*

*Да се сърди след туй Севиля,
да се мръщи след туй Кастилия —
за това да не ти е жал.
Аз на тебе ще служа с радост,
искам само една награда:
отвори ми врати, Гранада —
аз Фернандо съм, твоят крал.*

Тук тя вдигна глава, решила да подвикне на козичката, но така и не успя дума да продума — гласът ѝ секна, а погледът се прикова върху завоя на пътя от Алама. В далечината се появи конник — той

препускаше в галоп по планинския склон, прорязан от широки ивици светлина и сянка, в зависимост от това, дали нагъсто, или на рядко растяха дърветата там.

Девојката го изгледа и отново се хвана за работа, но въпреки че продължи да преде, кой знае защо изглеждаше разсеяна и внимателно се вслушваше в чаткането на копитата, което все повече се приближаваше, и запя песента „Отговор на краля дон Фернандо“.

*Дон Фернандо, защо да крия,
аз обичам те, ала злият
мавър се разпорежда с мен.
Аз робиня съм и, брутален,
той с оковите си ме гали,
свободата е сън: едва ли
ще се спася от този плен!*

[1] Град в Испания на брега на Средиземно море. — Б.пр. ↑

[2] Селище в Испания. — Б.пр. ↑

[3] Старо название на населението в Северна Африка, на берберите и арабите; в Испания наричали така нахлулите през 8 век от Африка араби, а също и ислямизираните местни жители, образували през 755 година самостоятелно мюсюлманска държава. В края на 15 век те били победени от испанците и известна част от тях се преселили в Африка. — Б.пр. ↑

[4] Берберска династия, управлявала Северна Африка и половината Испания от 1146 до 1269 година, свалена по-късно от династията на Алморавидите. — Б.пр. ↑

[5] Мюсюлманите. — Б.пр. ↑

[6] Легендарен владетел на Андалусия. Според преданието, за да си отмъсти, отворил вратите на Испания пред маврите през 711 г. — Б.пр. ↑

[7] Живописна плодородна долина в Алжир. — Б.пр. ↑

[8] Провинция в южна Испания, от 1238 до 1492 година е била мавританска държава. — Б.пр. ↑

[9] През същата година от Испания били изгонени последните 500 хиляди маври, които малко преди това насила били покръстени в християнската вяра. Земите и имотите им били присвоени от испанските феодали. — Б.пр. ↑

[10] (1500–1558) Крал на Испания от 1516 година и германски император от 1519 до 1556 година. — Б.пр. ↑

[11] Крепост-дворец на мавританските владетели в Гранада, построена през 13–14 век. — Б.пр. ↑

[12] Град-крепост в Андалусия, крайната южна точка на Испания. — Б.пр. ↑

[13] Френска мярка за дължина. — Б.пр. ↑

[14] Градове в Испания. — Б.пр. ↑

[15] Мулетари (исп.). — Б.пр. ↑

[16] Селище в провинция Гранада. — Б.пр. ↑

[17] Става дума за народните въстания (1519–1521 г.) против кралската власт. — Б.пр. ↑

[18] При мавританския крал (исп.). — Б.пр. ↑

[19] Боабдил, наречен Абу Абдала, Мохамед XI, последен мавърски цар на Гранада. Повлиян от своята фаворитка Зорая и от своя везир и застрашен от недоволството на благородниците и знатните управници, унищожава мнозина от тях, което дава повод на синовете му Абу Абдала и Хашаш Юсуф, уплашени от такава разправа, да въстанат и да го детронират. — Б.пр. ↑

[20] Гонсалво де Кордова (фр.) (1443–1515) испански пълководец. — Б.пр. ↑

[21] Град в северозападна Африка, на входа на Гибралтарския пролив откъм Атлантическия океан. — Б.пр. ↑

[22] Област в северен Алжир, планинска местност. — Б.пр. ↑

[23] Една от най-древните форми в испанската поезия. — Б.пр. ↑

[24] Става дума за Фердинанд Пети Католика (1452–1516), крал на Арагон, по-късно и на Кастилия (след сватбата си с Исабела Кастилска). Превзел Гранада и сложил край на мавританското господство в Испания. — Б.пр. ↑

[25] Кула в Севиля, паметник на мавританската култура в Испания, издигната през 1184–1196 година. — Б.пр. ↑

II ВЕСТИТЕЛЯТ НА ЛЮБОВТА

Докато момичето допяваше последния куплет, конникът се приближи толкова, че то можеше да огледа и костюма, и лицето му.

Той беше млад и красив, около двадесет и шест годишен, с широкопола шапка с огненочервено перо, което се развяваше в плавен полет.

Полите на шапката хвърляха сянка върху лицето му и в полумрака святкаха черни очи — те очевидно лесно можеха да пламнат както от гняв, така и от любов. Носът му беше правилен, изваян, мустаците — леко завити нагоре и между тях и брадичката проблясваха бели и остри зъби.

Въпреки жегата, а може би точно заради нея, той бе с кордовско наметало — пелерина, която се крои като перуанско пончо с дупка по средата и се навлича през главата. Тя го покриваше от раменете до конحوвете на ботушите. Пелерината от вълнен плат със същия огненочервен цвят като перото на шапката, изтъкана със сърма по краищата и около врата, както и цялото му облекло, бе необикновено изящна.

А пък конят му, който той майсторски управляваше, великолепен бегач на пет-шест години, с могъща шия, развяваща се грива, с широк гръб и опашка до земята, имаше рядко срещания цвят, който последната кралица на Кастилия Исабела^[1] бе докарала на мода неотдавна. Между другото, остава напълно необяснимо как въпреки възбудата, обхванала конника и коня, те бяха успели да префучат по стръмните пътеки, които се опитахме да опишем, без да се сринат в пропастите на Алкаасин или Алама.

Испанската поговорка казва: пияните имат свой Бог, влюбените — своя богиня. Нашият конник не изглеждаше пиян, затова пък, да си признаем, като две капки вода приличаше на влюбен.

И приликата ставаше неоспорима, защото той дори не хвърли поглед към девойката, навярно въобще не я забеляза, тъй като гледаше

само напред и очевидно душата му се бе зареяла в такива висини, че прелетя като стрела край момичето, пред което безусловно самият крал дон Карлос, толкова благоразумен и сдържан въпреки деветнадесетте си години, със сигурност би се спрял — толкова красива беше тя в мига, когато вдигна глава, погледна горделивеца и прошепна:

— Горкият юноша!... Колко жалко!

Защо ли девойката жалеше пътника? За каква ли опасност — в настоящето ли, в бъдещето ли — намекваше?

Може би ще научим, ако последваме изящния конник до гостилницата „При мавританския крал“.

За да стигне до гостилницата, за която очевидно толкова се беше разбързал, му се наложи да преодолее още две-три плитки клисури — тъкмо в дъното на една от тях се намираще девойката, край която той премина, без да я види или по-точно — без да ѝ обърне внимание. Пътят се виеше из тясна долина, широка не повече от осем-десет фута, пресичайки гъсталак от миртови храсти; ту тук, ту там стърчаха по два и дори по три кръста, което показваше, че близостта на гостилницата съвсем не предпазва пътешествениците от печалната участ и онези, минаващи по този път, където вече са загинали мнозина странници, вероятно трябва да имат сърца, защитени с броня от непробиваем метал, за каквато говори Хораций, спомняйки си първия мореплавател. Когато наближи тези зловеци места, конникът се задоволи само да провери дали шпагата му все още виси на хълбока, а пистолетите — на дъгата на седлото, повече машинално, а не разтревожено ги опипа и доволен, че всичко е наред, продължи да пропуска със същото спокойно лице из тия пагубни краища или както ги наричат тук: *el malo sitio*.

Щом изскокна на превала, той се приповдигна на стремената и взе да се оглежда за странноприемницата, после пришпори два пъти коня си и конят, сякаш изгарящ от желание да угоди на ездача и поради това станал неуморим, се стрелна в тясната долина подобно на послушна лодка, която се издига на гребена на вълната и отново се гмурва надолу към бездната.

Две бяха последиците и от това, колко малко внимание обърна пътешественикът на пътя, по който летеше, и от това, че очевидно бе обзет от желание колкото се може по-бързо да стигне до гостилницата.

Първо, той не забеляза хората, притаени в засада в храсталака от двете страни на пътя по протежение на не по-малко от четвърт левга; те бяха около десетима и като ловци по време на хайка се бяха проснали на земята и старателно следяха да не угаснат фитилите на аркебузите им, сложени на земята. Щом чуха чаткането на копитата, всички като един се опряха на ляво коляно и лява ръка, грабнаха с дясна ръка димящите аркебузи и притиснаха прикладите им към раменете си.

Втората последица беше, че като видяха колко стремително препуска ездачът върху неуморния си кон, злодеите от засадата си зашепнаха, че в гостилницата очевидно очакват конника, че той ще се отбие там и, следователно, няма защо да откриват стрелба на пътя и да се издават — току-виж минал някой голям керван, обещаващ по-тлъст кокал от плячката, с която биха се сдобили, ограбвайки пътника, макар и богат и изискан.

Хората, притаени в засада, бяха и „гробари“ — както подобава на добри християни, те поставяха кръстове над гробовете, в които полагаха пътниците, непредвидливо защитаващи кесиите си, когато юначни салтеадори с аркебузи в ръце ги посрещаха със сакраменталната фраза, която звучи почти еднакво на всички езици и у всички народи: „Парите или живота!“

Изглежда девойката знаеше за опасността и си помисли за нея, когато, загледана в красивия ездач, неволно изрече с въздишка:

— Колко жалко!

Но както вече видяхме, разбойниците от засадата по една или друга причина с нищо не издадоха присъствието си.

Обаче подобно на ловци от хайка, с каквито ги сравнихме, които се раздвижват, щом дивечът избяга, те подадоха глави от храстите, после се измъкнаха от храсталака, излязоха на пътя и закрачиха след пътешественика към гостилницата, в двора на която вече влизаше конникът.

Там го посрещна прислужник и с готовност хвана коня за юздата.

— Една мяра ечемик на коня! За мен — чаша херес! А за онези, които ме следват — обяд. И колкото може по-добър!

Пътешественикът не бе успял да изрече горните думи и на прозореца се показва съдържателят на гостилницата, а на портата се появиха разбойниците от засадата.

Разбойниците и съдържателят си размениха разбиращи се погледи те сякаш питаха: „Значи, добре сторихме, че не го хванахме?“ А гой, изглежда, им отвърна: „Отлично!“

През това време конникът отупваше прахта от наметалото и ботушите си и така бе погълнат от това занимание, че дори не ги забеляза как се споглеждат.

— Заповядайте, любезни господине — рече стопанинът. — Макар странноприемницата „При мавританския крал“ да е скрита сред планините, слава богу, все нещо ще намерим. Зимникът е пълен с дивечово месо, само заешко няма, защото зайците са обладани от нечиста сила. Сега готвим ollapodrida^[2] и от вчера правим gazpacho^[3], ако решите пък, почакайте: наш приятел, превъзходен ловджия, преследва мечка, научи се мечокът му с мечок да се гощава с ечемика ми, от планината слиза за него. Така че скоро ще можем да ви гостим с прясно мечешко месо.

— Нямам време да чакам ловджията, макар и предложението ти да е съблазнително.

— Ваша воля, а аз ще се постарая добре да ви обслужа, любезни господине.

— Чудесно. Макар да съм сигурен, че сеньората, чийто вестител доброволно съм се заел да бъда, е същинска богиня и вкухва само аромата на цветята, а пие единствено утринна роса, но все пак пригответи най-отбрани ястия и ми покажи стаята, в която мислиш да я настаниш.

Съдържателят отвори вратата на голяма стая, белосана с вар, с бели пердета на прозорците и с дъбови маси и рече:

— Тук.

— Става — одобри пришълецът. — Донеси ми чаша херес и виж дали са дали мяра ечемик на коня ми. И отрежи в градината най-хубавите цветя за букет.

— Слушам — отговори съдържателят. — А колко прибора да наредя?

— Два: за бащата и за дъщерята. Прислугата ще се нахрани в кухнята, след като обслужи господарите си.

— Бъдете спокоен, любезни господине. Всичко става бързо и добре, щом гостът плаща щедро.

И съдържателят, сякаш бързайки да потвърди думите си, излезе от стаята и викна:

— Ей, Хил, два прибора! Педро, даде ли ечемик на коня? Амапола, тичай в градината за цветя.

— Превъзходно — продума конникът с доволна усмивка. — Сега е мой ред.

Той сне от верижката на шията си златен медальон, старинна направа, голям колкото гълъбово яйце, отвори го, постави го на масата, донесе от кухнята горящо въгленче, сложи го в златната кутийка и го посипа с щипка прашец стаята веднага се изпълни с дим с нежен и проникващ навсякъде аромат, който гали обонянието ви, когато влизате в спалнята на арабска дама.

В този миг се появи гостилничарят с поднос в едната ръка, на който бе сложена чаша херес, и с току-що отворена бутилка — в другата; следваше го Хил с покривка, салфетки и куп чинии, след Хил пристъпваше Амапола с огромен наръч алени цветя — те не растат във Франция, но в Андалусия се срещат толкова често, че дори не научих името им.

— Изберете най-хубавите — заръча пришълецът на девойката, — а останалите ми дайте.

Амапола избра най-красивите, подреди ги в букет и попита:

— Така добре ли е?

— Превъзходно — отговори той, — вържете го.

Момичето потърси с очи връвчица, конец, шнурче. Тогава пътникът извади от джоба си лента, в която се преливаше пурпурно и златно, както изглежда предварително приготвена за букети, и отсече с кинжала си парче от нея.

Той подаде лентата на Амапола, тя върза букета и го сложи според указанията на младежа на една от чиниите, които Хил току-що бе наредил на масата.

А пътникът собственоръчно постла останалите цветя на пода от входната врата до масата така, че се образува пътечка, подобна на онези, които се правят в деня на светото причастие.

След това той викна гостилничаря и му каза:

— Ето ти жълтица, приятелю, задето се охарчи.

Съдържателят се поклони.

— А сега — продължи младежът, — ако дон Иниго Веласко де Гаро те попита кой е поръчал обяд за него, ще кажеш, че го е сторил незнаен пътник. Ако доня Флора те попита кой ѝ е направил пътечка от цветя, кой ѝ поднася букет и кой е кадил благовония, отговори, че всичко това е дело на вестителя на любовта дон Рамиро д’Авила.

И като се метна на прекрасния си кон, който прислужникът държеше за юздата, излетя като вихър от двора на кръчмата и се понесе в галон по пътя за Гранада.

[1] (1451–1504) Кралица на Кастилия, през 1469 година се омъжва за Фердинанд Пети Католика. Поддържа плановете на Христофор Колумб да открие нови земи, подпомага въвеждането на Инквизицията. — Б.пр. ↑

[2] Гозба от месо и зеленчуци (исп.). — Б.пр. ↑

[3] Ястие от пресни зеленчуци(исп.). — Б.пр. ↑

III

ДОН ИНИГО ВЕЛАСКО ДЕ ГАРО

Пеещата девойка, пасяща козичката си, така си и остана вцепенена в подножието на един от хълмовете, за които вече споменахме, и не можеше да види как конникът стигна до странноприемницата, как си тръгна оттам и затова, изглежда, напрегнато се вслушваше и все очакваше да достигнат до нея някакви звуци, та по тях да отгатне какво става и многократно вдигаше нагоре смаяно прелестните си очи, сякаш се учудваше защо появата на толкова пременен и богат дворянин премина без бурни произшествия.

Разбира се, след като не чуваше тук зад хълма разговора на пътешественика със съдържателя на кръчмата, тя не можеше да се досети заради какви злодейски замисли на поклонника на доня Флора бе съдено да остане цял и невредим.

Трябва да кажем, че в мига, когато дон Рамиро д'Авила, след като се разпореди за всичко и подготви гостилницата „При мавританския крал“ за достойно посрещане на дон Иниго Веласко и дъщеря му, стремглаво излетя през портата и препусна за Гранада, пред погледа на циганката изникна пременен ездач начело на отряд конници.

Отрядът се състоеше от три различни групи.

Първата, авангардът, както споменахме по-горе, вече се очертаваше върху западния склон на един невисок хълм и се състоеше от един-единствен човек — от слугата на дон Иниго Испаеко, обаче подобно на сицилианските *campieri*^[1] — слуги в мирно време и войни в мигове на опасност — той бе облечен в ливрея-мундир, прикрит отстрани с щит, и държеше изправен като копие, с приклад на коляното, аркебуз с димящ фитил, който не оставяше съмнение, че отрядът ще окаже съпротива, ако го нападнат.

Главното звено на отряда се движеше на около тридесет стъпки зад авангарда и се състоеше от старец на шестдесет — шестдесет и пет години и от девойка на шестнадесет-осемнадесет.

Колоната завършваше с ариергард, който се движеше на такова разстояние от двамината, на каквото и ездачът, показващ пътя, той се състоеше от двама слуги с щитове отстрани, въоръжени с димящи аркебузи.

И тъй, всичко на всичко двама господари и трима слуги.

На слугите е отредено твърде скромно място в повествованието, затова пък на господарите им е съдено да играят главните роли, ето защо нека ми бъде позволено да отмина с мълчание Нунес, Камахо и Торибио и да отделя специално внимание на дон Иниго Веласко де Гаро и на дъщеря му доня Флора.

Дон Иниго Веласко, както вече казахме, беше старец на около шестдесет — шестдесет и пет години, въпреки че думата „старец“ едва ли е подходяща за човек младолик, макар и на преклонни години.

Истината е, че и брадата му, едва-едва посивяла, и дългата му коса в стила на Филип Красивия^[2] и Фердинанд Католика, съвсем леко посребрена със скреж, подхождаха на човек на не повече от петдесет — петдесет и пет години.

Но за своя зла участ той не можеше да скрие годините си, както и всички хора с легендарна младост, тъй като доста често по различно време бе оставял дълбока следа в историята на страната си. На тридесет години дон Иниго Веласко, носител на една от най-знаменитите фамилии, наследник на едно от най-богатите семейства в Кастилия, пламна от страст към приключенията, защото се влюби в девойка, за която не можеше да се ожени, тъй като бащата на доня Мерседес де Мендо (така се наричаше тази кралица на красотата) беше враг на баща му и двамата се бяха заклели във вечна омраза; та повтаряме, на тридесет години дон Иниго Веласко — а негов наставник беше отец Марчена, първият духовник на кралството, който, презрял опасността, се противопостави на Светото писание и се съгласи с предположението на Христофор Колумб, че земята е кръгла, и тъй, дон Иниго стигна до същия извод и повече от отчаяние, отколкото поради убеденост стана последовател на теориите на генуезкия мореплавател, като съдействаше за изпълнение на замислите му.

Известно е какво препати в двора на католическите крале този мъченик, този гений, когото и най-добронамерените съветници на Исабела и Фердинанд вземаха за мечтател и безумец; след като не

постигна успех в родината си — в Генуа, където бе разправил на всички за замислите си, за това, че пътувайки на Запад, можеш да стигнеш до империята Катай^[3], спомената от предшественика му Марко Поло, след като Йоан II^[4] изгони Колумб, а предателски заповяда на един лоцман да опита и да осъществи плана на експедицията, която публично наричаха безсмислено начинание, Колумб се яви пред краля на Арагон Фердинанд и пред кралицата на Кастилия Исабела с обещанието да обогати Испания, като ѝ подари не град, не провинция, не кралство, а цял един свят.

Осем години преминаха в безплодни разправии и ходатайства. За късмет на Колумб — а ние вече много пъти сме размишлявали за това, как в неговия живот незначителни причини често са пораждали значителни последствия — та за късмет на прочутия генузец, по волята на провидението точно тогава, когато той, Христофор Колумб, се канеше да потегли на пътешествие, точно по времето, когато господството на халифите в Испания падна заедно с последната си крепост — племенникът на една от най-близките приятелки на кралицата се влюби до полуда в девойка, за която не хранеше никаква надежда да се ожени.

Ние раболепно молим любовта за прошка, че я причислихме към незначителните причини. Така или иначе, тази причина, значителна или не, породила важни последствия.

Името на племенника вече ни е известно — дон Иниго Веласко, княз де Гаро. Името на леля му бе Беатрис, маркиза де Мойя.

И тъй, най-обичаната приятелка, най-близката довереница на кралицата бе маркиза де Мойя. Засега само отбелязваме това, за да се върнем към него малко по-късно.

Веласко реши да разчисти сметките си с живота и щяха да го убият, ако смъртта не отстъпваше пред него, както отстъпва пред храбрите хора. В битките, които католическите крале водеха против маврите, той винаги се сражаваше в първите редици: той беше сред онези, които атакуваха Илор и Моклин — тези укрепления в столицата бяха толкова важни, че ги наричаха очите на Гранада; взе участие в обсадата на Велес, когато zagal^[5] на Абу-абд-Ала се опита да снесе обсадата на града и войските му бяха отблъснати с огромни загуби; беше сред превзелите Хибалфаро, когато градът на Ибрахим бе завладян и разграбен; беше, най-сетне и пред стените на столицата на

Боабдил, когато, както се изразяват испанците, поглъщайки нара зрънце по зрънце, с други думи — завоювайки кралството град след град — католическите крале обкръжиха стария град с войски, издигнаха покрай него нов град с къщи, църкви, крепостни стени и го нарекоха Санта Фе в знак, че ще изпълнят обета си и няма да снемат обсадата, докато Гранада не се предаде.

Гранада падна на 25 ноември 1491 година — в 897 година от Хиджарата^[6] на 22 ден от месеца Мохарем^[7].

За Колумб, който изчакваше цели осем години, настъпи време за действия; крал Фердинанд и кралица Исабела завършиха делото, започнато от Пелагий^[8] преди осем века: разчистиха си сметките с неверниците в Испания.

И Колумб предложи да екипират експедиция, като заяви, че главната ѝ цел е покръстването на неверниците в някакъв си Нов Свят.

А за да постигне целта, искаше да му дадат на разположение всичко на всичко две каравели, екипаж от сто човека и три хиляди крони.

Той говореше не само за религиозната цел, но и за материалните блага, които ще донесе експедицията, за неизброимите златни рудници, за безценните диамантени находища.

Какво пречеше на алчния Фердинанд и благочестивата Исабела да опитат късмета си в едно начинание, което във всяко отношение — и от светска, и от религиозна гледна точка — бе замислено сполучливо?

Сега ще разкажем какво им пречеше.

Христофор Колумб предварително се опитваше да получи високо възнаграждение, съответстващо на мисията му — чин на адмирал в испанския флот, титлата на вицецрал на всички земи, които се канеше да открие, една десета от доходите, които ще донесе експедицията, и запазване за потомците му по мъжка линия на всички титли и почетни звания, с каквито ще бъде удостоен.

Изискванията му изглеждаха прекомерни, още повече че Христофор Колумб не можеше да представи никакви доказателства, които да потвърдят благородния му произход, макар и да твърдеше, че е потомък на един от най-знатните родове в Пияченца, макар и да пишеше на кралица Исабела, че ако го назначат адмирал, няма да е

първият адмирал в рода си, и в двора се приказваше, че той е чисто и просто син на беден тъкач от Когорзо или от Нерви.

В края на краищата изискванията на Колумб изпълниха с негодувание гранадския архиепископ Фердинанд Талавера^[9], комуто техни католически величества поръчаха да проучи проекта на „генуезкия лоцман“ — така наричаха Колумб в двора.

Архиепископът бе крайно възмутен най-вече от искането за една десета от всички доходи, което напълно съвпаднаше с църковния данък, наречен „dixma“^[10].

И тъй, на горкия Колумб не му провървя, тъй като другите три изисквания — и за получаване на високия адмиралски чин, и за получаване на титлата вицецрал и, най-сетне, за получаването на наследствено право върху тази титла, както е прието в кралските и княжеските родове, оскърбиха гордостта на Фердинанд и Исабела, тъй като монарсите през ония времена още не бяха свикнали да се отнасят към малките хорица като към себеподобни, а Колумб, човек безимотен и с неизвестно потекло, разговаряше с тях толкова самоуверено, сякаш вече златният венец на Гуаканагари^[11] или Монтесума^[12] украсяваше главата му.

Ето защо след ожесточени спорове в Съвета, където Христофор Колумб имаше само двама привърженици — дон Луис де Сент-Анхел, събирач на църковните доходи в Арагон, и дон Алонсо де Кинтаниля, управляващ финансите на Кастилия, предложението бе отхвърлено окончателно, за голямо задоволство на крал Фердинанд и за дълбоко огорчение на кралица Исабела, мечтателна и добросъвестна жена.

А пък неприятелите на Колумб — в двора те бяха прекалено много — смятаха, че решението е окончателно и си въобразяваха, че веднъж завинаги са се отървали от забавния чудак, който се опитваше да ги убеди, че всички услуги са нищожни в сравнение с услугата, която той искаше да им окаже.

Но те напълно бяха забравили за дон Иниго Веласко, граф де Гаро, и за леля му Беатрис, маркиза де Мойя.

И наистина, на следващия ден след като архиепископът дон Фердинанд де Талавера бе съобщил на Колумб, че техни католически величества са му отказали и въпреки опитите на дон Луис де Сент Анхел и на дон Алонсо де Кинтаниля да смекчат решението, на нещастния мореплавател не му остават никакви надежди, доня Беатрис

влезе в стаята за молитви на кралицата и с очевидно вълнение помоли Исабела да благоволи да приеме племенника ѝ.

Исабела, учудена от тъжния вид на любимката си, я изгледа, помълча и произнесе с ласкавия глас, с който говореше на близките си:

— Какво каза, дъще?

Кралицата на Кастилия имаше навик да нарича най-приближените си приятелки „дъщери“ в знак на дружба, но им оказваше подобна милост твърде рядко.

— Казах, ваше величество, че племенникът ми дон Иниго Веласко има честта да ви помоли за прощална аудиенция.

— Дон Иниго Веласко? — повтори Исабела и очевидно се помъчи да си припомни дали го познава. — Ама това не беше ли младият капитан, който толкова се отличи по време на последната ни война при превземането на Илор и Моклин, при обсадата на Велес, превземането на Хибалфаро и в други бойни подвизи?

— Да, това е той! — възкликна доня Беатрис, която не бе на себе си от радост и гордост, че името на племенника ѝ е събудило спомени в душата на кралицата. — Да, да, господарке, точно той е.

— Казваш, че заминавал? — попита Исабела.

— Да, господарке.

— В далечни земи?

— Страхувам се, че да.

— Какво, той напуска Испания?

— Очевидно.

— Така значи!

— Той сякаш за оправдание твърди, че вече не може да бъде полезен на ваше величество.

— И за къде потегля?

— Надявам се — отговори доня Беатрис, — че с позволение на кралицата той сам ще отговори на този въпрос.

— Добре, дъще, кажи му, че може да влезе.

И докато маркиза де Мойя, сметнала за свой дълг да съпроводи племенника си, се запъти към вратата, кралицата седна и колкото да се каже, а не от желание да се заеме с ръкоделието си, започна да бродира хоругва в чест на Богородица, смятайки, че Гранада се бе предала благодарение на нейното застъпничество — толкова сполучливо се

стекоха обстоятелствата, че както е известно, градът капитулира без кръвопролития.

[1] Селяни, пьдари (итал.). — Б.пр. ↑

[2] (1478–1506) Крал на Кастилия, ерцхерцог Австрийски, баща на Карл Пети. — Б.пр. ↑

[3] Така наричали Китай през Средните векове. — Б.пр. ↑

[4] (1455–1495) Крал на Португалия от 1481 година. — Б.пр. ↑

[5] Юноша (исп.). — Б.пр. ↑

[6] Мюсюлманското летоброене (ар.). — Б.пр. ↑

[7] Първият месец от мюсюлманската лунна година. — Б.пр. ↑

[8] Крал на Астурия (718–737), основател на първата испанска монархия, водил активна борба против арабското нашествие. — Б.пр. ↑

[9] (1428–1507) Прелат, духовник на Исабела Кастилска, отхвърлял плановете на Колумб. — Б.пр. ↑

[10] Десятък, църковен данък в католическите страни (лат.). — Б.пр. ↑

[11] (По-правилно — Гуаканагани) Индианското наименование на Сан Салвадор първата земя, открита от Колумб. — Б.пр. ↑

[12] (Около 1466–1520) Последният върховен вожд на ацтеките. По време на превземането на Мексико от испанците начело с Кортес бил пленен и убит. — Б.пр. ↑

IV

ИСАБЕЛА И ФЕРДИНАНД

Дон Иниго Веласко — ние току-що го показахме на читателите като красив шестдесет — шестдесет и пет годишен старец — по времето на падането на Гранада бе тридесет — тридесет и две годишен младеж с прекрасна външност, с големи очи и дълга черна коса; върху бледото му лице бе оставила своя отпечатък скрита тъга, която е знак за нещастна любов и следователно винаги предизвиква благосклонността на жените, дори ако става дума за кралицата.

Червеникава ивица — следа от прясно зараснала рана (белегът от нея по-късно се сля с първите старчески бръчки) пресичаше тогава челото му и доказваше, че е атакувал от близко разстояние, че се е сражавал гърди с гърди с маврите и кривата сабя на врага е запечатала кървава диря върху челото му.

На кралицата често ѝ се беше случвало да чува, че той умее да се бие, да побеждава врага, но тя виждаше дон Иниго за пръв път и го загледа с особено съчувствие — първо, той бе племенникът на любимата ѝ приятелка и второ — той бе воин, който доскоро доблестно се бе сражавал за делото господне и за кралете.

— И така, вие ли сте дон Иниго Веласко? — попита Исабела, докато внимателно се вглеждаше в него; в молитвената стая цареше дълбока тишина, макар в нея да присъстваха цяла дузина придворни дами — едни седяха, други стояха в зависимост от това, с каква близост бяха удостоени от кралицата или какъв сан имаха.

— Да, ваше величество — отговори дон Иниго.

— А аз предполагам, че сте *rico hombre*^[1].

— Така е, ваше величество.

— Защо тогава си сваляте шапката в наше присъствие^[2]?

— Защото уважението към жената не ми разрешава да се възползвам от правото, за което кралицата благоволи да ми напомни.

Кралицата се усмихна и взе да го разпитва, като се обръщаше към него на „ти“, както обикновено и до днес правят кралете и кралиците на Кастилия, докато беседват с онези, които в наши дни се наричат испански грандове, а по онова време — *ricos hombres*.

— И тъй, дон Иниго, синко, ти си намислил да пътешестваш?

— Да, ваше величество — отговори младежът.

— И защо?

Дон Иниго не пророни дума.

— Истината е, че в моя двор — продължи Исабела — ще се намерят достатъчно длъжности, много подходящи за младеж на твоите години и за победител с твоите заслуги.

— Ваше величество се заблуждава, като говори по този начин за възрастта ми — възрази дон Иниго и унило поклати глава. — Та аз съм вече старец...

— Ти — старец? — изумено възкликна Исабела.

— Да, господарке, защото човек остарява независимо от годините си в деня, когато рухнат всичките му мечти. А що се отнася до званието „победител“, с което благоволихте да ме наречете като същински Сид^[3], скоро ще го изгубя, тъй като благодарение на падането на Гранада и свалянето на последния мавритански крал Абу-абд-Ала в кралството ви няма врагове, няма повече кого да побеждавам.

В гласа на младежа прозвуча толкова дълбока скръб, че кралицата го изгледа изумено, а доня Беатрис, която, разбира се, знаеше какви мъки е причинила любовта на племенника ѝ, мълчаливо избърса сълзата, търкулнала се по бузата ѝ.

— Накъде си се запътил?

— Във Франция, ваше величество.

Исабела леко се намръщи и го попита вече на „вие“:

— Да не би Шарл Осми^[4] да ви е поканил на сватбата си с наследницата на Британия, или може би ви е предложил длъжност в армията, която, разправят, събирал, за да завоюва Италия?

— Господарке, не познавам крал Шарл — отговори дон Иниго, пък и каквото да ми бе обещал, за да се сражавам в армията му, бих отхвърлил подобно предложение, тъй като да му служа, би означавало да застана против обожаваната си кралица.

— Тогава какво се каниш да правиш във Франция, щом не мислиш да дириш там господар, който ще ти бъде повече по сърце от нас?

— Ще съпровождам приятеля си, когото изпъдихте.

— И кой е той?

— Христофор Колумб, господарке!

Настъпи кратко мълчание и всички чуха как с леко поскърцване се отвори вратата към кабинета на краля.

— Ние, боже опази, не сме дори помисляли да пъдим приятеля ви, дон Иниго — отново заговори Исабела и беше ясно, че не може да прикрие огорчението си. — Но съветниците ни заявиха, че условията на генуезеца са неприемливи и ако дадем съгласието си, ще навредим и на себе си, и на държавата. Ако вашият приятел, дон Иниго, се бе съгласил да отстъпи, то благодарение на добрата воля на крал Фердинанд и на моето съчувствие към него, замислите му лесно щяха да се осъществят — значи нека се сърди на себе си за неуспеха.

Исабела замълча в очакване дон Иниго да отговори, после продължи:

— Освен това, ако не споменаваме, че умозаключението на генуезеца за кръглата форма на Земята противоречи на Светото писание, всички учени в кралството, както ви е известно, смятат Колумб за фантазьор.

— Господарке, фантазьорът едва ли ще се откаже от замислите си, той има чувство за собствено достойнство, Колумб си иска своето той има предвид държава, десеторно по-голяма от Испания, затова и изискванията му са толкова големи. Те съответстват на размерите на начинанието. И аз го разбирам.

— Племеннико! — предупреди го шепнешком доня Беатрис.

— Нима, без да искам, съм засегнал с нещо кралицата? Това ще ме хвърли в отчаяние.

— О не, не, душице! — побърза да възрази Исабела.

После след кратко размишление попита дон Иниго:

— Значи ти смяташ, че във фантастичните замисли на Колумб има нещо реално, осъществимо, надеждно...

— Аз съм толкова невеж, че не мога да отговоря на ваше величество от научна гледна точка — каза дон Иниго. — Затова пък ще ви отговоря от гледната точка на човек, повярвал на Колумб: неговата

убеденост убеди и мен. И както ваше величество даде някога обет да не напуска Санта Фе, докато не падне Гранада, аз дадох обет да не изоставям Колумб, докато той не стъпи на брега на неизвестната земя, която искаше да ви подари и която ваше величество отхвърли.

— Тогава защо ти — прекъсна го Исабела, опитвайки се да обърне всичко на шега, макар младежът да говореше толкова сериозно, че шеговитият тон прозвуча неуместно, — защо ти, щом така си повярвал в мъдростта на генуезеца и щом на него са му достатъчни всичко на всичко две каравели, сто матроса и три хиляди крони^[5], за да осъществи начинанието си, да, защо тогава ти не заповядаш със собствени средства — а те са три пъти повече от сумата, която иска приятелят ти — да построят две каравели, да наемат сто матроса и защо не му връчиш тези три хиляди? Тогава Колумб, свободен от всякакви задължения, навярно ще успее да стане крал, а тебе ще назначи за вицецрал на приказната си страна.

— Предложих му да стори така, ваше величество — сериозно произнесе дон Иниго, — без да мисля за толкова почетна отплата: не съм честолюбив. Но Колумб отхвърли предложението ми.

— И тъй, Колумб отказва да осъществи замисъла, който обмисля вече двадесет години, отказва се в момента, когато му предлагат помощ! — възкликна Исабела. — Не, никога няма да повярвам, душице...

— Това е самата истина, ваше величество — отговори дон Иниго с почитителен поклон.

— И как обясни отказа си?

Обясни го така: за подобно начинание му е необходимо името и покровителството на всемогъщ монарх, а щом не му се е удало да осъществи замисленото с помощта на португалския или испанския морски флот, той възнамерява да опита късмета си при Шарл Осми. Може би кралят ще го подкрепи, ще благослови начинанието му с трите лилии на Франция...

— Какво? Генуезецът заминава за Франция? Вие сигурно знаете дали ще предаде проекта си на Шарл Осми, дон Иниго? — попита Фердинанд Арагонски, като неочаквано нахълта в стаята за молитви и се намеси в разговора, който слушаше вече от няколко минути.

Всички се извърнаха при появата му — някой тихо възкликна, друг неволно плесна с ръце от учудване.

Единствено дон Иниго изрази почитта си към краля само с поклон, с какъвто бе приветствал преди това и кралицата, сякаш щом чу как вратата бе скръцнала, се досети кой я отваря.

Но си сложи шапката с очевидното намерение да потвърди правото си да стои с шапка в присъствието на краля на Арагон. Впрочем той почти веднага я свали, като се обърна към Исабела, сякаш очакваше, че тя, неговата единствена господарка, всеки момент ще му даде знак, че прощалната аудиенция е приключила.

А Исабела трепна от радост, забелязвайки колко разпалено Фердинанд, обикновено толкова безстрастен, възприе унизителната за Испания вест — новината, че Колумб възнамерява да търси подкрепата на друг монарх.

Дон Иниго все така не отговаряше на въпроса на крал Фердинанд, затова Исабела каза:

— Не чу ли какво те запита кралят на Арагон? Той иска да знае дали генуезецът наистина заминава за Франция и вярно ли е, че смята да служи на крал Шарл Осми?

— Днес се разделих с Христофор Колумб пред градските порти в Бар, той тръгна по крайбрежието с надеждата, че от Аликанте, Валенсия или Барселона ще се добере до Прованс на някой попътен кораб.

— А след това? — произнесе Фердинанд.

— А след това — отвърна дон Иниго, — след това побързах насам с молба към кралицата да има добрината да ми разреши да последвам този велик човек, да отплувам заедно с него и да разделя неговата участ — добра или лоша...

— Значи възнамеряваш да го догониш?

— Ще го настигна веднага щом получа благоволенieto на милостивата господарка.

— Той несъмнено е заминал угнетен от неуспешните си молби към нас...

— Той замина с високо вдигната глава, с усмивка на лице, господарю, съжалението и разочарованието потискат сърцето, но то въпреки всичко е спокойно: той ще издържи двойната им тежест.

Фердинанд не отвърна нищо на тези надменни слова и след кратко мълчание прокара ръка по смръщеното си чело и пророни с неволна въздишка:

— Страхувам се, че съветниците ми прибързаха с отказа си! Така ли е, госпожо?

Кралят не бе успял да свърши, когато Исабела стана и се запъти към него; тя склучи ръце и рече:

— О, господарю мой, аз се подчиних на решението на Съвета, защото смятах, че то изхожда от вас... Но ако съм сгрешила и ако у вас все още е останала поне капка предразположение към човека, към когото може да се изпитва толкова преданост, който може да буди толкова възхищение, трябва да се съветвам единствено с вас — мъдрия и великия.

— Смятате ли вие, дон Иниго — запита Фердинанд с такъв тон, че всяка негова дума като капка ледена вода смразяваше сърцето на Исабела, — да, смятате ли, че Колумб, ако открие земите на Китай и кралството Сипанго, ще достави от страните на Новия свят достатъчно количество подправки, благовония, скъпоценни камъни и злато, за да покрие прекомерните разходи, необходими за подобна експедиция?

Исабела усети как пот овлажни челото ѝ: тя изпитваше чувството, което изпитват хората с поетична душа, когато човекът, който заслужава любовта или уважението им, изведнъж забравя, че словата му трябва да съответстват и на високото му звание, и на положението му.

Тя не се реши да възрази. А дон Иниго отвърна:

— Какво? Ваше величество нарича прекомерни разходите, необходими за подготовката на две каравели с екипаж от сто човека?... Някои дворяни, които са на служба при ваше величество, проиграват или пропиват три хиляди само за една нощ!

— И още нещо — припряно подхвана Исабела. — Аз ще издиря парите, които са нужни за експедицията.

— Вие? И откъде? — прекъсна я Фердинанд.

— Предполагам, че от сандъците на кастилския ковчезник — отвърна Исабела. — Ако пък там не се събере такава сума, готова съм да заложа или да продам скъпоценностите си, само и само Колумб да не предаде проекта си на друг монарх или на друга държава, защото осъществи ли го, кралството, което го е покровителствало, ще стане най-богатото, най-могъщото в света.

Фердинанд долови неясен шум от гласове, изразяващи било одобрение, било порицание, маркиза де Мойя неволно възкликна, а

дон Иниго преви коляно пред кралицата.

— Какво означава това, дон Иниго? — попита Исабела усмихната.

— Аз боготворя своята повелителка и тя заслужава да я боготворят — произнесе младежът. — И чакам: ако бъде волята ѝ, ще потегля на път, ще задържа Христофор Колумб и ще го върна в Санта Фе.

Исабела умоляващо погледна краля на Арагон.

Но за безстрастния и опитен държавник не бе характерно да се поддава на подобни пориви — той не можеше да понася проявите им у младежите и жените, защото смяташе, че всички увлечения трябва да бъдат държани на почетно разстояние от разсъдъка на министрите и сърцата на монарсите.

— Госпожо, наредете на младежа да стане — каза Фердинанд — и елате при мен — трябва да обсъдим това важно дело.

Исабела се приближи до краля и двамата, без да напускат стаята за молитви, хванати за ръце пристъпиха към амбразурата на прозореца, чиито витражи изобразяваха триумфа на Светата дева.

Младежът протегна ръце с молба към образа на Мадоната:

— О, пресвета майко божия, озари душата на краля с божествената светлина, увенчаваща челото ти!

Очевидно молитвата на дон Иниго бе чута, тъй като всички видяха безстрастното лице на Фердинанд да се оживява все повече под натиска на настойчивите увещания на Исабела; ето че той кимна с глава в знак на съгласие и произнесе високо:

— Е какво, нека бъде волята на любезната ни Исабела!

Придворните, очакващи решението с тягостно чувство, облекчено въздъхнаха.

— На коня, младежо! — заповяда Фердинанд. — Догонете вироглавия Колумб и му предайте, че кралете са принудени да отстъпят, щом той не отстъпва.

— Значи така, господарке?... — промълви дон Иниго, който нямаше търпение да чуе за решението не само от краля, но и от кралицата.

— Приемаме всички условия — отговори Исабела. — И нека приятелят ви се завърне спокоен: вече няма да има никакви пречки.

— Наистина ли, господарке? Да не би криво да съм чул? — разпитваше дон Иниго.

— Ето ръката ми.

Младежът се хвърли към кралицата, почтително докосна с устни ръката ѝ и изхвъркна от покоите с вик:

— Дайте ми коня! Коня ми!

След около пет минути от двора се разнесе чаткане на копита — дон Иниго препускаше в галоп с коня си; след малко тропотът заглъхна.

[1] Знатен човек (исп.). — Б.пр. ↑

[2] Според испанския дворцов етикет грандовете имали право да стоят с шапки на главата в присъствието на краля. — Б.пр. ↑

[3] Сид Кампеадор („Победителят“) прякор на Родриго Диас де Бивар (около 1040–1099), испански рицар, прославил се с подвизите си в битките с арабските завоеватели. — Б.пр. ↑

[4] (1470–1498) Френски крал. През 1491 година се оженил за Ана Бретонска. — Б.пр. ↑

[5] Разпространена в Европа монета, която в различни периоди е имала различна стойност. — Б.пр. ↑

V

ДОНЯ ФЛОРА

Дон Иниго настигна Колумб на десет левги от Санта Фе и го убеди да се върне при двора на католическите крале. Мореплавателят се завърна обзет от досада и съмнения, но скоро добрата вест, донесена от дон Иниго, на която Колумб така и не беше повярвал, бе потвърдена от краля и кралицата.

И ето, получил всички подобаващи указания, Колумб замина за пристанище Палос^[1] — селце в устието на Тинто, близо до Уелва.

Фердинанд избра това пристанище не защото то се намира на брега на Атлантическия океан и това значително съкращава всички преходи, а само защото според присъдата, наложена на Палос, селото се задължаваше да снабди кралството с две каравели с пълна екипировка.

Така че на Фердинанд всичко това му струваше три хиляди крони — нямаше да има повече никакви разходи. Впрочем справедливостта ни задължава да отбележим: в началото на юни на Колумб бе съобщено, че благодарение на застъпничеството на Исабела, призната от всички за негова покровителка, му бе подарен и трети кораб.

Но преди това Фердинанд бе научил, че в резултат на настойчивите ходатайства на Бартоломе^[2] Колумб, брат на знаменития мореплавател, Хенрих VII^[3] е предложил на Колумб също толкова изгодни условия, каквито бе благоволила да му предостави Испания.

Междувременно дон Иниго изпрати приятеля си до Палос, получи по специален пратеник някакво писмо и се върна в Кордова, а Колумб му даде дума, че няма да напусне Испания без него и ще му съобщи на коя дата ще отплува.

Колумб много държеше на верния си приятел и не можеше да му откаже. И ето че на 1 юли 1492 година той уведоми дон Иниго, че ще излезе в морето на 3 август.

Младежът се яви на 2 август — още никой не беше го виждал толкова мрачен и в същото време толкова решителен.

И тъй, дон Иниго бе рамо до рамо с Колумб по време на първото плаване, раздели с него всички опасности. Той бе на палубата в нощта, когато дежурният матрос на борда на „Пинта“^[4] извика: „Земя!“. Той стъпи на остров Сан Салвадор, където го наобиколиха измените туземци, мълчаливо втречени в чужденците — пратеници на незнайни светове. Пръв слезе Колумб — той се възползва от почетното право да забие знамето на Кастилия в земята, която бе открил. Дон Иниго беше с него в Куба, в Сан Доминго, завърна се заедно с него в Испания през март 1493 година, отново отплува с него през септември същата година, не го задържаха в двора нито молбите на леля му, нито увещанията на кралица Исабела, нито обещанията на крал Фердинанд; заедно с Колумб той стъпи на Малките Антилски острови, на остров Доменика или с други думи — в Гваделупа, на островите Сент Кристофер и на Наветрените острови. Рамо до рамо с него се сражаваше той и против касиците^[5], и против разбунтувалите се колумбови моряци; и втория път се завърна заедно с Колумб, когато клеветите на врагове накараха прочутия генуезец да напусне земите си, за да се оправдае пред онези, които благодарение на него бяха станали най-богатите владетели в света. И на 30 май 1498 година отново замина заедно с Колумб на трето пътешествие, но вече не се завърна в Испания, а в презморските страни научи, че Колумб и брат му Бартоломе са изпаднали в немилост, разбра за заточението им и най-сетне за смъртта им.

Хората в Испания, които все още си спомняха, че на света съществува човек на име дон Иниго Веласко, през 1504 или 1505 подочуха слухове, че той уж бил проникнал навътре в континента, останал при двора на някакъв касик, оженил се за дъщеря му и получил от касика като зестра толкова злато, колкото събрала спалнята на младоженците; по-късно разправяха, че тъстът му умрял, а дон Иниго се отказал от короната, която местните жители му предлагали, след това мълвата съобщи, че е овдовял и живее заедно с красивата си дъщеря доня Флора.

И ето че три години преди описваните събития, малко след смъртта на крал Фердинанд, който се отблагодари на Колумб за доброто със затвор и мизерия, неочаквано се пусна слух уж дон Иниго

Веласко пристигнал в Малага заедно с дъщеря си и че вместо баласт на кораба му били използвани кюлчета злато. Но кралица Исабела вече не бе между живите, не бе между живите и доня Беатрис; несъмнено никой не се интересуваше от дон Иниго, пък и той самият не се интересуваше вече от никого. Само един от приятелите му, дон Руис де Торияс, пристигна в Малага да се срещне с него. Някога, преди двадесет и пет — двадесет и шест години, те заедно се бяха сражавали с маврите, заедно участваха в боевете за същата тази Малага, където отново им се случи да се срещнат. Приятелят му, живеещ в Гранада, убеждаваше дон Иниго да се премести там, но всичко беше напразно.

Трябва да отбележим, че осемдесетгодишният кардинал Хименес^[6], архиепископ на Толедо, провъзгласен за регент след смъртта на Фердинанд, като чу за богатството и честността на дон Иниго, когото тази двойна слава съпътстваше във всички странствания и се беше завърнала заедно с него, предложи на дон Иниго да се настани в Толедо, за да му помага в управлението на държавата и най-вече в решаването на въпроса, как новият крал дон Карлос да уреди отношенията между Испания и Западна Индия.

Ставаше дума за благо на страната и дон Иниго не се поколеба. Той напусна Малага, пристигна в Толедо заедно с дъщеря си и се зае с всички държавни въпроси по презморските земи заедно с кардинал Хименес и Адриан Утрехтски^[7] — бившия наставник на дон Карлос, когото самият крал дон Карлос бе изпратил в Испания.

Тримата регенти управляваха Испания почти цяла година. Но най-неочаквано стана известно, че дон Карлос е слязъл във Вилявисьоса, малко пристанище в Астурия, и е тръгнал за Тордесиляския манастир, където след смъртта на баща му, Филип Красивия — а той бе починал в петък, на 25 септември 1506 година — се намираше майка му Хуана, наречена Хуана Безумната^[8].

Когато дон Иниго научи новината, нищо не бе в състояние да го задържи в Толедо: той смяташе регентския съвет за излишен след пристигането на крал дон Карлос в Испания и както и да го разубеждаваха другите двама членове на Съвета, прости се с тях и се върна с дъщеря си в своето райско кътче — в Малага.

Заживя си безгрижно и беше вече решил, че никой не се нуждае от него, когато неочаквано в началото на юни 1519 година го посети вестносец на крал дон Карлос и съобщи, че кралят е пожелал да

посети южните испански градове — Кордова, Севиля и Гранада, и му нарежда да замине за там и да го чака.

Пратеникът му връчи папирусен свитък с кралския печат — ни повече, ни по-малко от указ за назначаването му на длъжността върховен съдия.

Назначението, както му пишеше самият дон Карлос, бе свидетелство за почителното признание от страна на кардинал Хименес, за което той бе споменал в предсмъртните си часове, а също и от страна на Адриан Утрехтски не само на задълбочените познания на дон Иниго, но и на безукорната му и неподкупна честност, която трябва да служи на всеки испанец за неоспорим образец.

Дълбоко в душата си дон Иниго съжали, че трябва да напусне своето райско кътче в Малага, но се застыга за път: денят на заминаването дойде и той потегли заедно с доня Флора, без да подозира, че пред тях препуска дон Рамиро д'Авила, страстно влюбен в прелестната му дъщеря — младежът бе ловил погледите, хвърлени му през решетката на капаците, и се надяваше, че не ѝ е съвсем безразличен.

Трима слуги съпровождаха дон Иниго: както вече казахме, те се движеха в колона — първият изпълняваше ролята на разузнавач, а другите двама прикриваха тила.

Между другото, ако се съди по слуховете, подобна охрана, пък и доста по-надеждна, по тези места съвсем не беше излишна: разправяха, че пътят е в ръцете на разбойници, че новият им главатар уж се отличавал с храброст, нечувана дори сред тези юнаци, че за една година ги бил превърнал в истински главорези и неведнъж начело на злодеите си достигал в набезите си чак до Малага, като се спускал по единия склон на планината, и до Гранада — по другия.

Никой нямаше представа откъде се бе взел главатарят на разбойническата шайка, никой не можеше да каже кой е, никой не знаеше нито фамилията, нито името му, той дори не си бе измислил някакъв страшен прякор. Наричаха го просто Салтеадор или с други думи — разбойник.

Очевидно всички тези слухове за непознатия, за нападенията му по пътищата бяха накарали дон Иниго да вземе някакви предпазни мерки и циганката, щом видя малкия керван, разбра, че пътешествениците се боят от нападение и са готови да се защитят.

Навярно ще попитате защо дон Иниго, след като знаеше каква лоша мълва се носи за пътищата зад превала и след като толкова обичаше ненагледната си доня Флора, защо бе избрал прекия път по планинските пътеки, а не околните пътища и защо не се бе погрижил да стъкми по-многобройна охрана.

В отговор ще кажем, че известно време преди това дон Иниго и дъщеря му преминаха два пъти планинския превал без каквито и да било произшествия; освен това безспорна истина е, че човек свиква с опасностите и претръпва, когато често е изложен на тях.

През целия си изпълнен е приключения живот дон Иниго храбро бе посрещал най-различни опасности. Не го плашеха сраженията с маврите, по време на плаванията не се боеше от корабокрушение или от бунт на борда, не го беше страх, че ще стане жертва на диваци, населяващи непознати земи. Подобни преждия едва ли биха могли да се сравнят с каквито и да било заплахи в самото сърце на Испания, на парчето земя, разположено на някакви си двадесет левги между Малага и Гранада.

Ето защо, като слушаше клюките, дон Иниго само свиваше рамене.

И все пак върховният съдия постъпи непредвидливо, тръгвайки на път напъряко през дефилето заедно с дъщеря си, която бе истинско чудо на младостта и красотата.

Мълвата, че доня Флора е невероятно хубава изпревари пристигането ѝ от Новия Свят в Стария и съвсем не бе преувеличена. Тя току-що бе навършила шестнадесет години и всички надути сравнения, с каквито навярно биха я обсипали испанските, а вероятно и арабските поети, щяха да бледнеят пред нея. Тя съчетаваше прелестта на ярко цвете е кадифеността на нежен плод, грацията на смъртна девойка с величието на богиня; ако в циганката, която я наблюдаваше с искрена възхита, се долавяше смесица от арабска и испанска кръв, то у доня Флора личаха не само чертите на две великолепни раси, но и всичко най-изтънчено, най-изискано, което им е присъщо. Тази дъщеря на Мексико и Испания имаше чудесното матово лице, божествените рамене, пленителните ръце, очарователните крачета на андалуските девойки и черните вежди, кадифените очи, дългите, разплискани по раменете коси и гъвкавата снага на индианките — дъщери на слънцето.

А дрехите ѝ сякаш бяха подбрани така, че да подчертават дивната снага на пътничката и красотата на лицето ѝ. Небесносинята рокля, искряща в сребристо и розово, отгоре до долу бе пристегната с перлени закопчалки и всяка перла бе достойна да украси короната на някоя княгиня; роклята плътно прилепваше към снагата и раменете по тогавашната испанска мода и само на лактите ръкавите се разширяваха и свободно падаха надолу, а през цепката сред пяната на мурсийските^[9] дантели се виждаха ръцете, открити до лактите; за тези ръце не бяха страшни лъчите на мексиканското слънце, камо ли пък — на испанското. Впрочем в този момент не ги заплашваше нищо — прикриваше ги широка пелерина от бял вълнен плат, тънък и мек като днешния кашмир, в долната си част тя бе скроена като мексиканско пончо, а качулката, в чиято жарка полусянка сияеше девичето лице, напомняше за арабски бурнус.

Дон Иниго и доня Флора подкараха в бърз тръс мулетата си и те препуснаха, тръскайки глави, върху които се кипреха султани^[10] от алена прежда. Но в тази припряност нямаше нищо тревожно — очевидно доня Флора като баща си бе свикнала с пътешествията из планинските клисури и с бурния живот в ония времена.

Впрочем слугата, изпълняващ ролята на разузнавач, очевидно не беше спокоен като господарите си, тъй като щом видя циганката, се спря и взе да я разпитва нещо, а когато бащата и дъщерята се приближиха, предвидливият слуга тъкмо се интересуваше безопасни ли са тукашните места и струва ли си дон Иниго и доня Флора да отседат в малката странноприемница, която сега бе скрита зад хълма, но която пътниците бяха забелязали отпреди — далеч на хоризонта, докато се спускаха по склона, останал сега зад гърба им.

В мига, когато дон Иниго и доня Флора приближиха, тревогата на достопочтения слуга не само не стихна, а дори се засили — толкова мъгляво и дори насмешливо му отговаряше девойката, която седеше и предеше, докато разговаряше с него. Но щом видя, че и господата са спрели, тя стана, остави преждата и вретеното на земята, прескочи леко като газела или птичка ручея и застана край пътя, а козичката ѝ — изключително любопитно създание — тутакси се спусна от хълма, където пощипваше листа от бодливия храсталак и сега не сваляше големите си умни очи от конника и дъщеря му.

— Татко, вижте колко е хубаво това момиче — рече доня Флора, задържа стареца и се загледа в младата циганка със същото възхищение, което винаги предизвикваше самата тя.

Дон Иниго кимна.

— Може ли да поговоря с нея, татко? — запита доня Флора.

— Както искаш, дъще — отвърна бащата.

— Как те викат, душице? — проговори доня Флора.

— Християните ме наричат Хинеста, а маврите — Айше, аз имам две имена: едното в името на Мохамед, другото — в името на Христа.

И произнасяйки святото име на Спасителя, девойката се прекръсти, а това доказваше, че е християнка.

— Ние сме ревностни католици — усмихнато промълви доня Флора — и ще те наричаме Хинеста.

— Както искате, така ме наричайте. Моето име винаги ще ми харесва, щом го произнасяте вие с прекрасните си устни и нежния си глас.

— Ето виждаш ли, Флора — забеляза дон Иниго, — ти нали нарече лъжец човека, който ти предсказа, че в този затънтен край ще срещнеш нимфата на ласкателството? А той не те е излъгал.

— Аз не я лаская, аз ѝ се възхищавам — възрази циганката.

Доня Флора се изчерви, усмихна се и побърза да смени темата, защото се почувства неловко от наивните похвали. Тя попита:

— Какво отговори на Нунес, душице?

— А не е ли по-добре първо да чуете какво ме попита той?

— И какво беше то?

— Той се осведоми за пътя, запита дали тези места са безопасни и подходяща ли е странноприемницата за вас.

— А ти какво му отговори?

— Отговорих му с песента за пътниците.

— Каква е тази песен?

— Чуйте я.

Циганката изпя звънко като птица куплет от андалуска песен и изглеждаше сякаш мотивът е просто модуляция на мелодичния ѝ глас:

Небосводът е ясен —

*ти се озърни!
Пътят е безопасен —
бързо препусни!
Нека синеоката Дева
да се смили над теб!...
Сбогом, пътници, простете
и по пътя препуснете...*

— Така ли отговори на Нунес, душице? — попита доня Флора.
— А нас какво ще посъветваш?

— На вас, красива сеньора, ще кажа истината — отвърна циганката, — защото за първи път градска девойка разговаря с мен ласкаво, а не високомерно.

После тя пристъпи до доня Флора, сложи дясната си ръка върху шията на мулето, вдигна левия си показалец до устните и произнесе:

— Не продължавайте.

— Как така?

— Върнете се обратно.

— Ама ти подиграваш ли ни се? — възкликна дон Иниго.

— Бог ми е свидетел, че ви давам съвет, какъвто бих дала на баща си и сестра си.

— Наистина, дъще, дали да не се върнеш в Алама с двамина от слугите? — запита дон Иниго.

— А вие, татко? — възрази доня Флора.

— Аз ще продължа с третия слуга. Кралят утре ще бъде в Гранада. Той ми заповяда днес да бъда там. И няма да го карам да ме чака.

— Тогава и аз продължавам с вас. Откъдето минете вие, татко, оттам ще мина и аз.

— Добре тогава! Нунес, продължавай да водиш.

И дон Иниго извади кесията си и я протегна на циганката.

Но тя с достойнство отстрани ръката му и рече:

— Няма в света кесия, с която да ми се отплатиш за съвета, сеньор пътничко! Прибери я — тя ще се хареса там, където отиваш.

Доня Флора свали една перлена закопчалка от роклята си, подкани с ръка девойката да се приближи и продума:

— А това ще приемеш ли?

— От кого? — строго запита циганката.

— От приятелка.

— Ще я приема.

Пристъпи към доня Флора, застана до нея и вдигна глава.

Доня Флора закрепил закопчалката на деколтето ѝ и докато баща ѝ, който бе толкова примерен християнин, че не би допуснал близост между дъщеря си и полуневерницата, даваше последни нареждания на Нунес, доня Флора успя да докосне с устни челото на прекрасното момиче.

Нунес вече се бе отдалечил на около тридесет крачки.

— Да тръгваме! — извика дон Иниго.

— Да тръгваме, татко — отвърна доня Флора.

И тя зае мястото си отдясно на стареца, който вече бе потеглил, след като помахаше за сбогом на циганката и извика на тримата си слуги — на онзи, който яздеше отпред, и на онези, които караха отзад:

— Ей, отваряйте си очите!

А циганката все така стоеше, изпровождаше с очи девойката, която я бе нарекла своя приятелка и тихичко тананикаше своята песен:

*Сбогом, пътници, простете
и по пътя препуснете...*

Тя ги следеше с очевидна тревога и тревогата ѝ растеше, но ето че всички — и господарите, и слугите, изчезнаха зад възвишението, закриващо хоризонта, и щом ги изгуби от очи, тя наведе глава и взе да се ослушва.

Минаха пет минути, а девойката все си повтаряше:

*Сбогом, пътници, простете
и по пътя препуснете...*

И изведнъж се чува изстрели от аркебузи, раздадох се заплашителни викове, вопли; на хълма се показа един от слугите,

който само допреди малко яздеше след кервана. Бе ранен в рамото и целият в кръв. Той се притискаше към шията на мулето си, пришпорваше го и префуча като светкавица край девойката с отчаяни викове:

— Помощ! Помогнете! Убийци!

Циганката постоя, поразмисли и след като взе някакво решение, грабна вретеното, върза пояса си за него и като хукна към хълма толкова бързо, че козичката едва я догонваше, взе да подскача от камък на камък, докато стигна до една канара, от чийто връх се откриваше цялата долина, там започна да размахва яркия си пояс и високо, с всички сили извика три пъти:

— Фернандо! Фернандо! Фернандо!

[1] Градче в испанската провинция Уелва, откъдето Колумб е поел на 3 август 1492 година за първото си плаване. — Б.пр. ↑

[2] (1437–1514) Картограф, брат на Христофор Колумб, който му помагал: ходил при Хенрих Седми с молба за помощ, пристигнал в Африка през 1494 година и потушавал въстанията на испанците и индианците, основал Сан Доминго (Хаити). — Б.пр. ↑

[3] (1457–1509) Крал на Англия от 1485 година, пръв от династията на Тюдорите. — Б.пр. ↑

[4] Едната от трите каравели на Колумб, наречена на името на собственика ѝ, който бил от рода Пинто. — Б.пр. ↑

[5] (исп.) Вожд на племе от американски индианци. — Б.пр. ↑

[6] (1436–1517) Архиепископ на Толедо, велик инквизитор на Кастилия (1507–1516). — Б.пр. ↑

[7] (1459–1523) Учител, а по-късно министър на Карл Пети. През 1522 година е избран за папа с името Адриан Шести. Дейността му била насочена към укрепване на папската власт, преследване на лютераните и сдобряване на Карл Пети с Франциск I. — Б.пр. ↑

[8] (1479–1555) Кралица на Кастилия, дъщеря на Исабела и Фердинанд, майка на Карл Пети, полудяла след смъртта на мъжа си Филип Красивия. — Б.пр. ↑

[9] Град в Испания. — Б.пр. ↑

[10] Украшение на шлем или глава на кон (ар.). — Б.пр. ↑

VI

В СТРАННОПРИЕМНИЦАТА „ПРИ МАВРИТАНСКИЯ КРАЛ“

Дори да се бяхме втурнали натам, където се разиграваха събитията, за които се досетихме по глъчката, със същата бързина, с която слугата на дон Иниго препускаше оттам, дори да се бяхме изкачили на височината над пътя със същата стремглавост, с каквато циганката заедно с козичката си се изкатери до самия ръб на скалистата урва, откъдето размахваше пояса си — пак щяхме да закъснеем и да пропуснем страшната схватка, заляла с кръв тясната пътека към гостилницата.

Щяхме да видим само труповете на Нунес и мулето, препречващи пътя, щяхме да видим как тежко раненият Торибьо се катери към един надгробен кръст и полумъртъв се обляга на нето.

Дон Иниго и дъщеря му потънаха в гостилницата, портата се захлопна след тях и след разбойниците, които го бяха взели в плен.

Ние сме романисти и можем като Мефистофел да направим стените прозрачни или като Асмодей^[1] да повдигнем покрива, затова няма да позволим в подвластния ни свят да се разиграят скрити от читателите събития — и тъй, нека докоснем портата на странноприемницата и те ще се разтворят като по чудо, и ние ще кажем на читателите: „Гледайте“.

На пода на странноприемницата биеха на очи следите от борбата, започнала на пътя и продължила в къщата. Кървава диря, дълга около двадесет стъпки, бе изцапала прага и се точеше до ъгъла, където лежеше слугата от свитата на дон Иниго, ранен с изстрел от аркебуз; превързваха го нашата познайница Амапола, същата девойка, която бе набрала цветя за пътниците, и кръчмарският слуга, който одеве държеше юздите на коня на дон Рамиро д'Авила.

Каdifената барета на дон Иниго и парче от пелерината на доня Флора се търкаляха на стълбите, водещи от двора към кухнята —

значи тук борбата бе започнала отново, тук бяха довели пленниците и тъкмо тук трябва да ги търсим.

От входната врата, към която водеха двете стъпала, започваше пътеката от цветя, разстлани от вестителя на любовта към прекрасната доня Флора, но цветята бяха стъпкани, смачкани от мръсни обувки, изцапани с прах и върху розите, лилиите и анемониите като рубини проблясваха капки кръв.

Вратата, отделяща кухнята от стаята, където благодарение на дон Рамиро масата бе наредена и бяха приготвени два прибора, където въздухът все още бе напоен с аромата на неотдавна изгорените благовония, тази врата бе широко отворена и на прага се бяха струпали слугите от странноприемницата — преоблечени разбойници, готови да се хвърлят на помощ на грабителите, шетащи по пътя; от отворената врата се чуваха яростни викове, вопли, заплахи, жални стонове, проклетия.

Тъкмо там, зад вратата, изглежда се приближаваше развръзката и точно там се разиграваше ужасната сцена, която си бе представила младата циганка, когато посъветва пътниците да се върнат обратно.

И наистина, ако можехме да разрушим живата барикада, препречила вратата, и да си проправим път в стаята, ето каква картина щеше да поразии зрителя: дон Иниго, проснат на пода, все още се опитваше да се защити и стискаше в ръка къс от вече непотребната си шпага — преди тя да се счупи, той намущка двама разбойници, тяхната кръв бе оросила цветята.

Три бандити едва го удържаха, единият бе опрял коляно в гърдите му и вече бе вдигнал над него каталонски кинжал.

Малко по-нататък доня Флора се бе подпряла на стената, сякаш търсеше опора, косите ѝ бяха разпилени, качулката на пелерината ѝ бе скъсана, скъпоценните камъни бяха изчезнали от роклята ѝ. Впрочем личеше, че разбойниците се бяха отнесли с прекрасната си пленница по-внимателно, отколкото със стареца.

Както вече отбелязахме, доня Флора бе изумително красива, а главатарят на шайката, героят на тази история Салтеадор, се славеше с учтивост, което в дадения случай може би беше по-ужасно и от най-безсърдечната жестокост.

Да, девойката бе прекрасна: тя стоеше до бялата стена, отметнала глава, и възхитителните ѝ очи, прикрити под дълги кадифени ресници,

гневни и негодуващи, мяха мълнии, а в тях не се четеше нито плахост, нито страх. Откритите ѝ мраморни ръце бяха отпуснати — разбойниците бяха разкъсали ръкавите ѝ, докато изскубваха скъпоценностите от роклята ѝ, и сега се виждаха нейните рамене, сякаш изваяни от мрамор от искусен майстор. Нито една дума, нито един стон, нито едно оплакване не се откъсна от устните ѝ от минутата, в която попадна в плен; оплакваша се и стенеха двамата разбойници, ранени от шпагата на дон Иниго.

Разбира се, прекрасната чиста девойка смяташе, че я заплашва едно-единствено нещо — смърт, и пред лицето на тази опасност ѝ се струваше, че жалбите, стоновите и молбите са унизителни за благородната испанка.

Бандитите, сигурни, че няма да им избяга, ограбили почти всичките ѝ скъпоценности, я бяха обкръжили плътно, разглеждаха я, смееха се, като при това си подхвърляха такива забележки, че тя би навела очи, но нейният поглед бе устремен към висините и сякаш проникнал през тавана и стените, през небесата, се рееше в пространството, търсейки невидимия Бог, единствения, към когото девойката можеше да отправи молба за помощ.

Може би доня Флора си спомняше и за прекрасния младеж, когото често виждаше през тази година: той се появяваше под прозореца на спалнята ѝ с най-разкошните цветя на Андалусия.

И тъй, девойката мълчеше, а край нея и особено край нейния баща, суматохата не стихваше, носеха се вопли, проклетия, заплахи.

— Негодници! — крещеше дон Иниго. — Убийте ме, удушете ме, но ви предупреждавам: на една миля от Алама срещнах отряд кралски войници, началникът им е мой познат. Той знае, че пътувам, че съм тръгнал за Гранада по заповед на краля дон Карлос, а когато се изясни, че не съм пристигнал, той ще разбере, че съм бил убит. Тогава ще ви се наложи да се разправяте не с шестдесетгодишен старец и петнадесетгодишно момиче, а с цял отряд. Тогава ще видим, злодеи такива, пак ли ще сте толкова храбри в битката с кралските войници, както сега, когато двадесет сте нападнали едного!

— Какво пък, нека заповядат кралските войници — рече един от бандитите. — Знаем, че са тук, видяхме ги вчера, когато минаха край нас, но си имаме сигурна крепост, а подземните ѝ коридори извеждат в планината.

— Нали ти казахме — поде друг, — че не се каним да те убиваме. Напусто си мислиш, грещиш — ние убиваме само сиромасите, от които няма какво да вземем. А благородните сеньори обграждаме с грижи — от тях можем да имаме полза и ето ти доказателство: ти рани с шпагата си двама от нашите, а дори не си одраскан, неблагодарник такъв!

И в този момент се раздадоха ангелски звуци — те звъннаха сред врявата и грубите, заплашителни гласове на разбойниците затихнаха — това бе гласът на девойката, която заговори за пръв път:

— Ако става дума за откуп, вие, сеньори, ще получите царско възнаграждение — определете сумата и няма да останете излъгани.

— Кълнем се в Свети Якоб, ние точно на това разчитаме, хубавице. Тъкмо затова ни се ще достойният сеньор — вашият татко — малко да се поуспокои... Работата си е работа, дявол го взел, спорът решава всичко, сбиването всичко разваля. Сами виждате, че баща ви само ни пречи...

През това време дон Иниго реши да се защитава другояче: той като преди си служеше със счупената шпага, която бандитите така и не можаха да изтръгнат от ръката му, стиснала оръжието като в менгеме, и успя да рани един разбойник.

— Кълна се в тялото Исусово — зарева бандитът и опря нож в гърлото на дон Иниго, — още един опит и на теб, благородни сеньоре, ще ти се наложи да се спогадаш за откупа с Господ Бог, а не с нас.

— Татко — извика отчаяно девойката и пристъпи напред.

— Да, най-добре да послушате хубавицата — кресна един от разбойниците. — Думите ѝ са злато и е като приказната принцеса, дето, щом пророни дума, от устата ѝ се сипят перли и диаманти. Мирясайте, високоуважаеми сеньор, обещавайте, че няма да бягате и ще дадете на достойния ни приятел — съдържателя на кръчмата — такава бележка, с която той може спокойно да иде в Малага. А там вашият управител ще му даде две-три хиляди крони — колкото вие решите: ние не определяме сумата за откуп на пътници като вас. Щом кръчмарят се завърне в странноприемницата, ще ви пуснем на свобода. Пък ако не се върне, ще отговаряте вие — зъб за зъб, око за око, живот за живот!

— Татко, послушайте ги, татко — настояваше дъщерята, — не излагайте на опасност скъпоценния си живот заради някакви торби с

пари.

— Чувате ли, сеньор княз? Защото само княз или вицекрал, или самият крал, дори император може да говори толкова леко и просто за земните блага, както тази хубавица. Каза самата истина!

— Та какво се каните да правите с нас? — запита старецът. Той за пръв път благоволи да заговори с бандитите, досега се задоволяваше само да ги ругае и да ги напада. — И тъй, какво ще правите с нас в този разбойнически вертеп, след като изпратите достойния си съучастник — съдържателя на странноприемницата, с писмо при моя управител?

— Охо, чуйте го само как говори: разбойнически вертеп! Вие само го чуйте, сеньор Калавасас, само чуйте как оскърбяват гостилницата „При мавританския крал“! Вертеп! Ела тука да докажеш колко се заблуждава достойният идалго.

— Какво ще правим с теб ли? — намеси се друг бандит и попречи на дон Калавасас да защити честта на гостилницата. — Какво ще правим ли? Ами много просто! Ще ни дадеш честна дума, че няма да се опитваш да бягаш.

— Дворянинът не може да дава честна дума на разбойници.

— Татко, дворянинът дава честна дума на Господ Бог! — произнесе доня Флора.

— Запомни веднъж завинаги какво ти казва тази хубавица, защото божията мъдрост говори с устата ѝ.

— Добре, да предположим, че се закълна, какво възнамерявате да правите после?

— Преди всичко да не те изпусваме от очи.

— Какво? — възкликна дон Иниго. — Аз ви давам честната си дума, а вие няма да ме пуснете да продължа пътя си?

— А, не — възрази разбойникът, — отдавна мина времето, когато лихварите в Бургос дали назаем на Сид^[2] хиляда жълтици и получили като залог ракла, пълна е пясък. Ние няма да постъпим като тези почтени люде — с други думи, те му броили хиляда жълтици, без да погледнат в раклата, а ние първо ще погледнем.

— Ама че негодници — процеди през зъби дон Иниго.

— Татко — примили се доня Флора, опитвайки се да успокои стареца, — заклевам ви в името на небето!

— Добре, няма да ме изпускате от очи, а после?

— Ще те завържем с верига за желязната халка.

С тези думи разбойникът посочи една халка, вградена в стената, сякаш да потвърди, че подобни неща вече са се случвали.

— Да ме вържете с верига като пленен мавър! — избухна старецът.

Цялата му гордост се разбунтува пред такава заплаха, той се опита да скочи — тласъкът бе толкова силен и стремителен, че отхвърли на три крачки разбойника, който притискаше гърдите му с коляно и самият старец се изправи на едно коляно.

Така скалата отблъсква вълната, но след миг вълната отново я залива — нещо подобно стана и сега: петима-шестима разбойници се нахвърлиха върху дон Иниго и щяха да му счупят ръката, ако той не се бе отдръпнал; те му изтръгнаха счупената шпага и на часа отгоре му се втурна разбойникът, унижен, че го е надвил някакъв си старец; той се кълнеше, размахвайки ножа си, че за пленника е дошъл последния му час.

Дона Флора видя блясъка на стоманата и с горестен вик се метна към баща си.

Но един от бандитите я хвана, а друг изблъска приятеля си, вдигнал ножа.

— Висенте, Висенте — закрепця той, стискайки ръката му, макар че ножът можеше да нарани и него — какво си намислил, дявол да те вземе?

— Ще го убия тоя ненормален!

— Не.

— Кълна се в Свети Якоб, пак ще си говорим...

— Няма да го убиеш. Слушай, ти какво искаш — да продупчиш чувала ли, та нали от него ще се изсипе целият откуп. Ех, Висенте, подъл нрав имаш, винаги съм го казвал. Я ми дайте аз да поговоря с достойния сеньор — ще видиш, че ще го придумам.

Разбойникът, когото наричаха Висенте, разбира се, схвана колко са справедливи думите му и отстъпи, мърморейки.

Отстъпи не означава, че напусна стаята, не, той се дръпна две-три крачки назад като ранен ягуар, готов да се хвърли върху плячката си.

Бандитът, заловил се да посредничи, зае мястото му и се обърна към дон Иниго със следните думи:

— Сеньор кавалер, бъдете благоразумни! Няма да ви вържат за железната халка, а ще ви закарат в избата, където се пазят най-отбрани вина. Вратата ѝ е толкова здрава, както и вратите на тъмниците в Гранада, а до нея ще поставят стража.

— Негодници! Да се държите така с човек с моя сан...

— Татко, аз ще бъда с вас, няма да ви изоставя — възкликна доня Флора. — А два-три дни ще отлетят бързо.

— А не, хубавице, не можем да ви обещаем това — намеси се един от разбойниците.

— Какво? Не можете да ми обещаете...

— Че ще останете с баща си.

— Боже мой, какво ме очаква? — ужаси се девойката.

— Вас ли? — повтори посредникът. — Ние не сме никакви важни господа, затова мома на вашите години, при това благородничка, е плячка за главатаря ни.

— Боже мой — прошепна отчаяно девойката, а баща ѝ се разкрещя от ярост.

— Ама вие не се плашете — продължи, подсмиввайки се, разбойникът, — главатарят ни е млад, главатарят ни е хубавец и, казват, от дворянско семейство. Значи в случай на нужда, утешете се, достоен сеньор, дори и да сте знатни като самия крал: не я заплашва неравен брак.

Едва сега доня Флора разбра целия ужас на своето положение, разбра какво ѝ готви съдбата, нададе вик и с мълниеносна бързина измъкна от корсажа си малък кинжал, остър като игла — острието проблясна край гърдата ѝ.

Разбойниците отстъпиха и тя отново остана сама до стената, спокойна и решителна като статуя, олицетворяваща твърдостта на духа.

— Татко, ще направя всичко, което заповядате — обърна се тя към стареца. И погледът на невинната девойка говореше, че при първата му дума острието на кинжала ще прободне сърцето ѝ.

Дон Иниго мълчеше, но нечовешкото напрежение сякаш му вдъхна младежка сила — с неочаквано и рязко движение той отхвърли двамата разбойници, увиснали на него, и като скочи на нозе, викна:

— Насам, дъще, при мен!

Той разтвори обятия и доня Флора се хвърли на гърдите на баща си. Той грабна кинжала, а тя тихо прошепна:

— Татко, спомнете си историята на римлянина Виргиний^[3], за когото сте ми разказвали...

Още не бяха отзвучали думите ѝ и един от разбойниците — той се канеше да хване девойката — падна в нозете на дон Иниго, пронизан право в сърцето с тънкия кинжал, приличащ по-скоро на играчка, а не на оръжие за самоотбрана.

И тутакси силни яростни викове изпълниха гостилницата, във въздуха засвяткаха кинжали и шпаги, изтеглени от ножниците.

Пленниците разбраха, че настъпва последният им час, размениха си прощални целувки, отправиха последните си молитви, вдигнаха ръце към небето и възкликнаха в един глас:

— Убийте ни!

— Смърт, смърт и на двамата! — крещяха бандитите, насочвайки оръжието си към стареца и момичето.

И изведнъж се раздаде звън — стъклото на прозореца се пръсна, строшено от силен удар, и в стаята скочи младеж с кинжал на пояса. Той попита — ако се съди по тона му, бе свикнал да заповядва:

— Ей, сеньори, какво става тук?

Гласът му не прозвуча по-силно от обикновено, но всички веднага млъкнаха, кинжалите и ножовете изчезнаха, шпагите се озоваха в ножниците. Стана тихо, разбойниците се разстъпиха и в средата на кръга пред непознатия така си и останаха прегърнати бащата и дъщерята.

[1] Библейски персонаж, зъл дух, демон. Френският писател от осемнадесети век Ален Рене Лесаж го е превърнал в главно действащо лице на романа си „Куцият дявол“. Асмодей сваля покривите на мадридските къщи и научава тайните на жителите им. — Б.пр. ↑

[2] Става дума за епизод от испанския епос „Песен за Сид“. — Б.пр. ↑

[3] Римлянин, убил дъщеря си, за да я спаси от робство и опозоряване (през 449 година преди нашата ера). — Б.пр. ↑

VII

САЛТЕАДОР

Този, който се появи така внезапно и чието неочаквано пристигане направи смайващо впечатление както на бандитите, заплашващи пленниците, така и на самите пленници, безспорно заслужава вниманието ни, защото появата му бе необикновена и защото му е отредена важна роля в нашето повествование, което сега ще прекъснем, за да нарисуваме портрета му и, тъй да се каже, да го представим на нашите читатели.

Младежът бе двадесет и седем — двадесет и осем годишен. Костюмът му — такива дрехи носят планинците в Андалусия — поразяваше с изяществото си: сива широкопола филцова шапка, украсена с две орлови пера, везана кожена куртка, каквито и до днес носят ловците от Кордова, когато тръгват на лов из планината Сиера Морена, пояс, бродиран със свила и злато, алени шалвари със струговани копчета, кожени ботуши с цвета на куртката с връзки отстрани — на глезените и под коленете така, че да се виждат чорапите, прилепнали към прасците.

Прост кинжал — неразделен спътник на ловците на мечки в Пиренеите — с дръжка от резбован рог, украсен със сребърни гвоздейчета, с острие, широко два пръста и дълго две педи, островърх и наточен, прибран в кожена ножница със сребърни инкрустации, беше, както вече споменахме, единственото оръжие на младия главатар.

Наричаме го така, защото шайката от бандити и убийци на часа се подчини на властния му глас и мигом се отдръпна от пленниците.

Главатарят бе облечен с раирана пелерина и я носеше със същото величие, с каквото императорът носи мантията си.

Като описваме външността му, трябва да отбележим, че в думите на разбойника, заявил на дон Иниго за успокоение на оскърбеното му честолюбие, че предводителят им е млад, красив, изящен и в допълнение се държи с такова достойнство, че го вземат за идалго, да,

в тези думи нямаше никакво преувеличение, той дори бе пропуснал нещо, без ни най-малко да поласкае портрета.

Като видя младежа, доня Флора извика от почуда, впрочем — по-скоро от радост, сякаш появата на непознатия обещавахе на нея и на баща ѝ спасение, изпратено свише.

Изглежда дон Иниго усети, че отсега нататък съдбата им ще зависи от този младеж, а не от шайката разбойници.

Но той бе горд човек и не подхвана разговор пръв; стискаше дръжката на окървавения кинжал, опираше го в гърдите на дъщеря си и изглежда изчакваше.

И Салтеадор заговори:

— Не се съмнявам в храбростта ви, сеньор — подзе той, — но, честно казано, постъпвате твърде самонадеяно, опитвайки се да се защитите с игла, когато ви нападат двадесет души, въоръжени с кинжали и шпаги.

— Ако защитавах своя живот, това наистина щеше да е безумие отговори дон Иниго. — Но бях решил да убия първо нея, а след това — себе си. И навярно така и ще се наложи, а това е лесно.

— А защо искате да убиете сеньората, а после и себе си?

— Защото ни заплашваше насилие и ние предпочетохме смъртта.

— Сеньората ваша жена ли е?

— Не, дъщеря.

— На колко оценявате живота си и честта на дъщеря си?

— За живота си давам хиляда крони, а честта на дъщеря ми е безценна.

— Сеньор, подарявам ви живота — произнесе Салтеадор, — що се отнася до честта на сеньората, тук дъщеря ви ще бъде в същата безопасност, както в дома на майка си, под нейните грижи.

Разбойниците недоволно зашумяха.

— Махайте се оттук! — заповяда Салтеадор и вдигна ръка.

И разбойниците припряно заизлизаха от стаята, а той все така стоеше с протегната ръка, докато и последният не изчезна зад вратата.

Салтеадор затвори вратата, после се върна при дон Иниго и дъщеря му, който го следяха с учудване и тревога.

— Простете им, сеньор — рече той, — че са груби и неучтиви, нали не са дворяни като нас.

Дон Иниго и дъщеря му изглежда се поуспокоиха, но както преди разглеждаха с учудване разбойника, заявил им, че е дворянин, впрочем маниерите му, достойнството, с което се държеше, езикът му — с една дума всичко сочеше, че не лъже.

— Сеньор — произнесе девойката, — изглежда баща ми не намери думи да ви благодари. Позволете ми да го сторя аз и от мое, и от негово име.

— Баща ви е прав, защото благодарност, изказана от такива прекрасни устни, е сто пъти по-скъпа от благодарността на самия крал. — После той се обърна към стареца и продължи: — Разбрах, че бързате, сеньор. Накъде сте се запътили?

— В Гранада, по заповед на краля.

— Ах, ето какво било! — горчиво се подсмихна младежът. — И ние чухме новината за пристигането му. Вчера видяхме войници — обстрелваха планината: кралят желяел — така бил казал — дванадесетгодишно момче да иде от Гранада до самата Малага с торба злато във всяка ръка и от всеки срещнат да чуе само познатия поздрав: „На добър час!“.

— Да, наистина такава е волята му — потвърди дон Иниго. — И е дал необходимите разпореждания.

— И в какъв срок е заповядал дон Карлос да прочистят планините?

— Казват, че за две седмици: такава заповед е получил върховният съдия.

— Жалко, сеньор, че ви се е случило да минете по горските пътеки днес и не сте отложили пътешествието си за след три седмици — отбеляза Салтеадор, обръщайки се към девойката, — тогава нямаше да срещнете разбойниците, които толкова ви изплашиха, а честни люде, които да ви кажат: „На добър час!“ и навярно да ви придружат.

— Затова пък, сеньор — отвърна дъщерята на дон Иниго, — срещнахме дворянин, който ни върна свободата.

— Не бива да ми благодарите — възрази Салтеадор, — защото се подчинявам на воля, по-могъща от моята, на власт, по-силна от мен самия.

— И каква е тази власт?

Салтеадор сви рамене:

— Да ви кажа, не зная: за мое нещастие аз се подчинявам на първото си впечатление. Между сърцето и разума ми, между разума и ръката, между ръката и шпагата ми цари пълно разбирателство и то ми налага да върша ту добро, ту зло — по-често зло, отколкото добро. Но щом ви зърнах, чувство на симпатия изтръгна гнева от сърцето ми и го прогони толкова надалеч, че, кълна се в дворянската си чест, потърсих го с очи, но никъде не го видях.

Докато младежът говореше, дон Иниго не сваляше очи от него и, чудна работа, чувството на симпатия, за което Салтеадор си призна шеговито, с топлота и сърдечност, приличаше на чувството, което неволно изпълваше душата на стареца.

Междувременно доня Флора още по-силно се притисна към рамото на баща си, треперейки не от страх, а от някакво непонятно вълнение, което девойката изпита, докато с упоение слушаше словата на младежа — тя се сгуши до баща си, за да потърси в обятията му защита от непознатото, властно завладяло я чувство.

— Знаете ли, младежо — отвърна дон Иниго в отговор на последните думи на Салтеадор, — и аз изпитах някаква симпатия към вас. И това, че ми се наложи да прекося тези земи сега, а не след три седмици, ще смятам повече за сполука, а не за лош късмет, тъй като след три седмици май вече не бих могъл от своя страна да ви направя услуга, равна на вашата.

— Услуга на мен? — повтори главатарят.

Горчива усмивка разкри съкровени мисли на Салтеадор: „Единствен всевишният ще ми направи услуга, последната, която може да ми направи.“

А дон Иниго като че разбра какво става в душата на младежа и рече:

— Милостивият Създател всекиму е отредил място в този свят: в държавите е сътворил крале, дворяни, които са, тъй да се каже, естествената закрила на кралската власт, населил е градовете с жители, търговци, прости хорица, по негова воля мореплаватели порят океаните и откриват неznайни, нови земи, планините пък е напълнил с разбойници и там, в планините, е дал убежище на хищните кръвожадни зверове, сякаш да ни покаже, че като отрежда един и същи подслон за разбойниците и хищниците, с това поставя разбойниците на най-ниското стъпало на обществото.

Салтеадор махна с ръка.

— Дайте ми да довърша — спря го дон Иниго.

Младежът мълчаливо и смирено наведе глава.

— И ето — продължи старецът, — вие може да срещнете хора във от общността, за която Господ ги е предопределил и в която те живеят като стадо представители на един и същи вид, макар и различни по духовната си ценност, та вие ще ги срещнете в друга общност само в случай, че е станало някакво обществено сътресение или семейството им е било сполетяно от голяма беда. И всичко това ги е изтръгнало от близките им хора и ги е пренесло сред други, които не са предопределени за тях. Така и ние с вас например сме се родили дворяни, за да служим в свитата на краля, но съдбата ни е отредила друго. Аз поради обстоятелствата станах мореплавател, а вие...

Дон Иниго замълча.

— Довършете — подсмихна се младежът. — Няма да ми кажете нищо ново, пък и от вас съм готов да чуя всичко.

— ... сте станали разбойник.

— Да, но вие знаете, че тази дума означава и бандит, и изгнаник.

— Да, зная и, повярвайте ми, не бъркам двете понятия. — И строго попита: — Вие изгнаник ли сте?

— А вие кой сте, сеньор?

— Аз съм дон Иниго Веласко де Гаро.

При тези думи младежът свали шапката си и я запрати надалече.

— Моля да ми простите, че останах с шапка на главата, без да съм испански гранд.

— А пък аз не съм крал — усмихна се дон Иниго.

— Но сте благороден като крал.

— Знаете ли нещо за мен? — поинтересува се дон Иниго.

— Баща ми често разказваше за вас.

— Значи вашият баща ме познава?

— Той неведнъж е повтарял, че е имал щастието да ви познава.

— Как се казва баща ви, младежо?

— Да, как се казва? — тихо попита доня Флора.

— Уви, сеньор — отговори главатарят съкрушено, — няма да доставя на баща си нито радост, нито щастие, ако устата ми произнесе името... старинното име на испанец, в чиито жили не тече нито капка

мавританска кръв! Не ме карайте да произнасям името му и да удвоявам позора, мъките, които той търпи заради мен.

— Той е прав, татко — развълнувано произнесе девойката.

Дон Иниго изгледа дъщеря си, тя се изчерви и наведе очи.

— Струва ми се, че сте съгласни с прекрасната доня Флора — забеляза Салтеадор.

— Тъй да бъде — отговори дон Иниго. — Запазете тайната на вашето име за себе си, но може би нямате причина да криете от мен причината за вашите беди. Кажете ми защо водите неприсъщ на вас начин на живот, защо сте станали изгнаник? Защо сте избягали в планината? Мисля, че всичко е следствие от младежки лудории. Но ако понякога ви мъчат угризения на съвестта, ако поне малко съжелявате, че водите такъв живот, кълна ви се в името на Бога, давам ви дума, че ще ви стана покровител и гарант.

— Благодаря ви, сеньор. Вярвам ви, но едва ли има на този свят човек, който ще може да ми помогне да се върна в обществото и да заема мястото, което заемах преди, освен един-единствен — онзи, който е получил от Господ Бог най-висшата власт. Не тая в душата си грешни мисли, но сърцето ми е буйно, правя грешки от сприхавост, а грешките често пораждат престъпления. И тъй, грешките са извършени, престъпленията сторени — зад мен е зейнала бездна. Нямам изход и само някаква свръхестествена сила може да ме изведе на предишния път, по който някога вървах. Понякога мечтая за такова чудо, за такова щастие и ако вие удържите на думата си, бих се върнал подобно на Товий^[1] в бащиния дом и над мен ще витае ангел-пазител. Ще чакам и ще се надявам, защото надеждата е единственият приятел на несретника. Но надеждата е измамно нещо, навярно най-измамното нещо на света. Да, надявам се, но не вярвам. Продължавам да живея и се отдалечавам все повече и по-далеч по затътен и стръмен път, който ме противопоставя на обществото и закона, да, изкачвам се нагоре, а ми се привижда, че се издигам над хората, аз заповядвам, а щом заповядвам, струва ми се, че съм крал. Само нощем понякога, остана ли съвсем сам, потъвам в мисли, започвам да разбирам, че се изкачвам не към трона, а към ешафода.

Доня Флора тихо възкликна, задъхвайки се от вълнение.

Дон Иниго подаде ръка на Салтеадор. Но той се отказа от честта, която старият дворянин му оказа, и се поклони ниско, притискайки с

ръка сърцето си, а с другата си ръка му предложи креслото.

— И тъй, вие ще ми разкажете всичко — произнесе дон Иниго, докато седеше.

Старият идалго на свой ред му посочи стол, но младежът така и не седна и продължи:

— Вие ще чуете изповед, а не разказ, пред свещеник бих коленичил, но пред когото и да било друго, дори и пред дон Иниго или пред самия крал ще се изповядвам прав.

Флора се опря върху облегалката на креслото, в което седеше баща ѝ, а Салтеадор заразказва спокойно и печално със смирено лице.

[1] Библейски персонаж, син на осиромашал слепец. Той тръгнал за далечен град да вземе пари от длъжник на баща си. Съпровождал го ангел с човешки облик и за награда за честността и добротата на юношата върнал на баща му зрението. — Б.пр. ↑

VIII ПРИЗНАНИЕТО

— Уверявам ви, сеньор — така започна Салтеадор, — имам право да твърдя, че всеки човек, който е станал престъпник, каквото и престъпление да е извършил, бива подтикван от сила, независима от волята му, тъкмо тя го подсторва да кривне от правия път. Могъща ръка е нужна, за да съблазниш човека, понякога това е желязната десница на самата съдба. Но за да накараш дете да кривне от правия път, дете, чиито очи са още неточни, а походката — несигурна, понякога е достатъчен и най-лекият полъх.

И такъв полъх премина над люлката ми: това бе равнодушието, бих казал дори — омразата на баща ми...

— Сеньор, не започвайте с обвинения, ако искате Бог да ви прости — тихо промълви доня Флора.

— Пазил ме Бог, никого не обвинявам. Грешките и престъпленията тежат на моята съвест и в деня на бъдния съд няма да ги прехвърля другиму, но трябва да ви разкажа същинската истина!

Някога майка ми била прочута като една от най-красивите девойки в Кордова и досега е една от първите красавици на Гранада. Не зная защо се е омъжила за баща ми, но винаги съм забелязвал, че живеят като чужди хора, а не като съпрузи.

И съм се родил аз... Често съм чувал, че общите им приятели се надявали раждането ми да ги сближи, но не станало така. Баща ми бил хладен към майка ми, беше студен и с детето. И аз го усетих веднага щом започнах да разбирам. Разбрах, че съм лишен от закрилника, с какъвто Бог ни дарява при раждането ни.

Наистина майка ми искаше да смекчи несправедливостта на съдбата и ме заобиколи с нежна и гореща любов, стремеше се да ми замени всичко, което не ми достигаше, очевидно смяташе, че трябва да обича сина си за двама.

Да, тя ме обичаше горещо, но ме обичаше по женски; ако в това чувство имаше по-малко нежност и повече бащинска строгост, това

щеше да обуздае детските капризи и да укроти юношеските ми страсти. Тъй рекъл Бог на Океана: „Не ще се вдигнеш по-високо, не ще се разлееш по-нашироко.“

Капризите, усмирени от бащина ръка, страстите, потиснати от мъжка ръка, щяха да са търпими, приемливи за обществото. Но нравът на хлапака, възпитан пред снизходителния поглед на жена и напътстван от нежната ѝ ръка, става неудържим. Майчината снизходителност е безгранична като майчината любов. И ето че се превърнах в необуздан буен кон и, уви, поддадох се на един мигновен порив и се понесох към планината.

Макар характерът ми в крайна сметка да се поквари от неограничената свобода, силите ми укрепнаха. Знаех — строгата бащина ръка няма да захлопне вратата пред мен и предварително се подсмивах на плахите упреци, с които ще ме посрещнат, когато се завърна. Блуждаех из Сиера Морена заедно с планинците. Научих се да ходя на лов с копие за глигани, с кинжал — за мечки. Бях само на петнадесет години, а тези диви зверове биха ужасили всеки мой връстник. За мен те бяха просто противници, с които влизах в двубой, в опасна схватка и винаги ги побеждавах. Случваше се само да забележа в планината диря и животното бе вече обречено — преследвах го, настигах го, нападах го пръв. Неведнъж съм пропълзявал като змия в бърлогата на звяра и там са ми светели единствено пламтящите очи на врага, когото нападах. И тогава, макар единствено Господ да бе свидетел на борбата в недрата на планините, на схватката със звяра, тогава сърцето ми започваше учестено да бие от гордост и ликуване и като Омировите герои, които се надсмивали над противника, преди да го нападнат с меч или копието си, раздравах вълка, глигана, мечката, предизвиквайки ги на двубой. И започваше борбата ми със звяра. Мълчалива, жестока борба, която завършваше с предсмъртния рев на животното и ликуващите възгласи на победителя. И като Херкулес^[1], победителят на чудовището, като Херкулес, с когото се сравнявах, аз се измъквах от бърлогата на белия свят, влачейки подире си трупа на победения, обсипвах го в дивата си радост с оскърбления и възхвалявах победата си с песен, която незабавно съчинявах. Наричах бушуващите планински потоци свои приятели, орлите, които се рееха из висините — свои братя.

Възмъжах, дойде времето на любовта. Новите страсти и предишните увлечения се сляха и неудържимо ме тласкаха към безразсъдство. Затънах в хазартни игри, отдавах се на любовни похождения. Майка ми се опитваше да ме вразуми. Но както винаги, всичките ѝ опити бяха напразни — тя бе прекалено кротка. Тогава тя повика на помощ баща ми.

Беше късно — не бях свикнал да се подчинявам и въстанах срещу увещанията му. Пък и гласът му, зазвучал сред грохота на бурята, ми беше чужд. Та аз бях израснал, възмъжал в гибелна среда; младата фиданка може би щеше да се поддаде, но дървото бе устояло, без да се превие, и под кората му, груба и грапава като на дъб, както преди кипяха горещи струи.

О не, няма да разказвам всичко — разказът ще се проточи твърде много, пък и не мога да го сторя в присъствието на чистата ви, невинна дъщеря; уважението слага катинар на устата ми. Не, няма да разказвам за нощните оргии, неистовите любовни страсти, за всичко, което в края на краищата разори баща ми и изтерза многострадалната ми майка. Не, не... Подминавам безбройните приключения, които представляват същината на целия ми живот — той е изпъстрен с дуели, серенади под балконите, срещи на улицата — така е изпъстрена с ярки цветове пелерината ми; повтарям, ще премълча всичките си похождения и ще ви разкажа каква рязка промяна настъпи в живота ми и го преобърна завинаги.

Аз обикнах... или си въобразих, че обичам една жена — сестра на мой приятел. Как ѝ се кълнях, призовавайки като свидетел на любовта си целия свят — простете, сеньора, тогава още не бях ви видял и смятах, че тя е най-красивата на света... И ето че една сутрин, или по-точно нощ, срещнах пред вратата на бащиния си дом брата на любовницата си. Той бе на кон и държеше втори кон за юздата. Веднага се усъмних, че тайната на любовта ми е разкрита.

— Какво правиш тук? — попитах го аз.

— Тебе чакам, не виждаш ли? Носиш ли си шпагата?

— Никога не се разделям с нея.

— Тогава възсядай коня и ме следвай.

— Аз да те съпровождам! По-скоро ти ще ме последваш.

— О, не! Сам зная къде да идем и побързай.

И той подкара в галоп, аз също, и така препускахме един до друг с всички сили и скоро се озовахме в планината.

Преминахме още около петстотин крачки и се спряхме край поляна, обрасла с нежна трева, сякаш пригладена от човешка ръка.

— Тук ще спрем — рече Алваро, така се казваше моят приятел.

— Да, добре — отвърнах аз.

— Слезте от коня и пригответе шпагата си, дон Фернандо. Вие, разбира се, се досещате защо сме тук — обявявам ви дуел.

— Отначало се съмнявах — отговорих, — а сега тъна в догадки — какво се е случило? Защо приятелството ни се превърна в омраза? Вчера бяхме братя, днес вече сме врагове...

— Точно затова сме врагове, защото бяхме като братя — прекъсна ме дон Алваро, изтегляйки шпагата си, — братя по сестра ми. Напред, напред, дон Фернандо, с шпага в ръка!

— Готов съм — отвърнах. — На вас поне добре ви е известно, че не чакам втора покана. Но кажете, каква е причината да сме тук, на тази поляна. Какво ви настрои против мен? В какво съм се провинил?

— Обвиненията са толкова, че предпочитам да мълча. И всяко напомняне за тях ме кара отново и отново да се кълна, че ще измия с кръвта ти всички оскърбления. Бързо вади шпагата, Фернандо!

Едва се познах — толкова спокойно изслушах гневните му думи, предизвикателството му.

— Няма да се бия, докато не науча вината си — казах.

Той измъкна от джоба си връзка писма.

— Познавате ли тези хартийки?

Трепнах.

— Хвърлете ги на земята, може и да ги позная.

— Добре тогава, съберете ги и ги прочетете.

Той запрати писмата на земята. Събрах ги, прегледах ги — да, това бяха моите писма.

Невъзможно бе да отричам: намирах се пред лицето на оскърбения брат.

— Ох, какъв съм глупак! — възкликнах аз. — Горко на безумеца, който доверява сърдечните си тайни и женската чест на хартията! Та писмото е стрела — знаеш откъде е излетяла, откъде е изстреляна, но кой знае къде ще падне и кого ще улучи.

— И тъй, познахте ли писмата, дон Фернандо?

— Моята ръка ги е писала, дон Алваро.

— Бързо вадете шпагата и нека един от нас падне като изкупление за поруганата чест на сестра ми.

— Сърдит съм ви — постъпката ви, вашите заплахи, дон Алваро, ми пречат да ви поискам ръката на сестра ви.

— Ама че страхливец! — викна дон Алваро. — Видя шпага в ръцете на брата на опозорената жена и обещава да се жени!

— Вие поне знаете, че не съм страхливец, дон Алваро. Искам да си поговорим, изслушайте ме.

— Оголете шпагата си! Там, където говори мечът, езикът мълчи.

— Обичам сестра ви, дон Алваро, и тя ме обича. Защо тогава да не ви нарека свой брат?

— Защото баща ми каза вчера, че нивга не ще нарече свой син човек, затънал в дългове, пороци и разврат.

При този поток от оскърбления хладнокръвието ме напусна.

— Така ли каза баща ви, дон Алваро? — попитах, скърцайки със зъби от гняв.

— Да, и аз повтарям думите му. И ще добавя: вадете шпагата си, дон Фернандо!

— Значи искаш да се бием! — възкликнах.

— Вадете шпагата си — повтаряше дон Алваро. — Иначе ще те наложа с моята като със сопа.

Аз се противях, повярвайте, дон Иниго, казвам ви самата истина. Противях се, докато ми позволяваше честта. Измъкнах шпагата си. Изминаха пет минути и дон Алваро бе мъртъв. Той умря, без да се покае, проклинайки ме. Оттук са всичките ми нещастия...

Салтеадор млъкна замислено, отпуснал глава на гърдите си.

И в този миг неочаквано на прозореца, откъдето преди малко влезе главатарят, се появи младата циганка и забързано, както бързат, когато носят важни новини, три пъти произнесе името на Фернандо.

Той очевидно не я чу веднага — обърна се, чак когато тя го повика за трети път.

Но колкото и да бързаше Хинеста да му съобщи някаква новина, Салтеадор ѝ направи знак с ръка да почака и тя млъкна.

— Прибрах се в града — продължи той. — По пътя срещнах двама монаси и им посочих мястото, където лежеше тялото на дон Алваро.

Тази история изглеждаше съвсем обикновена — дуел на двама младежи и смърт от рана, нанесена с шпага. Но дуелът ни бе необичаен: бащата на дон Алваро не беше на себе си, той загуби единствения си син и ме обяви за убиец.

Признавам, че репутацията ми не можеше да ме защити: бях обвинен в убийство, а съдът потвърди гнусното обвинение. Алкалдът^[2] ми предяви това обвинение и трима алгуасили^[3] дойдоха да ме арестуват.

Заявих, че ще отида в затвора сам. Те ми отказаха. Дадох им честната си дума на дворянин, че няма да избягам, ако вървя пред или зад тях. И това ми отказаха, решени да ме откарат в затвора насила.

Двамина убих, третия раних. Метнах се на неоседлания си кон, грабвайки от вкъщи само едно нещо: ключа.

Не бях успял да се простя с майка си и реших да се върна и да я прегърна за последен път.

След около два часа бях в планината вън от опасност.

Планините гъмжаха от всякакви разбойници — изгнаници като мен, в разпра с правосъдието; тъй като не очакваха нищо от обществото, те изгаряха от желание да му отмъстят за стореното им зло. На всички тях им трябваше само главатар, който да ги сплоти, да ги превърне в страшна сила.

Аз предложих да им стана главатар. Те се съгласиха. Вече знаете останалото.

— А успяхте ли да се срещнете с майка си? — попита доня Флора.

— Благодаря ви, сеньора. Вие все още ме смятате за човек.

Девојката сведе очи.

— Да, успях — продължи Салтеадор, — срещнах се с нея неведнъж, а десет, двадесет пъти. Само тя — майка ми — ме свързва с този свят. Веднъж месечно, без да уточнявам деня, защото всичко зависи от бдителния надзор, под който се намирам, и тъй, веднъж месечно, щом падне нощта, аз слизам от планините и с дрехи на планинец, загърнат с широко наметало, се промъквам в града, никому невидим, непознат, прекосявам площада и прониквам в бащината къща: тя ми е още по-скъпа, откак станах изгнаник. Изкачвам се по стълбите, отварям вратата към спалнята на мама, крадешком се приближавам до нея и я целувам по челото. Сядам на леглото ѝ и цяла

нощ, както в детството, я държа за ръка, притиснал глава към гърдите ѝ.

Така минава нощта, разговаряме за миналото, за времето, когато бях невинен и щастлив. Тя ме целува и тогава ми се струва, че целувката ѝ ме сдобрява с живота, с хората и с Бога.

— О, татко! — възкликна доня Флора, бършейки сълзите от страните си.

— Тъй да бъде — изрече старецът, — вие ще виждате майка си не само тайно нощем, но и през деня, пред очите на всички. Кълна ви се в дворянската си чест.

— О, колко сте добър! Вие сте безкрайно добър, татко! — повтаряше доня Флора и целуваше баща си.

— Дон Фернандо — изведнъж тревожно заговори циганката, — искам да ви съобщя важна новина. Чуйте ме, за Бога!

Но и този път той със заповеднически жест я накара да замълчи.

— И тъй, ние ви оставяме — рече дон Иниго — и ще отнесем най-добър спомен за вас.

— Значи ми прощавате? — каза Салтеадор, обзет от непонятно, топло чувство към дон Иниго.

— Не само ви прощаваме, ние се смятаме ваши длъжници и се надявам с Божията помощ да ви докажа своята признателност.

— А вие, сеньора — смирено се обърна Салтеадор към доня Флора, — споделяте ли мнението на баща си?

— О, да! — възкликна доня Флора. — Само не зная как да ви изразя...

Тя се огледа, сякаш търсеше какво да подари на младежа в знак на благодарност.

Салтеадор разбра намерението ѝ и като зърна букета, набран от Амапола по заповед на дон Рамиро, взе го и ѝ го подаде.

Тя се спогледа с баща си, сякаш да се посъветва, и щом той ѝ кимна в знак на съгласие, извади от него едно цвете.

Това бе анемона — символ на скръбта.

Доня Флора го подаде на Салтеадор.

— Баща ми ви обеща да ви се отплати с добро, а това е от мен.

Салтеадор пое цветето с благоговение, поднесе го към устните си и го скри на гърдите си под куртката.

— Довиждане — промълви дон Иниго. — Мога да ви уверя, че скоро ще се видим.

— Постъпете, както ви подсказва сърцето, сеньор. Бог да ви помага!

После повиши глас и рече:

— Свободни сте. Тръгвайте и нека всеки, когото срещнете по пътя си, да отстъпи на десет крачки. Инак ще го убия.

Дон Иниго и дъщеря му напуснаха гостилницата, а той ги гледаше от прозореца към двора, видя как се качиха на мулетата си и потеглиха.

И тогава младежът извади цветето, скрито в пазвата му, и още веднъж го целуна, целуна го с чувство, което не оставяше никакви съмнения.

И в този миг някой сложи ръка на рамото му.

Беше Хинеста. Лека като птица, девойката влетя в стаята, когато дон Иниго и доня Флора отпътуваха — тя разбираше, че в тяхно присъствие Салтеадор не иска да слуша новините й.

Беше смъртно бледа.

— Какво искаш? — изгледа я Салтеадор.

— Чуй ме: всеки момент ще дойдат кралските войници. Вече са на четири мили оттук. Няма да минат и десет минути, и ще те нападнат.

— Сигурна ли си, Хинеста? — попита Салтеадор със свъсени вежди.

Не успя да довърши и екнаха изстрели.

— Ето, чуй сам — отвърна Хинеста.

— На оръжие! — викна Салтеадор и изскочи на двора. — На оръжие!

[1] Митологичният гръцки герой Херкулес извършва дванадесет подвига. Тук става дума за укротяването на кучето Цербер. — Б.пр. ↑

[2] Градски съдия, кмет. — Б.пр. ↑

[3] Съдебен изпълнител, полицай (исп.). — Б.пр. ↑

IX

ДЪБЪТ НА ДОНЯ МЕРСЕДЕС

Ето какво се бе случило.

Дон Иниго разказа, че близо до Алама е срещнал отряд на кралските войници — той се познаваше с началника им.

Както стана дума, разбойниците с подигравки си спомняха как отрядът преминал оттук предишния ден.

Отрядът от четиридесет души имаше заповед да разчисти от бандитската шайка, всяваща ужас сред пътниците, всички пътища и пътеки в планините. Беше определена награда от сто жълтици за всеки заловен, жив или мъртъв, и от хиляда — за главатаря им.

Кралят дон Карлос се бе зарекъл, че ще сложи край на бандитизма в Испания, че ще преследва разбойниците от планина на планина, докато не ги набути в морето. Две години и половина от деня, когато стъпи в Испания, той упорито преследваше целта си, а упорството, както е известно, беше главната черта на характера му, и успя да натика бандитите в най-непроходимите планини, в Сиера Морена, надвиснала над морето.

Предишния ден работата бе почти свършена, началникът на отряда бе напълно доволен от огледа на пътя, не видя нищо подозрително, нищо не привлече вниманието му, освен гостилницата: посрещнаха го съдържателят и слугите, лицето на съдържателя бе открито, характерът му — сговорчив и приветлив — той бе поговорчив от съдържателите на другите странноприемници и нищо не сочеше, че това тук е свърталище на разбойници, ето защо началникът заповяда да продължат и отрядът потегли.

До самата Алама не откриха нищо особено, освен кръстовете покрай пътя, но кръстовете са нещо толкова обикновено в Испания, че войниците не им обърнаха абсолютно никакво внимание.

Но в Алама началникът разузна това-онова и бе посъветван тозчас да се заеме със странноприемницата „При мавританския крал“, тъй като точно там се намирало основното ядро на разбойниците,

гнездото им, тяхното убежище. И началникът на наказателния отряд, без да губи време, заповяда на хората си да се върнат и да го последват.

От Алама до гостилницата имаше шест левги, войниците вече бяха изминали половината път, когато видяха, че към тях се приближава раненият и облян в кръв слуга на дон Иниго. Той препускаше в бесен галоп и викаше за помощ.

И им разказа всичко, което се бе случило току-що.

И тъй, ние знаем, че дон Иниго се познаваше с командира на отряда, затова началникът, като чу в какво безизходно положение са изпаднали знаменитият идалго и дъщеря му, доня Флора, какво са им сторили разбойниците, нареди да продължат с усилен марш.

Хинеста на високата си скала отдалеч съзря началото на колоната — тя веднага схвана защо се връща отрядът и треперейки от страх за живота на Фернандо, се хвърли към странноприемницата, отвори градинската врата, същата, през която неотдавна бе влязъл той, притича до счупения прозорец, застана там по негово нареждане, зачака го според неговата воля, надзърташе отвън през прозореца, чу разговора на младежа с пленниците и видя какво се случи между Фернандо и доня Флора.

Хинеста бе пребледняла, сърцето ѝ ту биеше като лудо, ту замираще от ужас. Тя скочи в стаята и съобщи на Фернандо, че кралската войска приближава.

Салтеадор изхвъркна от гостилницата с вика „На оръжие!“. Той мислеше, че всички са в кухнята, но тя бе празна. И на двора нямаше никого. С два скока той се озова пред входа на странноприемницата.

Край портата намери аркебуз, който се търкаляше на земята, и старинен патрондаш с патрони. Грабна аркебуза, окачи патрондаша на врата си, изправи се в цял ръст и затърси с поглед съобщниците си, недоумявайки къде са се дянали.

Изстрелите секнаха — значи онези, срещу които бяха насочени, бяха престанали да се съпротивяват.

И в този миг Салтеадор зърна на билото на хълма авангарда на отряда от кралски войници.

Огледа се — да, всички го бяха изоставили, предали. Само Хинеста стоеше зад него, бледа, с тревожно склучени ръце. Тя трепереше от ужас и го молеше да бяга, да бяга колкото може по-бързо.

— Добре, така и ще направя — измърмори той. — Измениха ми, презрени негодници!

— Може пък да се присъединят към теб там, в планината? — плахо предположи Хинеста.

Думите ѝ вдъхнаха надежда на Фернандо.

— Май си права.

Те се втурнаха към двора и Фернандо затвори тежките порти, като пусна желязното резе.

После влезе с Хинеста в кухнята, оттам — в килера, повдигна подвижната врата и пусна девойката напред. След това заключи вратата и осветявайки пътя с фитила на аркебуза, заедно със спътницата си слезе по стълбата в подземиеето — точно там бандитите се канеха да затворят дон Иниго, за да не им избяга.

След има-няма пет минути Салтеадор и циганката се озоваха в другия край на подземиеето. Салтеадор приповдигна с могъщите си плещи втората тайна врата, затрупана отвън с пръст, обраснала с лишеи.

И ето че бегълците се озоваха в дефилето. Салтеадор пое дъх с пълни гърди.

— Вече сме на свобода! — възкликна той.

— Да, така е, но да не губим време — отвърна Хинеста.

— Къде ще идем?

— При дъба на Света Мерседес.

Фернандо трепна.

— По-бързо тогава — рече той. — Може би Светата дева, моята покровителка, ще ми донесе късмет.

И двамата, а по-точно и тримата, защото след тях припкаше козичката, поеха нататък, през храсталака, по пътеки, утъпкани от зверовете.

Само че, вървейки по тези пътеки, те трябваше също като дивите животни да снижават глави досами земята, понякога да пълзят на четири крака, особено там, където се сплитаха шубраците и под краката им лежах хлъзгави камъни; но колкото по-труден бе пътят сред тази естествена крепост, толкова по-безопасен бе за главатаря и циганката.

Така мина почти час. Те вървяха все по-бавно и изминаха по-малко от половин левга.

На хора, несвикнали с планините, с пътеките, проправени от елени, мечки и глигани, този път щеше да отнеме цял ден.

Колкото по-навътре навлизаха бегълците, толкова по-непроходими ставаха гъсталаците. Но нито Фернандо, нито Хинеста проявяваха признаци на тревога. Те се промъкваха напред, набелязаната цел бе скрита сред гъстак от къпини, калуна, исполински мирти, бе им трудно, по-трудно, отколкото на мореплавателите: те се носят на вехтите си корабчета из безкрайните морета, но пък си имат верни водачи — компасът и небесните светила.

Но ето че се провряха през букака, който изглеждаше непроходим и непрогледен, и излязоха на поляна, широка около двадесет крачки; по средата се издигаше дъб — към ствола му в позлатена дървена рамка бе прикрепена статуетка на Света Мерседес, покровителка на Фернандовата майка, на чието име тя бе кръстена.

Фернандо бе посадил това дърво, той често идваше тук и седнал в сянката на клоните, дремеше или мислеше. Той наричаше това място свой летен пристан, защото смяташе, че тук е в безопасност под защитата на светицата на майка си, а по-точно — под защитата на самата си майка, която обичаше и тачеше повече, отколкото нейната покровителка.

Бегълците достигнаха заветната си цел и беше очевидно, че тук не ги заплашва нищо, освен ако не ги предаде някой.

Казахме „ако не ги предаде някой“, тъй като бандитите знаеха къде е любимото място на техния главатар, макар никога да не идваха тук без изричната му заповед. Това беше Фернандовият приют, тук в часове на скръб, която често го налягаше, си спомняше за миналото, излегнат на земята, взираше се нагоре, виждаше през дъбовия листак къс синьо небе, синьо като крилата на неговата надежда^[1] и бленуваше за безгрижното си детство, а тези спомени бяха в поразителен контраст с кървавите и страшни видения, за които младежът се бе подготвил на старини.

Когато искаше да даде нареждания или да получи някакви сведения, той измъкваше от хралупата сребърен рог с прекрасни мавритански орнаменти, допираше го до устните си и се раздаваше рязко, пронизително изсвирване, ако му трябваше един от съобщниците; за да събере десет души, свиреше два пъти, а за цялата банда — три.

Сега, щом стигна поляната, той приближи до дъба и целуна нозете на статуетката на Света Мерседес, после коленичи и шепнешком прочете кратка молитва, а Хинеста, полуезичница, го наблюдаваше вцепенена: той стана, заобиколи дървото и извади от хралупата рога, за който току-що разказахме. Притисна го към устните си и изсвири рязко и пронизително. Навярно такива звуци са се носели из долината Ронсевал^[2] и щом ги чул, Карл Велики начело на войските си изтръпнал, спрял и рекъл: „Господи, племенникът ми Роланд ме зове на помощ.“

Изсвирването прозвуча три пъти, но напразно — никой не се яви. Разбойниците със сигурност ги бяха чули — ехото огласи далечните върхове.

Бандитите може би бяха пленени, а може би бяха предали главатаря си или пък бяха сметнали, че нападателите са твърде много и всяка съпротива е безсмислена и бяха решили, че най-разумното е да изчезнат и да се пръснат на различни страни.

Фернандо остана да чака около четвърт час, подпрян на дъба, но наоколо цареше тишина, всичко бе спокойно и той хвърли пелерината си на земята и се изтегна на нея.

Хинеста се приближи и приседна до него.

Фернандо я наблюдаваше с безкрайна нежност: само тя, циганката, му бе останала вярна. Тя се усмихваше кротко и усмивката ѝ обещаваше вечна преданост.

Фернандо протегна ръце, обгърна главата на момичето и го целуна по челото. И когато устните на Салтеадор докоснаха челото на Хинеста, тя тихо възкликна — в гласа ѝ звучеше и радост, и тъга: Фернандо я милваше за пръв път.

Тя замря за миг със затворени очи и отметната глава, след това се сгуши до дървото с полуотворени устни. Изглеждаше сякаш не диша, като в несвяст. Младежът я изгледа отначало с почуда, после погледът му стана тревожен.

Повика я тихичко:

— Хинеста!

Циганката бързо вдигна глава — така детето се събужда и отваря очи, щом чуе майчиния глас. Тя погледна Салтеадор и тихо пророни:

— Боже мой!

— Какво ти е, душице? — попита я той.

— И аз не зная — отвърна момичето, — само ми се стори, че умирам...

Тя стана, бавно, с неуверена походка се отдалечи от дъба и се скри в храсталака, закрила лицето си с ръце — изглеждаше сякаш всеки миг ще избухне в ридания, макар никога да не бе изпитвала такава радост, такава щастие.

Салтеадор я проследи с очи, докато не изчезна от погледа му; но козичката спокойно лежеше край него, не побягна след стопанката си и той реши, че момичето няма да се отдалечи.

Въздъхна, уви се с пелерината си и се изтегна със затворени очи, канейки се да поспи. Беше спал или по-точно дрямал около час, когато неочаквано чу, че го викат — гласът беше ласкав, но разтревожен.

Вече се смрачаваше, до него стоеше циганката и сочеше с ръка залязващото слънце.

— Какво се е случило? — попита Фернандо.

— Виж — отговори му тя.

— О да, днес залезът е кървавочервен — рече Фернандо и пъргаво скочи. — Той ни предвещава кървава схватка за утре.

— Грещиш — възрази Хинеста, — това не са отблясъци от залеза, а зарево от пожар в планината.

— Ето какво било — продума той, вдъхна мириса на изгоряло и се заслуша в далечното пращане на огъня.

И в този миг край тях се стрелна подплашен елен, следван от женска със сърне: те бягаха от запад на изток.

— Да тръгваме по-бързо, Фернандо — промълви девойката. — Усетът на животните по-вярно подсказва изхода, отколкото човешкият разум. И той ни насочва накъде да бягаме и ни подканва да не губим време.

Фернандо се съгласи с нея, праметна рога си през рамо, загърна се с пелерината си, взе аркебуза и те пое на натам, накъдето префучаха еленът и сърната с малкото си. Хинеста и козичката вървяха напред.

[1] През Средновековието надеждата била изобразявана като крилата жена, която седи опряна на котвата с устремени към небето очи. — Б.пр. ↑

[2] В долината Ронсевал се провела битката на Карл Велики с баските, в която загинал племенникът на императора Роланд.

Преданията са послужили за създаването на френския героичен епос „Песен за Роланд“. — Б.пр. ↑

X

ПОЖАР В ПЛАНИНАТА

Салтеадор, Хинеста и козичката не бяха изминали и шестстотин крачки, когато най-неочаквано козичката спря, дръпна се назад, подуши въздуха и се вцепени.

— Какво ти е, Маза? — попита младежът.

Козичката поклати глава, притихна, сякаш се вслушваше в нещо, а след това заблея, като че отговаряше.

Салтеадор мълчеше, вдишваше нощния въздух, напоен с мирис на смола.

Цареше непрогледен мрак — такъв мрак се спуска над Испания през летните нощи.

— Струва ми се — заговори Салтеадор, — че чувам пращането на огъня и долавям мирис на пушек. Сгрешили сме, не бягаме от пожара, а вървим направо към него.

— Пожарът избухна там — възрази Хинеста, сочейки с ръка на запад.

— Сигурна ли си?

— Ето виж, звездата Алдебаран^[1] беше отдясно, както и сега. Може би огънят пълзи от две страни.

— Пожарът е избухнал там, където са подпалили гората — продума младежът, досещайки се за истината.

— Я почакай — рече Хинеста, — сега ще разбера всичко и ще ти кажа.

Тази дъщеря на планините познаваше скалите и клисурите, върховете и гъсталаците, деретата и пещерите толкова добре, колкото детето — парка около замъка, и тя хукна напред, за миг се добра до подножието и спря на върха на скалата — като статуя на пиедестал.

Изкачи се за пет секунди, а се спусна за една.

— Е, как е? — запита Фернандо.

— Прав си — отговори тя.

— Пожар ли е?

— Пожар — потвърди тя, сочейки на юг. — Трябва да се запътим натам и да успеем, преди огнищата на пожара да са се съединили.

Колкото по напредваха на юг, растителността ставаше все по-гъста, като стена се изправяха гъсталаците от бодливи храсти, където обикновено има глигани и вълци; по-слабите животни — сърни и елени — не се осмеляват да навлизат в земите, обитавани от страшните им врагове, но сега като мълнии току префучаваха стада от тези животни — пожарът ги бе изненадал и те бягаха, търсейки спасение натам, накъдето ги водеше усетът им.

— Насам, насам — повтаряше Хинеста, — не се плаши, Фернандо, ето го нашия водач. — И тя посочи ярката звезда, по която сверяваше пътя. — Виж, сега звездата е отляво. Ако си остава все така отляво, а отначало се падаше вдясно от нас, значи вървим правилно.

След десетина минути звездата се забули.

— О, а сега ще се разрази буря — възкликна Фернандо, — и ще видим прекрасно зрелище — борбата на огъня и водата в планините.

Но Хинеста се спря, хвана Фернандо за ръка и промълви:

— Не, звездата не се затули в облак, а...

— Какво?

— В дим.

— Не може да бъде, нали вятърът духа от юг.

И в този миг с ръмжене и святкащи очи край тях префуча вълк, той препускаше стремглаво на север, без да забележи нито хората, нито козичката. Козичката също не му обърна внимание — плашеше се от друга опасност.

— Отвред има огън, отвред — извика Фернандо. — Закъсняхме — пред нас има стена от пламъци. Я почакай, сега ще видим.

И той се закатери по един бор, ловейки се за клоните.

Но в този миг над главата му се раздаде страшен рев.

Хинеста с ужас го притегли към себе си и посочи нагоре — на петнадесетина фута, очертано на фона на небето, се чернееше нещо грамадно.

— Напразно ръмжиш, стара мечко от Муласен — рече Фернандо, — пожарът няма да се уплаши от теб, а аз — още по-малко; да имам време...

— На север! На север — повтаряше Хинеста. — Няма друг път.

И наистина, всички планински животни — елени, сърни, глигани, като вихър се носеха натам, където все още нямаше огън. Ята яребици и тетереви летяха припряно, удряха се в клоните и падаха зашеметени в краката на бегълците, а нощните птици — господари на тъмата, със зловещи и недоумяващи писъци посрещаха необикновеното зазоряване, изгрева на слънцето, което се издигаше от земята, а не иззад хоризонта.

— По-бързо, Фернандо! — викаше Хинеста.

— Но накъде, в каква посока? — все питаше Фернандо, загрижен не толкова за себе си, колкото за момичето, което не бе го изоставило и бе споделило с него опасността, която щеше да избегне, ако бе останало в гостилницата.

— Насам! Насам! Ето я пътеводната звезда — пред нас. Знаеш ли — да тръгнем след козичката, нейният усет ще ни изведе на пран път.

И те се втурнаха да бягат натам, накъдето уж им сочеше козичката, пък и не само тя, но и дивите животни, сякаш подгонени от знойното дихание на широко.

И неочаквано козичката спря.

— Свършено е — рече Фернандо. — Попаднахме в огнения обръч.

И приседна върху издатината на една скала, разбрал изглежда, че няма смисъл да продължават.

Девојката измина още стотина крачки, увери се, че Фернандо е прав, пък и козичката беше изостанала. Хинеста се върна и приближи до Фернандо, който седеше с наведена глава и изглежда беше решил да дочака ужасния край, без да помръдне.

Нямаше никаква надежда за спасение — наоколо през пушека, издигнал се на разстояние от една левга, се съзираше кървавочервеното небе.

Чуваше се ужасен тътен, който се усилваше — значи пожарът се разрастваше.

Девојката стоеше край Салтеадор, без да сваля от него очи, изпълнени с любов. Ако някой можеше да проникне в най-съкровения й мисли, щеше да разбере, че макар страхът, навят от безизходицата, да владееше душата й, в същото време тя тайно си мечтаеше да прегърне

младежа и да умре заедно с него, ето тук, на това място, без дори да мисли за спасението си.

Но изглежда се пребори с изкушението, въздъхна и тихо повика спътника си:

— Фернандо!

Салтеадор вдигна глава.

Горката Хинеста — заговори той, — ти си толкова млада, толкова красива, толкова добра, а ще загинеш по моя вина... Да, над мен наистина тегне проклятие.

— Мъчно ли ти е да се разделиш с живота, Фернандо? — попита момичето, като по тона му личеше, че самата тя не се бои от това.

— О, да, да — възкликна младежът, — да, признавам, че ми е мъчно!

— Защо? — запита го тя.

И едва сега Фернандо разбра какво става в душата ѝ.

— Обичам майка си — отговори той.

Хинеста нададе радостен вик.

— Благодаря ти, Фернандо. Върви, върви след мен...

— Накъде?

— Върви след мен! — повтори тя.

— Нима не виждаш, че сме загубени? — произнесе Фернандо и сви рамене.

— Спасени сме, Фернандо, кълна ти се — изрече циганката.

Той се изправи, обзет от съмнения.

— Върви, върви — все повтаряше тя. — Щом ти е мъчно само за майка ти, няма да допусна тя да те оплаква.

И Хинеста стисна ръката на младежа, задържа го след себе си и пое в нова посока. Фернандо я последва, без да мисли: имаше само едно желание да спаси живота си.

Козичката, като видя бегълците да тръгват на път, изтича напред, сякаш и в нея се събуди надежда за спасение, и реши да им стане водач, докато останалите животни, попаднали в огнения обръч, се въртяха на едно място като изгубени.

Пожарът ги приближаваше, въздухът се нажежи. Неочаквано шумът се усили, изглеждаше, че стремително се приближава.

Фернандо спря момичето.

— Но огънят е там, отпред, не чуваш ли? Не чуваш ли? — повтаряше той и сочеше с ръка натам, откъдето идваше тътенът.

— Фернандо, наистина ли чак толкова не познаваш планинските звуци, че сбърка шума на водопада с тътена на пожара.

— Ах, ето какво било! — възкликна Фернандо. — Така е, права си. Май ще избягаме от огъня, ако тръгнем по брега между двете огнени стени. Но мислиш ли, че край водопада няма засада?

— Да вървим, да вървим — настояваше девойката. — Казах ти, че отговарям за всичко.

И тя отново го потегли за ръката и го изведе на едно плато; оттам подобно на прозрачно було, сякаш метнато върху планинския склон, се спускаше планински водопад. Денем той искреше като дъга, нощем блестеше под лунните лъчи. Той се удряше в скала и грохотът му приличаше на боботене на гръм; пръскайки облаци от пяна, той се срутваше от огромна височина в пропастта, превръщаше се на дъното ѝ в бушуващ поток и след около три левги се вливаше в Хенил между Армила и Санта Фе.

Изминаха още няколко минути и бегълците се добраха до края на скалата, от която потокът се стрелваше в бездната.

Хинеста искаше да слязат незабавно, но Фернандо я задържа. Бе повярвал, че неговият и животът на спътничката му са спасени и като истински поет не можа да устои на желанието да прецени опасността, от която току-що се бяха спасили.

Някои хора изпитват невероятна наслада от такива усещания.

Вярно е, че зрелището бе наистина великолепно. Огненият обръч в средата ту се стесняваше, ту се разширяваше. Безкрайна огнена ивица опасваше планината и сякаш стремително се приближаваше към бегълците.

Тук-там огънят близваше подножието на огромен бор, обвиваше се около ствола му като змия, пробягваше по клоните и го осветяваше — изглеждаше, че това е висока поставка, закичена с горящи светилници и подготвена за илюминация на кралски празник. Искри проблясваха във въздуха и изведнъж огненият стълб се срутваше, исполински пламъци лумваха до небето, наподобявайки изригването на вулкан.

Тук-там пламъците обхващаха фъстъковите храсти и летяха, образувайки огнена пътека, сякаш я изсичаха с меч по тъмнозеления

килим, покриващ планинските склонове. Или пък внезапно на някоя скала пламваше корково дърво и изглеждаше, че надолу се срутва огнен водопад, който спираше в дефилето, опожарявайки всичко живо, и тогава ту тук, ту там избухваха нови огнища.

Младежът, обзет от някакъв екстаз, наблюдаваше огненото море, поглъщащо зелените островчета, и се взираше в пламъка, който скоро щеше да изпепели всичко наоколо.

Откъм склоновете, които огънят още не бе достигнал, се носеше многогласен животински хор — тръбяха елени, виеха вълци, скимтяха диви котки, ревяха глигани, лаеха лисици и ако всичко това ставаше денем, щеше да се види как животните, забравили враждата, сплотени от общата опасност, се бяха скупчили на една поляна сред гъсталаците, а по земята вече пълзеше гореща пара, предвестник на приближаващия огън.

Но след известно време Хинеста, която сякаш се боеше за Фернандо повече, отколкото той за нея, му напомни за заплахата и щом самозабравата, в която бе изпаднал, премина, девойката го подкани с ръка да я последва и първа започна решително да се спуска към бездната.

[1] Звезда в съзвездието Телец. — Б.пр. ↑

XI

ГНЕЗДОТО НА ГЪЛЪБИЦАТА

Спускането, което според Хинеста бе единственото им спасение, бе опасно дори за Фернандо, а за друго щеше да е просто невъзможно.

Бялата пара, разнасяна от вятъра, се виеше по склоновете и изглеждаше лека и въздушна като циганката, която боса стъпваше по едва забележимите издатини на почти отвесната скала.

За щастие тук-там от пукнатините в скалата стърчаха миртови храстчета — Фернандо стъпваше на тях, а се улавяше за лианите, които пълзяха по гранита като гигантски стоножки. Понякога дори козичката не се решаваше да се помръдне и плахо спираше; тогава Хинеста, която вървеше след нея, сякаш ѝ показваше пътя — беше абсолютно необяснимо как го правеше.

Момичето час по час се извърщаше да окуражи Фернандо с жестове беше безсмислено да се вика, шумът бе невероятен; ревеше водопадът, пламъците тътнеха и подсвиркваха, дивите животни виеха от отчаяние. Огненият обръч се затягаше все повече около горските зверове.

Понякога девойката спираше, разтреперена от ужас, защото Фернандо увисваше над пропастта, над която тя сякаш се рееше на криле, прелитайки от скала на скала. Тя неведнъж протягаше ръка на Фернандо, изтичваше нагоре и го придържаше, наведена над него.

Той се срамуваше, че го изпреварва жена — всичко това изглеждаше като забавна игра за нея, а той вече толкова пъти беше на ръба на смъртната опасност и събираше всичките си сили, цялата си решителност и хладнокръвие, за да следва девойката и козичката по смъртоносната стръмнина.

Циганката се спусна на около двадесет и пет фута, тоест до скалата, в която се удряше водопадът, и престана да слиза, а започна да пресича планината по диагонал, все по-близо и по-близо до водопада,

от който преди се бе държала настрана от предпазливост, тъй като мокрите камъни бяха хлъзгави и по-опасни.

Пожарът хвърляше ярки отблясъци, осветяващи стръмния път, и почти толкова ослепителни, колкото слънчевите лъчи.

Но светлината съвсем не намаляваше опасността — напротив, тя ставаше още по-забележима.

Фернандо взе да разбира какво е намислила Хинеста.

Козичката с два-три скока се озова на скалата, върху чийто край се разбиваше водопадът; циганката стигна там почти едновременно с нея и тутакси се обърна, бързайки да помогне на Фернандо.

Тя се наведе, протегна му ръце. От едната страна се издигаше тъмната стена на канарата, от другата се спускаше преградата на водата, в чиито струи се отразяваше заревото на пожара и изглеждаше сякаш това е диамантена арка на мост, прехвърлен от земята към небето, а Хинеста приличаше на горски дух, на водна фея.

Разделяше ги съвсем малко пространство, но Фернандо го преодоля с огромно усилие. Циганката напипваше с босото си краче всяка издатина, а беглецът час по час се спъваше. И ето, той почти бе стигнал гранитната площадка, когато се подхлъзна, и Хинеста със сила, неподозирана за тъничко девойче, го улови за пелерината и го задържа над самата пропаст, докато той намери опорна точка.

След секунда Фернандо се озова до циганката и козичката ѝ.

Но тук, на скалата, след като се почувства в безопасност, той изведнъж изгуби сили, нозете му се подкосиха, пот ороси челото му и щеше да падне, ако ръката му, търсеца опора, не бе я намерила — това бе рамото на циганката, разтреперана от тревога.

Той затвори за миг очи, за да даде време на злия дух на шемета да го напусне.

Когато ги отвори, неволно се дръпна назад, замаян от вълшебната гледка пред погледа му. През прозрачната като кристал пелена на водопада пожарът искреше с всички цветове на дъгата и пред тях сякаш се откриваше приказна илюминация.

— О, какво великолепие! — неволно възкликна младежът — колко е красиво!

Душата на поета, подобно на орел, който кръжи над Етна, се зарея над планината, превърнала се сякаш във вулкан.

Хинеста видя, че Фернандо вече няма нужда от подкрепата ѝ и се освободи от трескавата му прегръдка, а той продължи да съзерцава величествената гледка. Циганката хлътна в една пещера и там скоро затрепка светлинка, радваща погледа, уморен от кървавите огнени отблясъци, пламтящи в планинските недра.

Фернандо премина от съзерцание към размисъл: горският пожар съвсем не беше случаен — това бе капан, замислен от офицерите, на които е било заповядано да го заловят.

Звуците на сребърния му рог, когато той изсвири три пъти, за да свика съобщниците си, бяха дали възможност на войниците, изпратени да заловят разбойниците, да определят приблизително мястото, където се крие главатарят. Навярно повече от двеста войници бяха навлезли в планината със запалени факли в ръце, бяха образували огромен кръг и всеки бе хвърлил запалените си факли кой сред боровете, кой на поляна, обрасла с трева, и огънят бързо се бе разгорял, всичко беше пламнало след сушата, която цареше от няколко дни.

Само чудо можеше да спаси Фернандо — това чудо бе предаността на Хинеста и тя го бе спасила.

Той се озърна, изпълнен с благодарност към момичето — едва сега бе разбрал колко ѝ е задължен. И едва сега забеляза с учудване слабата светлина, струяща от пещерата, за чието съществуване той, който бе кръстосал планините надлъж и шир, никога не бе подозирал.

Фернандо бавно приближи към пещерата и учудването му нарасна. През тесния отвор съзря циганката. Тя вдигна една от плочите, покриващи пода, извади от тайното скривалище пръстен, сложи си го, след това пак оттам измъкна пергамент и го скри в пазвата си.

Пещерата бе издълбана в планината, на места за стена ѝ служеше гранитната скала, на други места — земни пластове, или по-точно пластове сух и ронлив пясък, който се среща навсякъде в Испания, ако човек разчисти тънкия слой от тор и шума, с каквито е покрита почвата.

В ъгъла имаше ложе от мъх, постлано с току-що набрана папрат, а над него висеше някакъв портрет в дъбова рамка, нарисуван доста грубовато — по-точно това не беше портрет, а изображение на тъмнолика мадона, рисуван през XIII век, според учените тези мадони бяха излезли изпод четката на Свети Лука^[1].

На отсрещната стена висяха още две картини в по-съвременен стил и като че ли нарисувани по-изкусно; бяха окачени в позлатени рамки, но позлатата с времето се бе излющила. На едната бе изобразен мъж, на другата жена, и двамата с корони на главите, а над короните бяха изписани титлите и имената им.

Короната на жената — портретът беше до кръста — беше някак фантастична, като на източна царица, а лицето ѝ бе смугло като на южнячка. Като погледнеше картината, всеки, който бе виждал Хинеста, щеше да си спомни за младата циганка, а пък ако красивото момиче се намираше наблизко, зрителят неволно би се извърнал да я погледне и да сравни произведението на художника с божие творение и щеше да открие помежду им поразителна прилика, макар веднага да биеше на очи, че Хинеста не е достигнала възрастта на оригинала.

Над короната бе изписано: „La reina Topasia la Hermosa“, което в превод означава: „Кралица Топаз Прекрасната“.

Върху главата на мъжа, облечен във великолепен костюм, имаше черна кадифена барета, а върху нея — кралска корона; дългата му светла коса, чиито прави кичури обграждаха страните му, и розово-бялото му лице, контрастираха със смуглото женско лице, а сините му очи, които ласкаво ви гледаха от портрета, сочеха, че е родом от Север, при това той бе толкова хубав, колкото и жената — всеки бе красив посвоему. И той, и тя заслужаваха хвалебствените епитети, неразделни от имената им — прозвищата им бяха почти еднакви.

И тук имаше надпис: „El rei Filippoel Hermoso“, което означава: „Крал Филип красивия“.

Фернандо огледа пещерата, погледът му за миг се плъзна по ложето от мъх, по мадоната и се закова на двата портрета.

Момичето усети, че Фернандо е до нея, без дори да е чула стъпките му, тя се извърна в мига, когато си слагаше пръстена и пъхаше пергамента в пазвата си.

И с усмивка, достойна за принцеса, която предлага гостоприемство в двореца си, каза:

— Влез, Фернандо, ти ще превърнеш гнездото на гълъбицата в гнездо на орел.

— Но кажи ми бързо, гълъбице, какво е това гнездо? — попита Фернандо.

— Тук съм се родила — отвърна тя, — тук ме отгледаха, тук отраснах. Тук идвам да се порадвам или да поплача винаги, когато съм щастлива или нещастна... Нали знаеш, че всяко същество изпитва безкрайна любов към родното си огнище.

— О, това ми е добре познато. Нали два пъти месечно навещавам майка си и прекарвам с нея един-два часа в стаята, където съм се родил — Фернандо навлезе в пещерата. — Хинеста охотно отговори на първия ми въпрос, може би ще отговори и на втория?

— Питай, ще отговоря — съгласи се циганката.

— Чии са тези портрети?

— Пък аз мислех, Фернандо, че си гражданин... Изглежда съм сгрешила?

— Не разбирам.

— Нима Фернандо е неграмотен?

— Разбира се, че е грамотен.

— Тогава чети.

— Вече прочетох: „Кралица Топаз Прекрасната“.

— После?

— Не съм чувал за кралица с такова име.

— Ами ако е кралица на циганите?

— Да, вярно, бях забравил, че и циганите имат крале.

— И кралици — допълни Хинеста.

— Но защо ти толкова приличаш на портрета? — попита той.

— Защото това е майка ми — гордо отвърна девойката.

Младежът сравни лицата им и приликата го смая.

— А вторият портрет? — запита той.

Направи същото, което и одеде: чети!

— Така да бъде, чета: „Крал Филип Красивия“.

— Не си ли чувал, че в Испания е имало такъв крал?

— Зная. Дори съм го виждал в детството си.

— Аз също.

— Но тогава ти си била съвсем малка...

— Да. Но има спомени, които остават на дъното на сърцето ни за цял живот, на колкото години и да сме били, когато са се запечатали.

— Да, така е — въздъхна Фернандо. — И аз имам такива спомени. А защо портретите висят един до друг.

Хинеста се подсмихна.

— Ами това са портрети на крал и кралица, нали така?

— Разбира се, но все пак...

Все така подсмивайки се, тя продължи.

— Навярно искаше да ми напомниш, че единият е крал на истинска държава, а на другия портрет е нарисувана кралица на измислено кралство.

— Мила ми Хинеста, признавам, че си го помислих.

— Преди всичко, кой ти е казал, че Египет е бил въображаема държава, кой твърди, че тъй наречената Николис Прекрасната — Савската царица — не е истинска царица, равна на краля, който е потомък на Максимилиан^[2], Австралийския император.

— Но какъв ти е на теб Филип Красивия? — попита Фернандо.

Хинеста го прекъсна:

— Филип Красивия е баща на краля дон Карлос, който утре трябва да пристигне в Гранада, няма време за приказки, бързам. Ще моля краля за онова, което той навярно ще откаже на дон Иниго.

— Какво, ти отиваш в Гранада? — ужаси се Фернандо.

— И то веднага!... Чакай ме тук.

— Хинеста, ти си полудяла!

— Ето тук, в ъгъла, има запаси от фурми. Ще се върна бързо, ще ти стигнат. А вода зад пещерата има колкото искаш — сам виждаш.

— Хинеста, Хинеста, няма да позволя заради мен...

— Слушай, Фернандо, ако ме забавиш още минута, огънят ще ми попречи да стигна до потока.

— Но преследвачите, които оградиха планината с пламъци, знаят, че убежището ми е тук и едва ли ще те пуснат да минеш. Ами ако те обидят, ако те убият!

— Не, нищо няма да сторят на едно момиче, застигнато от пожара в планината — то просто бяга с козичката си край потока.

— Да, права си, Хинеста — възкликна Фернандо. — Пък ако те хванат, нека да е далеч от мен.

— Фернандо — промълви развълнувано девойката, — ако се съмнявах, че ще те спася, щях да остана, да умра заедно с теб, но съм сигурна, че ще постигна своето. Да вървим, Маза...

И без да дочака отговора му, тя се плъзна въвн от пещерата, лека като сън, затича се надолу съвсем като козичката си и тутакси подобно на горски дух се спусна в пропастта.

Фернандо се наведе над пропастта и дълго не сваляше очи от момичето, докато то не стигна водата; видя я как прескача от камък на камък. И ето че се скри между огнените скали, които се възвишаваха от двете страни на потока.

[1] Един от четиримата автори на Евангелието. — Б.пр. ↑

[2] (1459–1519) — Император на тъй наречената Свещена Римска империя от 1493 до 1519 година. — Б.пр. ↑

XII

КРАЛЯТ ДОН КАРЛОС

Засега да се простим с Фернандо, нека си почине, след като избягна опасността — нали го заплашва друга, и то май още по-голяма; а ние ще поемем след Хинеста, ще се спуснем като нея по склона на скалата, нажежена от пожара, обхванал планината, ще дотичаме до ручей, ще я последваме покрай коритото му, зад чийто завой се скри тя.

Както вече стана дума, този ручей тече около три-четири мили, след това се превръща в малка река и се влива в Хенил между Армила и Санта Фе.

Впрочем ние, както Хинеста, ще се отдалечим от бреговете му и на около левга от Армила ще се отбием към мястото, където потокът тече под каменен мост, по който минава пътят от Гранада за Малага.

Тук вече няма опасност да се заблудим, този път заслужава името път само между Малага и Касабермехи, а по-нататък се превръща в пътека, едва забележима на места, пресича планината, спускайки се по източния ѝ склон, разширява се и от Гравия ла Гранде отново се превръща в път.

Днес Гранада празнува: по стотиците ѝ кули са окачени знамената на Кастилия и Арагон, на Испания и Австрия, седемдесетте ѝ хиляди къщи са украсени, а нейните триста и петдесет хиляди жители — защото за двадесет и седем години, откак се спаси от мавританските крале^[1] и попадна под властта на християнските, Гранада изгуби почти петдесет хиляди граждани, та нейните триста и петдесет хиляди жители са наизлезли по улиците, които водят от Портите на Хаен, през които влезе дон Карлос, до дворцовите врати на Алхамбра, където за него са приготвени стаи в покоите, напуснати преди четвърт век от крал Боабдил.

По сенчестия склон, пресечен от полегатия път, който се изкачва до върха на Слънчевия хълм, където се издига крепостта и се гизди Алхамбра — дворец, построен от майсторите на Изтока — се бе

струпала толкова многолюдна тълпа, че едва я удържаха стражи, наредени във верига — те току размахваха алебардите си, принуждавайки зяпачите да се върнат по местата си, тъй като всякакви увещания бяха безполезни.

В онези времена от двете страни на пътя ромоляха по каменните канали прохладни ручеи и колкото по-горещо ставаше, толкова по-пълноводни бяха ручеите, защото само до вчера водите им като белоснежна мантия лежаха по плещите на Муласен, а онези времена, както казахме, склонът още не бе застроен и едва по-късно дон Луис, маркиз Мендоса — главата на рода Мондехар — построи край самия път в чест на владетеля с червеникавата коса русата брадичка^[2] водоскок, украсен с гербове, изригващ исполинска струя, която се въззема нагоре, разпръсва се на диамантен прах и се срива надолу подобно на леден дъжд; водните капки проблясваха като огнени искри по листата на младите букове, чиито клони се бяха сплели подобно шатра и не пропускаха слънчева светлина.

Разбира се, жителите на Гранада от учтивост бяха избрали за младия крал измежду двадесетте — тридесетте дворци в града точно този чертог, към който води сенчест път — от портите на Гранада, където започват владенията на Алхамбра, до Портите на правосъдието, които отвеждат в крепостта — и се бяха погрижили слънчевите лъчи да не го заслепяват; и ако не беше шумната песен на цикадите и резливото цвърчене на щурците, тук на шестдесет левги от Африка, кралят можеше да си представи, че се е озовал в прохладните сенчести гори на скъпата на сърцето му Фландрия^[3].

Но той напразно би дирил из цяла Фландрия такива порти, каквито в края на 1348 година от християнското летоброене бе заповядал да издигнат крал Юсуф Абдула Хаджар и чието име — а те се наричат Порти на правосъдието — се дължи на обичая мавританските крале да раздават правосъдие от верандата на двореца си.

Ние ги наричаме порти, а по-правилно би било да ги наречем „кула“, тъй като те са истинска кула — четириъгълна, висока, прорязана от голяма арка с формата на сърце; над арката кралят дон Карлос би могъл да съзерцава един вид пример за непостоянството на житейската съдба — мавританското изображение на ключ и ръка, и ако край дон Карлос се намиреше мъдрият му наставник Адриан

Утрехтски, той щеше да му разтълкува, че ключът символизира една сентенция от Корана, която започва така: „Той отвори“, а протегнатата ръка пази от „уруки“, причинили доста злини на арабите и неаполитанците. Но ако кралят се обърнеше не към кардинал Адриан, а към което и да било хлапе, при това по маслиново смуглото му лице, огромните кадифени очи и гърления глас щеше да се досети, че момчето принадлежи към мавританското племе, което много скоро той, дон Карлос, ще започне да преследва, а приемникът му — Филип II^[4] — окончателно ще прогони от Испания, та малчуганът, навел очи и пламнал от смущение, щеше да му отговори, че ръката и ключът са издълбани в памет на словата на древен пророк, предсказал, че Гранада ще падне в ръцете на християните едва когато ръката вземе ключа.

И набожният крал Карлос щеше да се прекръсти и презрително да се подсмихне на всички тези лъжепророчества, които господът на християните безпощадно бе опровергал благодарение на блестящата победа на Фердинанд Арагонски и Исабела Кастилска — неговите дядо и баба.

След като минеше през тези, тъй да се каже, небесни порти, тъй като отдолу изглежда, че те сякаш водят направо в небето, кралят дон Карлос щеше да се озове на широкия площад Лос Алхибес и без да слиза от коня си, щеше да приближи ниския зид, за да хвърли поглед към мавританския град, потънал в море от зеленина, град, чужд за него, в който той се отби само за няколко дни; на дъното на долината кралят щеше да види река Даро, прекосяваща Гранада, и Хенил, заобикаляща града — Хенил, която искри като сребро, и Даро, която блести като злато^[5], щеше да проследи с поглед накъде текат двете реки по широката долина, запазила старото си име „Вега“, проправяйки си път през гъсталаци от кактуси, шамфъстък и олеандри; ту тук, ту там реките изчезват и отново се появяват, гънейки се като тънки, блестящи нишки, подобни на копринените паяжини, които есенните ветрове откъсват от вретеното на Божията майка.

А засега по широкия площад край водоскока, заобиколен с мраморна ограда, се разхождат благородниците — всички очакват пристигането на крал дон Карлос, което ще стане, когато от кулата Вела удари точно два часа. Тук има носители на титлата *rico hombre* — титла, която дон Карлос ще замени със званието испански гранд, както ще замени с „величество“ по-неблагозвучното „височество“, с което до

този момент се бяха задоволявали кралете на Кастилия и Арагон, има тук и „донове“, и „сеньори“, само че пращадците на тези „дон“ са били приятели на Сид Кампеадор, а пращадците на сеньорите са били близки на Пелагий, като при това и най-незначителният сред тях — разбира се, става дума за имоти, защото по произход всички се смятат равни — та и най-незначителният сред тях несъмнено смята себе си за толкова знатен, колкото е и това австрийско князче, което в техните очи е испанец, сиреч идалго само по линия на майка си Хуана Безумната, дъщеря на Исабела Католическа.

Да, всички тези стари кастилци^[6] не чакат нищо добро от младия крал, чийто немски произход си личи по външността му — червеникави коси, руса брада и издадена брадичка, характерни черти за принцовете от австрийския двор. Те не бяха забравили, че дядо му Максимилиан не положи кой знае какви грижи внукът му да получи испанския трон, затова пък трепереше за императорската корона и накара бременната майка на дон Карлос да се яви от Валядолид в Гент, където тя роди син, който по този начин стана не само кастилски инфант, но и фламандец. Убеждаваха ги, че щастливи предзнаменования са съпровождали раждането на детето-чудо, появило се на бял свят в неделя на 22 февруари 1500 година, в деня на Свети Матвей, че Рутильо Бениказа, най-големият астролог на века, му бил предсказал изключителна съдба по даровете, които поднесли на астролога кръстникът и кръстницата — принц Шимей и принцеса Маргарита Австрийска в деня, когато те (при това пред тях вървели шестстотин оръженосци, двеста конници и хиляда и петстотин факлоносци) преминали по килимите, постлани от замъка до катедралата, донесли новороденото на кръщение и го нарекли Карл в чест на дядо му по майка, на Шарл Бургундски^[7], наречен Смелия. Убеждаваха кастилците, че по даровете, които младенецът бе получил през този ден от кръстниците си (от Маргарита Австрийска — ваза от позлатено сребро, пълна със скъпоценни камъни, а от принц Шимей — златен шлем, увенчан с феникс), Рутиньо Бениказа бил предсказал, че на младенец, получил такива дарове, било съдено да стане владетел на страни, където добиват злато и брилянти, и че подобно на птицата, украсяваща шлема му, щял да стане феникс сред кралете и императорите; напразно ги бяха убеждавали в това — сега те клатеха глави, спомняйки си всички нещастия, съвпаднали с младенчеството

на Карл и започнали още с появата му на бял свят, които сякаш решително опровергаваха блестящото предопределение, което според тях му отреждаха само угодниците и ласкателите, но не и далновидните хора.

Испанците имаха известни основания да се съмняват, тъй като в годината, когато се бе родил младият принц, майка му още по време на бременността започна да проявява първите признаци на болестта, с която тя безрезултатно се бори дванадесет години — заради този недъг историята ѝ бе отредила скръбното прозвище Хуана Безумната; тъй като шест години след раждането на инфанта, също на 22-ри и също в неделя, в ден, когато всичко би трябвало да бъде благоприятно за Карл, баща му Филип Красивия, чиито любовни похождения бяха подлудили ревнивата и нещастна Хуана, и тъй, Филип Красивия бе отишъл на закуска край Бургос в замъка, подарен от него на един от фаворитите му — Хуан Мигел, а след закуска започна игра на топка и, разгорещен, поиска чаша вода, която му подаде някакъв непознат, който не беше от свитата на краля, нито пък от семейството на дон Мануел, и тъй, кралят пресуши чашата и тозчас усети болка в стомаха, но това не му попречи още същата вечер да се върне в Бургос, а на следния ден да излезе, защото се опитваше да се пребори с болестта, но не той победи недъга, а недъгът победи него, и то така, че във вторник кралят легна на легло, в сряда напразно се опиташе да стане, в четвъртък загуби говора си, а в петък, в единадесет часа сутринта, предаде Богу дух.

Няма защо да казваме, че бе сторено всичко, за да открият непознатия, подал чашата вода на краля. Но непознатият така и не се появи, а всичко, което се разправяше по онова време, приличаше повече на измислица, отколкото на истина. Разказваха например, че сред многобройните любовници на Филип Красивия имало циганка на име Топаз, която всичките ѝ сънародници смятали за продължителка на рода на Савската царица, че циганката уж била сгодена за циганския княз, но се влюбила в крал Филип Красивия — а както си личи по прозвището му, той бил един от най-красивите мъже не само в Испания, но и в целия свят — отхвърлила любовта на знатния циганин и той си отмъстил, като подал на крал Филип чаша ледена вода и точно това причинило смъртта му.

Така или иначе, дали е бил убит, или е починал от естествена смърт, но кончината му бе фатален удар за нещастната Хуана:

пристъпите ѝ на лудост и дотогава бяха чести, а сега тя съвсем загуби разсъдъка си. Не искаше да повярва в смъртта на съпруга си; въобрази си, че е заспал — очевидно околните бяха решили да не ѝ разкриват истината — сама го премени, като избра дрехите, които според нея му отиваха най-много, облече го в камизола от сърмен брокат, обу му яркочервени панталони, наметна го с пурпурна мантия, подплатена с хермелин, обу го с черни кадифени ботушки, увенча главата му с корона над баретата, заповяда да пренесат тялото му на пищното ложе и нареди цяло денонощие да държат вратите на двореца отворени, за да може всеки да се увери, че кралят е жив, и да му целуне ръка.

Най-сетне успяха да я отведат, балсамираха починалия, положиха го в оловен ковчег, след което Хуана, внушила си, че съпровожда спящия си съпруг, придружи ковчег до Тордесиляс, в кралството Леон, където го оставиха в манастира Санта Клара.

Така се сбъднаха предсказанията на една врачка, която в часа на пристигането на Максимилиановия син от Фландрия в Испания поклатила глава и рекла; „Кралю Филип Красиви, предсказвам ти, че мъртъв ще изминеш повече по пътищата на Кастилия, отколкото жив.“

Но Хуана не губеше надежда, че един прекрасен ден мъжът ѝ ще стане от смъртния одър, затова не позволи да спуснат ковчег в гробницата, а заповяда да го положат наред клироса върху поставка и четирима алебардисти денонощно стояха на стража до него, а четирима францискански монаси, коленичили до четирите ъгли на подиума, неспирно четяха молитви.

Тъкмо тук, две години преди описваните събития, крал дон Карлос — той пристигна в Испания от Флеминг, прекосявайки океана с тридесет и шест кораба и слезе във Вилявисьоса, повтаряме, че тук се яви кралят дон Карлос и видя лудата си майка и починалия си баща.

Тогаво благочестивият син нареди да отворят ковчег, затворен преди единадесет години, склони се над трупа, облечен с пурпурна мантия и превъзходно съхранен, целуна го по челото с важен и безстрастен израз, след това се закле на майка си, че до края на живота си няма да се нарече крал на Испания, потегли за Валядолид и нареди да го венчаят с царството му. В чест на коронацията бяха устроени пищни празненства и турнири, в конните боеве с копия взе участие и самият крал, но в борбите след конните боеве бяха ранени осем

сеньори, двама от които смъртоносно, и кралят се зарече никога повече да не разрешава турнири.

Впрочем много скоро се намери повод за истинско сражение, а не за развлекателни боеве с копия: Сарагоса заяви, че иска за крал испански принц и няма да отвори вратите си пред фламандския ексхерцог.

Дон Карлос изслуша новината без каквито и да било признаци на вълнение. Само за миг сините му очи се замрежиха и клепачите му трепнаха и тутакси с обикновения си равен глас даде заповед войските да нападнат Сарагоса.

Младият крал се разпореди да сринат градската порта с оръдейни изстрели и влезе в града с гола шпага, а след него се точеше върволица от топове и горящи фитили, топовете, които от първия ден на своята поява бяха заслужили името си: „Последен довод на кралете.“

И тъкмо от Сарагоса полетяха безпощадните му заповеди да се ликвидират разбойниците. Тези заповеди браздяха Испания надлъж и шир подобно на Юпитерови мълнии.

Разбира се, този, на когото бе съдено да стане император Карл V, под „разбойничество“ подразбираше преди всичко размирици. И затова мрачният младеж, деветнадесетгодишният Тиберий^[8], не прощаваше на онези, които не изпълняваха разпорежданията му.

Така в ежедневна борба изминаха две години, времето течеше в празненства, в сражения, но ето че на 9 февруари в Сарагоса пристигна вестносец. Заради студовете и кишата той се бе забавил от Фландрия цели двадесет и осем дни с вестта, че император Максимилиан е умрял на 12 януари 1519 година.

Император Максимилиан бе незначителна личност и се бе издигнал благодарение на съвременниците си. Беше се старал да се изравни с Франциск I^[9] и Александър VI^[10].

Папа Юлий II^[11] казваше: „Кардиналите и курфюрстите допуснаха недоглеждане: кардиналите ме нарекоха папа, а курфюрстите нарекоха Максимилиан император, а трябваше аз да съм император, а Максимилиан — папа“.

Смъртта на императора хвърли младия крал в неописуем смут. Ако бе присъствал на кончината му, ако и двамата далновидни политици, при това щеше да ръководи по-младият, но моста,

прехвърлен от земята към небето, бяха пристъпили заедно няколко крачки и по-младият щеше да подкрепи по-стария, ако бяха спрели по пътя към смъртта, щяха да нахвърлят план за действие на този, който бе длъжен да се върне към живота, и тогава Карл със сигурност щеше да бъде избран за император. Но нищо не можаха да предприемат — смъртта бе внезапна и неочаквана и дон Карлос, лишен от поддръжката на кардинал Хименес, починал наскоро заобиколен от алчните и хищни фламандци, които за три години се бяха изхитрили да изстискат от многострадалната Испания един милион и сто хиляди дуката, крал дон Карлос, навлякъл си омразата на цяла Испания, която щеше да обогати в бъдеще, но която засега разоряваше, не се реши да замине, опасявайки се за положението си, тъй като недоволството от поведението му все повече растеше. Той би заминал за Германия, но не беше сигурен, че ще го изберат за император, затова пък беше уверен, че ако напусне Испания, вече няма да бъде крал.

Мнозина го съветваха да се качи без отлагане на кораба и да напусне страната. Но наставникът му Адриан Утрехтски имаше друго намерение. Борбата се водеше между Карлос и Франциск I, краля на Франция.

И крал дон Карлос така и не замина, но отпътуваха най-ревностните му привърженици, на които бяха дадени кралски пълномощия.

Скришом изпратиха вестоносец при папа Лъв X^[12]. Какви нареждания бе получил този вестоносец? Може би ще научим по-късно.

През това време да не би пратеникът, комуто бе заповядано да донесе на краля известия как са минали изборите за император, да изгуби двадесет и осем дни за път, дон Карлос обяви, че се кани да се разходи из южните провинции, да посети Севиля, Кордова и Гранада.

Пратеникът трябваше само да прекоси Швейцария, да се качи на кораб в Генуа и да стигне до Валенсия или Малага. Дванадесет дни след изборите дон Карлос вече щеше да знае резултатите.

И в този момент му съобщиха, че в планините Сиера Невада и Сиера Морена върлуват разбойници.

Той пожела да проучи дали са разбойници, или бунтовници, затова заповяда да прочистят планините и точно по местата, където се

разпореждаше Салтеадор, заповедта бе изпълнена тутакси: в планината бе запален пожар.

[1] Гранада е била последната мавританска държава в Испания. — Б.пр. ↑

[2] Става дума за дон Карлос, бъдещия император Карл Пети. — Б.пр. ↑

[3] Карл Пети се е родил във Фландрия. — Б.пр. ↑

[4] (1527–1598) Испански крал от 1556 година. — Б.пр. ↑

[5] Цитат от романа на Шатобриан „Последният абенсерах“. — Б.пр. ↑

[6] Става дума за жителите на Стара Кастилия, чиито дворянски семейства се славели със знатното си потекло. — Б.пр. ↑

[7] Херцог Бургундски (1433–1477), който владее и Бургундия и Фландрия. — Б.пр. ↑

[8] (42 г. преди нашата ера — 37 г. от нашата ера), Римски император от 14 година от нашата ера, известен със своята жестокост. — Б.пр. ↑

[9] (1494–1547) Крал на Франция от 1515 година, възглавил грабителските походи в Италия. През неговото царуване започва да се оформя абсолютизмът. — Б.пр. ↑

[10] (Борджия) (1431–1503) Римски папа от 1492 година. Водил безпощадни войни с италианските феодали, известен като организатор на тайни убийства. — Б.пр. ↑

[11] (1443–1513) Римски папа, възстановил папската власт в Италия, организиран войни против Венецианската република и против Франция. — Б.пр. ↑

[12] (Джовани Медичи, 1475–1521) Римски папа от 1513 година. През 1521 година сключил съюз с Карл Пети против Франциск I с цел да отслаби могъществото на Франция в Италия. — Б.пр. ↑

XIII

ДОН РУИС ДЕ ТОРИЛЯС

Докато в планината пламтеше огънят, Гранада очакваше пристигането на краля.

Както вече споменахме, тържеството бе определено за два часа след пладне, няколко минути преди това от кулата Вела щеше да се чуе сигналът, а засега, докато внукът на Исабела и Фердинанд още не се бе появил подобно на конна статуя в рамката на Мавританската порта, сеньорите от знатните семейства на Андалусия се разхождаха по площад Лос Алхибес.

Благородниците се разхождаха сами или по двама, а щом се съберяха заедно, високо разговаряха или си шепнеха в уединение; сред тях изпъкваше човек с необикновено гордо и едновременно с това тъжно лице.

Той седеше на ръба на беломраморната ограда край водоскока в средата на площада и се взираше в небето с леко отметната глава; беше с една от онези широкополи филцови шапки, от които съвременните „сомбрера“ са взели името, без да имат същата форма. Посивели къдри падаха на плещите му, прошарената му брада бе подстригана на четириъгълник, а на шията му висеше орден с формата на кръст — с такива кръстове Исабела и Фердинанд собственоръчно награждаваха доблестните участници в победата над маврите след падането на Гранада. Вгълбеният вид на човека, потънал в тягостни мисли, отблъскваше безцеремонните зяпачи и безгрижните бърбивци, но все пак някакъв мъж приблизително на същите години — каним се да опишем и него — го загледа, за да се убеди, че не се е припознал.

Но ето че старецът сне шапката си и тръсна глава, сякаш за да прогони тъгата, пред която се огъват дори и силните духом, и това движение разсея всички съмнения на онзи, който го наблюдаваше.

Непознатият пристъпи към стареца с шапка в ръка и каза:

— Смятам себе си за ваш приятел още от детските си години и, наистина, щеше да е осъдително от моя страна да видя мъката ви, без

да ви протегна ръка и да попитам: „Дон Руис де Торияс, с какво мога да ви бъда полезен? Заповядайте!“

При първите му думи дон Руис вдигна глава, позна го и произнесе:

— Много съм ви признателен, дон Лопес д'Авила. Да, наистина сме стари познати. И предложението ви доказва, че сте ми истински приятел! А вие все още ли живеете в Малага?

— Да, както и преди. И знайте, че наблизо или надалеч — и в Малага, и в Гранада, винаги можете да разчитате на мен.

Дон Руис се поклони.

Кога тръгнахте от Малага и кога видяхте моя, а и вашия, разбира се, стар приятел — дон Иниго?

— Срещаме се всеки ден. И чух от сина си дон Рамиро, че вчера дон Иниго с дъщеря си благополучно бил пристигнал тук, след като избягнал голяма опасност в планините, където го заловил Салтеадор.

Дон Руис пребледня и затвори очи.

— Значи са успели да се спасят? — попита той след известно време, превъзмогнал слабостта си с голямо усилие на волята.

— Да ви кажа, този разбойник — той най-безсрамно нарича себе си дворянин — се е държал с тях като истински принц; синът ми разказа, че ги бил пуснал без откуп и дори без всякакви условия, а това е много странно, тъй като дон Иниго е най-богатият дворянин в Андалусия, а доня Флора — най-красивото момиче.

Дон Руис въздъхна с облекчение.

— Виж ти, как е постъпил! Още по-добре!

— Аз ви занимавам само със сина си дон Рамиро и все забравям за вашия син, за дон Фернандо. Той още ли пътешества?

— Да — едва чуто отвърна дон Руис.

— Ето подходящ случай да го настаните при двора на новия крал, дон Руис. Вие сте един от най-знатните благородници на Андалусия и ако помолите крал дон Карлос за такава добрина, той, макар и обкръжен от фламандци, сигурно ще се съгласи по политически съображения.

— Аз наистина искам да помоля крал дон Карлос за едно благодеяние, но се съмнявам дали ще склони — отговори дон Руис.

В този момент на кулата Вела удари два часа.

Двата удара, звъннали във въздуха, обикновено възвестяваха, че водата в градските канали е пусната. Но този път те означаваха и друго. Щом водата рукна по каналите, шурна от водоскоците, заклокочи в басейните, тръбни звуци известиха, че кралят се изкачва по склона на хълма Алхамбра и всички се втурнаха към Портата на Йосиф, за да бъдат там в мига, когато кралят ще слезе от коня си.

Дон Руис остана сам на площада, но сега стоеше прав.

Звуците от фанфарите се усилиха, възвестявайки, че кралят е изкачил хълма и приближава. Най-сетне кралят се появи на висок боен кон, покрит с броня като за битка. Самият Карл беше в доспехи със златни инкрустации. Затова пък беше гологлав, сякаш искаше да поразии испанците с това, колко малко е испанското в него.

И наистина, както вече казахме, синът на Филип Красивия и Хуана Безумната не притежаваше нито една кастилска черта, целият му облик се състоеше, ако може да се изразим така, от чертите на австрийския двор. Беше среден на ръст, широкоплещест, главата му сякаш бе потънала в раменете, косите му бяха червеникави, късо подстригани, брадата му — руса, очите сини, леко примижали, носът орлов, устните — алени, а брадичката — издадена; старееше се да държи главата си високо вдигната и изправена — изглеждаше така, сякаш я подпира стоманен нашийник. Когато вървеше, изглеждаше сякаш носи тежък товар, но затова пък, яхнеше ли кон, целият му облик тутакси се променяше — беше отличен ездач и ловко управляваше коня и колкото по-буен бе конят, толкова по-превъзходно се държеше ездачът.

Разбираемо е, че властелин, външно с нищо не напомнящ дон Педро^[1] или дон Енрике, или дон Фердинанд, макар по душа да им приличаше, тъй като беше жесток като първия, двуличен като втория и властолюбив като третия, но изглеждащ като същински Хабсбург, не би могъл да предизвика бурни възторзи у испанците, особено сред дворяните на Андалусия.

Затова, когато той се появи, фанфарите зазвучаха още по-силно, може би не в чест на внука на Исабела и Фердинанд, а за да скрият с тръбния си глас мълчанието на тълпата.

Кралят хвърли студен, равнодушен поглед на хората и към площада, без да покаже ни най-малка почуда, въпреки че и хората, и пейзажът му бяха напълно непознати, после спря коня си и слезе,

съвсем не от желание да постои сред народа, а само защото така изискваше церемониалът — просто бе дошло предварително определеното време да се спеша.

Той дори не вдигна глава, не си даде труд да погледне прекрасните мавритански порти, под които минаваше, не извърна глава да прочете надписа на страничния параклис, който гласеше, че на 6 януари 1492 година^[2] дядо му Фердинанд и баба му Исабела са минали през тези порти, в сърцето на Испания, опиянена от триумфа на своите крале, преминали са сякаш за да проправят тържествено пътя, по който след двадесет и седем години щеше да мине самият той — важен и мрачен, обграден с безмълвната почит, която съпровожда кралете, за чиито достойнства още никой нищо не знае, но затова пък на всички са известни недостатъците им.

Бе обладан от една-единствена мисъл, тя не му даваше покой, клокочеше като вода, която кипи в бронзова съдина, без да се излива навън — преизпълваше го фанатичното желание да стане император и мислеше само за това.

Пък и какво да видят очите на честолубеца, устремени през пространството към град Франкфурт^[3], където в изборните зали се бяха събрали курфюрстите и накъдето бяха отпразвили поглед и помисли папата, кралете, принцовете и всички управници на този свят заедно с крал Карл.

„Ще станеш ли император, а това значи — толкова велик, колкото е папата, и по-велик от кралете?“ — гласът на честолубието непрекъснато звучеше в душата на дон Карлос. Какво значение имаха човешките гласове, когато в него непрестанно звучаха тези думи?

Както вече отбелязахме, не по повелята на сърцето си, а само заради етикета кралят слезе от коня и приближи към заобиколилите го дворяни. И фламандската свита тозчас последва примера му.

Свитата му се състоеше от кардинал Адриан Утрехтски, кралския наставник, от граф Шивр, първи министър, граф Лашау, граф Порсиан, сеньор де Фурнес, сеньор де Борен и от холандеца Амерсдорф.

Но още докато беше на коня си, дон Карлос забеляза, макар и да говореха, че очите му били мътни и празни, група благородници, които стояха с шапки на главите, докато останалите бяха гологлави. Изглеждаше като че ли само тези хора привлякоха вниманието му.

— Ricos hombres — изрече той, обръщайки се към тях, и с жест им заповяда да заемат мястото си в свитата му след фламандските благородници.

Андалуските сеньори се поклониха и заеха местата си, посочени от краля. Изглеждаха като хора, принудени безропотно да се подчиняват на повелите.

Кралят закри отпред и се насочи към Алхамбра — ако човек гледа от площад Лос Алхибес, вижда огромно четириъгълно здание с една врата и без прозорци.

Дон Карлос беше гологлав, след него вървеше паж и носеше шлема му.

Пътят пред него бе свободен, всеки зае такова място в свитата, което съответстваше на званието му. Само един човек остана на пътя, без да свали шапката си.

Кралят се правеше, че не го забелязва, но не го изпускаше от очи и навярно щеше да го подмине, без дори да извърне глава към мъжа и без да спре, ако човекът с шапка не бе превил коляно, когато кралят приближи.

Кралят спря.

— Вие rico hombre ли сте? — попита той.

— Да, господарю.

— От Арагон или от Кастилия?

— От Андалусия.

— Имате ли мавърска кръв?

— В жилите ми има само стара християнска кръв.

— Името ви?

— Дон Руис де Торилиас.

— Станете и говорете.

— Само кралят трябва да чуе какво имам да му кажа.

— Всички да се дръпнат — нареди кралят и направи заповеден жест.

И всички се дръпнаха така, че да не чуват, образува се полукръг, пред който стояха дон Карлос и rico hombre дон Руис де Торилиас.

— Говорете — произнесе кралят.

[1] Очевидно Дюма има предвид Педро Жестокия (1334–1360), крал на Кастилия и Леон. — Б.пр. ↑

[2] Денят, в който войските на Фердинанд Католика превземат Гранада (грешка на Дюма: 4 януари). — Б.пр. ↑

[3] (на Майн) Град в Германия, в който от XII век се избирали и коронясвали императорите. — Б.пр. ↑

XIV

ВЪРХОВНИЯТ СЪДИЯ

— Ваше величество — започна дон Руис, ставайки, — простете, че гласът ми трепери, но съм объркан и потиснат, задето ми се налага да ви моля за милост, това ме доведе при вас...

— Говорете по-бавно — прекъсна го кралят, — така ще ми е полесно да ви разбира, сеньор!

— Прав сте — отвърна по-скоро гордо, отколкото учтиво дон Руис, — съвсем забравих, че ваше величество все още трудно разбира испански.

— Ще го науча, сеньор — хладно възрази дон Карлос, помълча и повтори: — Говорете.

— Ваше величество, имам двадесет и седемгодишен син. Той се бе влюбил в една дама, но боейки се от гнева ми — виня себе си, че бях едновременно и безразличен, и твърде строг със злощастния юноша — и тъй, боейки се от гнева ми, той дал дума на дамата без съгласието ми и въпреки че тя му признала съпружеските му права, той все отлагал деня на сватбата. Тя се оплакала на стария си баща, на дон Диего. Той почувствал, че ръката му може да трепне от слабост в дуела с двадесетгодишния младеж, заповядал на сина си дон Алваро да отмъсти. Дон Алваро не пожелал да приеме извиненията на сина ми и трябва да признае, че синът ми се е държал в създалите се обстоятелства много благоразумно, което не може да се очаква при неговия характер. Дон Алваро не пожелал да го изслуша, младежите се дуелирали и дон Алваро бил убит.

— Дуел — прекъсна го дон Карлос, — не обичам дуелите.

— При известни обстоятелства, ваше величество, честният човек не може да се откаже, особено когато знае, че след смъртта на баща си ще трябва да даде пред краля отчет за всичките си постъпки и да го моли за милост с шапка на главата.

— Да, зная, такова право е дадено на всички вас ricos hombres. Аз ще въведа ред... Продължете.

— Дуелът станал без свидетели. Бащата на дон Алваро обвини сина ми в убийство и издейства заповед за арестуването му. Трима стражи дойдоха да го вземат и искаха да го отведат насила в затвора посред бял ден. Синът ми уби двамина, рани третия и избяга в планините.

— Значи така, ти — каза дон Карлос, като за пръв път се обърна към дон Руис на „ти“, но тонът му бе заплашителен, а не доброжелателен, — значи ти си *rico hombre*, а синът ти е разбойник!

— Господарю! Бащата на дон Алваро почина, а с него умря и омразата, младата дама отиде в манастир и аз платих вноски за нея като за дама с кралска кръв; осигурих семействата на ранения и убитите стражи — за това похарчих цялото си състояние. Добре, че баща ми ми остави в наследство къща на площад Виварамбла, където сега живея. Но всичко това не е важно, за кръвта е платено и само една дума на ваше величество е достатъчна, за да възстанови чистото ни име след всички превратности на съдбата.

Дон Руис помълча, но кралят също мълчеше и той отново заговори.

— И тъй, господарю, моля ви само за едно, прострян в краката ви, умолявам ваше величество безброй пъти, противникът вече не е между живите и животът на сина ми отсега нататък е във ваши ръце. Затова ви умолявам, заклевам ви, господарю, да помилвате сина ми.

Кралят мълчеше. Дон Руис продължи:

— Той заслужава прошка, господарю, смея да го твърдя. Повтарям: ваше величество, той стана такъв отчасти по моя вина, но моля ви от името на благородните ми прадеди, които ридаят заедно с мен: простете му, простете!

Кралят не проронваше дума. Изглежда дори беше престанал да слуша, а дон Руис продължи с проникновен глас, приведен почти до нозете му:

— Господарю, надзърнете в историята ни и ще видите цяла върволица герои от моя род. Кралете на Испания им дължат честта и славата си. Господарю, смилете се над белите ми коси и чуйте молбите ми, сълзите ми! Ако те не трогват сърцето ви, ваше величество, смилете се над благородната дама, неговата майка! В името на щастливото ви възкачване на испанския престол, в името на майка ви Хуана, в името на прадедите ви — Исабела и Фердинанд, на които

честно и храбро служих, доказателство за което е кръстът на гърдите ми, господарю, окажете ми милостта, за която ви моля!

Кралят вдигна глава, изглеждаше сякаш мъглата, премрежила погледа му, се разсея и той рече безстрастно:

— Това не е моя работа, обърнете се към върховния съдия на Андалусия.

И продължи пътя си.

Фламандците и испанските сеньори го последваха и скоро потънаха след него в двореца.

Дон Руис, убит от скръб, остана сам на площад Лос Алхибес.

Впрочем ние сбъркахме, като казахме, че дон Руис бил останал сам: един сеньор от свитата на дон Карлос забеляза колко е потиснат старецът от кралския отказ. Той незабелязано изостана, не влезе с другите в покоите на мавританския дворец, а забърза към дон Торилияс, свали си шапката и застана до стареца, който бе толкова погълнат от скръбните си мисли, че не забеляза нищо.

— Предполагам, сеньорът смята за чест да помни старите си приятели — рече непознатият, — така че разрешете, любезни ми дон Руис, на един от онези, които искрено ви обичат, да се здрависа с вас.

Дон Руис бавно извърна разстроеното си лице към него, погледна кой го поздравява така сърдечно и очите му светнаха от радост. Той възкликна:

— Ах, вие ли сте, дон Иниго! Радвам се да ви протегна ръка, но при едно условие...

— Какво е то? Кажете!

— Ето какво: по време на престоя си в Гранада, отсега ви предупреждавам, че не приемам никакви извинения, ще бъдете мой гост.

Дон Иниго се усмихна:

— Няма защо да чакам поканата ви, дон Руис, дъщеря ми доня Флора вече намери подслон при доня Мерседес и въпреки че я помолихме да не се безпокои, тя отстъпи спалнята си на дъщеря ми.

— Жената е сторила в отсъствието на мъжа си това, което мъжът стори в отсъствието на жена си. Значи там всичко е наред...

И като въздъхна, дон Руис тихо добави:

— Де да беше всичко наред и тук!

Той говореше тихо, но дон Иниго чу думите му. Освен това дон Иниго, както и всички останали сеньори, видя как дон Руис коленичи пред крал дон Карлос по всяка вероятност да моли за милост и лесно отгатна, че милостта му беше отказана.

— Съдейки по всичко, разговорът ви с младия ни крал не се увенча с успех, любезни ми дон Руис.

— Какво да се прави, сеньор? Кралят си призна, че все още не знае испански, аз пък си признах, че не владее фламандски... Но да се върнем към вас, дон Иниго, и най-вече към очарователната ви дъщеря. — Той се поколеба за миг и продължи: — Надявам се, че злочестата ви среща в планината — тук гласът му трепна, — не се е отразила на здравето й?

— И това ли знаете? — учуди се дон Иниго.

— Разбира се, сеньор. Всичко, което се случва с такъв известен човек като вас, е цяло събитие и слуховете плъзват бързо. Дон Лопес ми разказа... (тук гласът на дон Руис затрепера още по-силно), да, дон Луис ми разказва, че Салтеадор ви пленил.

— А разказа ли ви, че Салтеадор се държа като истински благородник, а не като разбойник, че главатарят, пред когото всички треперят от ужас, този лъв, този тигър за другите, пред нас се превърна в паленце, в агънце.

— Каза ми това-онова. Но се радвам, че вие самият го потвърждавате.

— Да, потвърждавам го и добавям: ще се чувствам длъжник на този младеж, докато не изпълня обещанието, което му дадох.

— Позволете да разбере какво е то? — нерешително попита дон Руис.

— Искрено му симпатизирам и се заклев в Светията — моя закрилник, че няма да се успокоя, докато не получа помилване от дон Карлос.

— Кралят ще ви откаже — произнесе дон Руис и наведе глава.

— И защо?

— Току-що ме попитахте за какво съм молил краля, нали?

— За какво?

— За помилване.

— Вие?

— Да, аз.

— Какво общо имате вие с този младеж? Отговорете ми, сеньор дон Руис, тъй като ще се заема с тази работа с удвоени сили, щом зная, че се старая и заради новия, и заради стария си — отпреди тридесет години — приятел.

— Дайте ми ръката си, дон Иниго.

— Ето ръката ми!

— Човекът, за когото говорите, е мой син!

— Дон Руис усети, че ръката на дон Иниго трепна.

— Ваш и на доня Мерседес? — попита той с глух глас.

— Разбира се — отвърна дон Руис с горчива и скръбна усмивка, — доня Мерседес ми е съпруга.

— А какво ви отговори кралят?

— Нищо!

— Как така нищо?

— По-точно — отговори ми с отказ.

— Разкажете ми всичко — дума по дума.

— Изпрати ме при върховния съдия на Андалусия.

— И какво от това?

— Ами това, че върховен съдия беше Родриго де Калменар, а дон Родриго почина.

— Дон Родриго почина, а преди седмица кралят назначи неговия приемник и вчера той пристигна в Гранада.

— В Гранада?

— Да, и повярвайте ми, дон Руис, моля ви да ми повярвате, че на този човек можете да разчитате повече, отколкото на самия себе си.

Дон Руис се канеше подробно да разпита за всичко своя стар, изпитан в боевете приятел, който толкова вярваше на провидението и на върховния съдия на Андалусия, че това малко поуспокои стареца, но в този миг от дворцовите врати се появи глашатай, той се приближи към тях и гръмогласно възвести:

— Дон Иниго Велско, върховен съдия на Андалусия, кралят ви призовава.

— Значи вие сте върховният съдия на Андалусия, сеньор дон Иниго! — възкликна дон Руис, който не беше на себе си от изумление.

— Нали ви казах — рече дон Иниго и силно стисна ръката на дон Руис на прощаване, — че можете да разчитате на върховния съдия

както на самия себе си. Бих казал, дори повече, отколкото на себе си, тъй като аз съм приемникът на дон Родриго.

И решил, че не бива да кара краля да го чака, след като ще го моли за милост, дон Иниго побърза да изпълни заповедта на дон Карлос и тръгна към двореца с ускорена крачка, доколкото му позволяваше достойнството на испанец — *rico hombre*.

XV

ДВОРЪТ НА ЛЪВОВЕТЕ

Нека и ние последваме върховния съдия в двореца на мавританските крале, където преди малко влезе кралят дон Карлос, който стъпваше там за пръв път — нашите читатели може никога за не попаднат там.

Дои Иниго следваше пратеника на краля и прекоси първия двор, наречен Дворът на миртите, защото там растяха много цъфнали миртови храсти, след това премина през Двора с водоема с голям кръгъл басейн, после — през Залата с баните, наречена така, защото там по времето на мавританските халифи са били женските къпални.

Въпреки душевния смут, въпреки че през скитническия си живот бе имал възможност да опознае много паметници на Стария и Новия свят, дон Иниго се позабави на входа в първия двор — там до ден-днешен се спират изумените посетители, смаяни и поразени, с предчувствието, че пристъпват в тайнствения, непознат свят на Изтока.

Дон Иниго вдигна глава и видя огромна, великолепна ваза, поставена на възвишение — испанската немарливост е виновна, че в наши дни са я пъхнали в някакъв музей, в който не влиза никой, а в онези времена тя бе най-добрата украса на двора, над който се издига кулата Комарес, извисявайки се над стени от кедрово дърво и над покриви, покрити с позлатени керемиди; алените и оранжеви зъбци на кулата се очертават върху прозрачното синьо небе.

От Двора с водоема дон Иниго влезе в преддверието, наречено Зала де ла Барка или в превод Лодката, от Лодката — в Залата на посланиците, но нито оригиналната ѝ форма, благодарение на която преддверието бе получило името Лодката, нито преплетените арабески по стените, нито великолепният пъстър свод, изрисуван със зелено, светлосиньо, алено, нито чудесните, изкусни барелефи, подобни на онези, над които хилядолетия търпеливо се труди природата, извайвайки сталактитите, с една дума, нищо не можеше да откъсне дон Иниго от мислите, които не му даваха миг покой.

Стремително, потънал в мълчалив размисъл, премина той през възхитителния павилион, наречен днес Мирадор^[1] на кралицата — от прозорците му се вижда Хенералифе^[2], подобен на огромен олеандров храст, върху който се гиздят пауни, приличащи на златни и сапфирени птици; той стъпваше по плочи от бял мрамор, изпъстрени с миниатюрни отверстия — огромни пушални, през които са опушвали с благовония султаните, излизащи от баня; после, без да спира, прекоси Двора на Линдараха — сега там е пустош, обрасла с храсталак, а преди е имало цветна градина, от лявата му страна остана Залата с баните, тогава все още запазила диханието на гордата Зобеида^[3] — на красавицата, наречена Верига за сърцата, и най-сетне се озова в Двора на Лъвовете, където го очакваше кралят.

Дворът на лъвовете е описван толкова често, че няма нужда да го правим отново, ще се ограничим само с кратко описание на някои забележителности, ще нахвърляме ескиз, необходим за повествованието.

Дворът на лъвовете представлява правоъгълник с дължина сто и двадесет крачки и ширина — седемдесет и три, окръжен от сто и двадесет колони от бял мрамор с капители от злато и лазурит.

От височината на двадесет и осем метра една галерия е надвиснала над големия вътрешен двор, сред който се вижда знаменитият фонтан на лъвовете.

Дон Иниго влезе в Двора на лъвовете и видя, че е превърнат в шатра: опънатите над двора широки ивици плат с националните цветове на Испания и Австрия — червени, черни и жълти — служеха и за защита от знойните слънчеви лъчи. Водата бликаше от всички отвори на фонтана на лъвовете и освежаваше въздуха под огромната шатра, където бе наредена маса за обяд в чест на младия крал, организиран от град Гранада и благородниците на Андалусия.

Гостите се разхождаха из Двора на лъвовете, по Залата на двете сестри, из галерията, която се издига над двора.

Опрял глава на един от Лъвовете на фонтана, дон Карлос разсеяно слушаше първия си министър граф Шиевр и поглеждаше кървавите петна, обагрили гранита — казват, че това са следи от кръвта на обезглавените тридесет и шест Абенсерахи^[4], които Зегрис^[5] примамил тук като в капан.

За какво мислеше дон Карлос, защо блуждаещият му поглед не се менеше, докато слушаше словата на министъра? Ами той просто бе забравил, че е в Двора на лъвовете, в Гранада, и мислено се бе пренесъл във Франкфурт, в залата за избори, бе забравил за мавританските междуособици, не виждаше нищо и се питаше само едно: „Кой ще стане император на Германия — аз или Франциск Първи?“

Но ето че царедворецът се приближи до краля и доложи, че върховният съдия го следва.

Дон Карлос вдигна глава. Очите му светнаха, когато погледна дон Иниго и очевидно реши да се отърве от фаворитите си — фламандците, скупчили се наоколо, и да пристъпи към испанските дворяни, събрали се в другия край, той се насочи към онзи, когото бе заповядал да извикат.

Дон Иниго забеляза, че кралят се насочва към него, разбра намерението му, спря и зачака кога кралят ще го заговори.

— Познаваш ли дон Руис де Торияс? — запита дон Карлос върховния съдия.

— Да, ваше величество, той е един от най-достоините благородници в Андалусия. Заедно сме се сражавали с маврите по време на царстването на достойните ви прадеди — Фердинанд и Исабела.

— Знаеш ли за какво ме помоли той?

— Молил е ваше величество за пощада — да помилвате сина му, дон Фернандо.

— Знаеш ли какво е извършил сина му?

— Убил е на дуел брата на една дама, на своята любима.

— По-нататък!

— Убил е двама стражи, дошли да го арестуват и ранил третия.

— По-нататък!

— Избягал в планините.

— По-нататък!

Кралят за трети път изрече „по-нататък“ и погледна дон Иниго; очите му, обикновено мътни и безизразни, го наблюдаваха с такава непреклонна упоритост и с такава проникателност, че дон Иниго чак отстъпи крачка назад: не вярваше, че погледът на земен човек може да искри толкова ослепително.

— По-нататък? — измърмори той.

— Да, питам те какво е вършил в планините?

— Ваше величество, трябва да призная, че обзет от юношески страсти...

— Станал разбойник. Той убива и ограбва пътниците и който е решил да отиде в моя град Гранада от моя град Малага или обратно — в моя град Малага от моя град Гранада, трябва да си направи завещанието, както преди смъртта си.

— Господарю...

— Добре... И тъй, сеньор върховен съдия, кажи какво ще правиш с убиеца?

Дон Иниго изтръпна, защото почувства в гласа на деветнадесетгодишния хлапак такава непреклонност, че го достраша за бъдещето на протежето му.

— Мисля, че на младостта, ваше величество, може много да се прости.

— И на колко години е дон Фернандо де Торилияс? — запита кралят.

Дон Иниго потисна въздишката си и отвърна.

— На двадесет и седем, ваше величество.

— С осем години по-възрастен от мен — отбеляза кралят.

В гласа му сякаш се долавяше: „Каква младост на двадесет и седем години? Ето, аз съм на деветнадесет, а вече се чувствам стар.“

— Гениалността ви е направила по-възрастен, ваше величество, не можете да се сравнявате с простосмъртните, да го съдите със своята мярка.

— И така, твоето мнение, сеньор върховен съдия?

— Ето мнението ми, господарю: има различни обстоятелства — дон Фернандо е виновен, но има и смекчаващи вината му обстоятелства. Той произхожда от едно от най-знатните семейства в Андалусия, баща му, достоен и уважаван човек, е направил всичко, за да обезпечи семействата на убитите; и ще е добре, ако крал дон Карлос отбележи пътуването си из Андалусия с милосърден жест, а не с акт на жестокост.

— Това ли е мнението ти?

— Да — смирено изрече дон Иниго, свел очи пред орловия поглед на младия крал.

— В такъв случай съжалявам, че препратих дон Руис към теб. Сам ще се заема с този въпрос... И мисля, че ще го реша справедливо — след това се обърна към групата гости, застанали наблизко и каза: — На масата, сеньори! И да не се бавим! Върховният ми съдия дон Иниго де Веласко ме смята за прекалено строг съдник и искам колкото се може по-бързо да му докажа, че съм самото правосъдие. — И той отново се обърна към дон Иниго, слисан от могъщата воля на деветнадесетгодишния юноша, току-що излязъл от детската възраст, и му заповяда: Седнете от дясната ми страна, дон Иниго. Когато станем от масата, заедно ще посетим затворите на Гранада и там несъмнено ще открием хора, по-заслужили помилване, отколкото човека, за когото ме молиш.

Той пристъпи към мястото, предназначено за него, сложи ръка на короната, която увенчаваше креслото, и прошепна:

— Крал, крал! Струва ли си да бъдеш крал! На света има само две заветни корони: на папата и на императора.

И дон Карлос седна на масата, от дясната му страна се настани дон Иниго, а от лявата — кардинал Адриан; гостите заеха местата си според ранга и званието си.

След четвърт час, а това показваше, че кралят действително няма време, тъй като се славеше като голям чревоугодник и се заседяваше на масата повече от два часа, и тъй, след четвърт час дон Карлос стана, отказа се от свитата си, от своите фаворити — фламандските дворяни, и съпровождан само от дон Иниго, се нареди да обиколи гранадските затвори.

Но пред входа към Двора на Линдараха го очакваше младо момиче — стражата не беше я пустила в двореца, но ѝ бяха разрешили да остане тук. Девојката, облечена малко необикновено, бе изключително хубава. Тя забеляза приближаването на краля, коленичи и му протегна в едната си ръка златен пръстен, а в другата — пергамент.

Дон Карлос ги видя и трепна. Златният пръстен беше пръстенът на Бургундските херцози, а на пергаментата под редовете, написани на немски, имаше подпис, добре познат на всички и най-вече на крал дон Карлос, тъй като беше подписът на баща му: „Der Koenig Philipp“.

Дон Карлос смаяно гледаше ту пръстена, ту пергаментата, ту странно облеченото момиче.

— Прочетете го, господарю! — каза тя на чисто саксонско наречие.

Тя намери най-добрия начин да угоди на дон Карлос — той обичаше да разговаря на езика на Германия, в която бе отгледан, която беше толкова скъпа на сърцето му.

И кралят взе да чете редовете, написани с добре познатия почерк, поглеждайки ту момичето, ту пергаментата. Свърши с четенето и произнесе:

— Дон Иниго, случи се така, че трябва да отложи посещенията в затвора за друг път. Ако имате работа, разполагайте с времето си, както намерите за добре, ако нямате, почакайте ме тук.

— Ще почакам, ваше величество — отговори дон Иниго, познал в момичето със златния пръстен и пергаментата циганката от странноприемницата „При мавританския крал“ и досетил се, че има някаква връзка между появата на Хинеста и съдбата на Салтеадор, за чието помилване напразно бяха молили краля дон Руис и самият той.

Крал дон Карлос се ограничи с това, че се обърна към девойката на същия език, на който го бе заговорила тя:

— Последвайте ме! — и ѝ посочи пътеката, която водеше в малкия павилион — Мирадор на кралицата, наречен така, защото Исабела Католическа обичаше да отсяда там, когато идваше в Алхамбра.

[1] Остъклен балкон, беседка, тераса (исп.). — Б.пр. ↑

[2] Система от градини и паркове около двореца на мавританските крале в Алхамбра. — Б.пр. ↑

[3] (Починала през 831 година) Съпруга на знаменития арабски халиф Харун ал Рашид. — Б.пр. ↑

[4] Испано-мавритански род. Всичките му представители били избити в Алхамбра по заповед на халифа Абу Хасан. Името им било синоним на благородство. — Б.пр. ↑

[5] Мавритански род, враждуващ с Абенсерахите. — Б.пр. ↑

XVI

КРАЛИЦА ТОПАЗ

Вече знаем, че крал дон Карлос не обръщаше внимание на обстановката, когато съсредоточено и самовгълбено размишляваше за нещо. Така беше и сега. Той изкачи няколкото стъпала, водещи в старинните покои — покоите на султанката, превърнати след падането на Гранада в стая за молитви на кастилските крале, и не обърна абсолютно никакво внимание на чудесните скулптори, украсяващи стените и тавана, на изящната колонада, толкова майсторски направена, че кралят би трябвало да я забележи.

Но ние вече споменахме, че младият крал — наистина чудноват бе характерът му — заради някакъв каприз сякаш нарочно си затваряше очите за великолепните произведения на изкуството, които срещаше на всяка крачка, като че ли с равнодушието си предизвикваше Изтока.

Той влезе в Мирадор и спря, без дори да погледне прекрасната панорама, която изкуството и природата бяха разкрили пред очите му, след това се обърна към Хинеста, застанала по-встрани, и рече:

— Познавам пръстена, познавам пергаментата, но по какъв начин са се озовали в ръцете ви?

— Предаде ми ги майка ми, преди да умре — промълви девойката. — Само това бе наследството ми от нея и сам виждате, господарю, че тя го е получила от краля.

— Значи майка ви е познавала крал Филип Красивия? Как е станало това? А писмото, което баща ми ѝ е написал на немски... Откъде знаете немски език?

— Мама се запознала с крал Филип Красивия в Бохемия, когато той още бил ерцхерцог на Австрия. Имал много любовни увлечения, но чувствата му към майка ми може би никога не охладнели. И ето, през хиляда петстотин и шеста година кралят поел към Испания и преди да го провъзгласят за крал, наредил на майка ми да го последва. И мама се съгласила при едно условие — кралят да признае за своя

дъщеря момиченцето, което се родило две години преди това. Тъкмо тогава той ѝ връчил пергамента, който държите, господарю.

— Е, а дъщеря му?... — попита дон Карлос и я изгледа подозрително.

— Дъщеря му е пред вас, ваше величество — гордо отговори циганката, без да свежда очи.

— Така — изрече дон Карлос. — За пергамента ми разкажете, а пръстенът?

— Майка ми често молела любимия си — краля — да ѝ подари пръстен — символ на любовта им не само пред хората, но и пред бога. И кралят обещал да ѝ подари не прост пръстен, а пръстен с неговия печат и казал, че може би в бъдеще той ще ѝ послужи, тъй като, щом го види законният син на краля, ще признае незаконната му дъщеря. И тя се успокоила, повярвала на обещанието, не подканвала краля, не му досаждала с молби. За какво да го безпокои, защо да се обръща към сина му — нали кралят признал дъщеря си. Мама била тогава на двадесет години, а любимият ѝ — на двадесет и осем... Но, уви, веднъж видяхме, че някакъв човек препуска на кон с всички сили по пътя от Бургос за Севиля. Мама стоеше на прага на къщата, а аз си играех в градината, берях цветя, гонех пеперудите и пчелите.

„Кралице Топаз — викна конникът, — ако искаш да видиш любимия си, преди да е умрял, побързай.“

Мама онемя за миг и се вцепени от ужас. Тя позна циганския княз; той бе влюбен в нея до полуда вече пета година и се домогваше до ръката ѝ, а тя с презрение го отхвърляше.

Но ето че тя се окопоти и ми продума: „По-бързо да тръгваме, дъще.“ Взе ме на ръце и се запъти, по-точно затича се към Бургос. Озовахме се там в минутата, когато кралят се завърна в двореца, и отдалеч видяхме как вратите се затвориха зад свитата му. Мама се опита да влезе в двореца, но пазачът имаше заповед да не пуска никого. Тя седна, държейки ме в обятията си, на края на рова, който заобикаляше двореца и крепостта, представляващи едно цяло. След известно време някакъв човек изтича край нас.

Мама му извика:

„Накъде бързаш?“

Беше един от приближените на краля. Той я позна.

„Отивам за лекар“ — отвърна ѝ.

„Трябва да говоря с лекаря — промълви мама. — Чуваш ли? За краля това е въпрос на живот и на смърт.“

Прави зачакахме лекаря. Не мина и четвърт час и царедворецът се появи отново заедно с лекаря.

„Ето, тази жена иска да поговори с вас“ — рече царедворецът на лекаря.

„Коя е тя — запита лекарят. И щом видя майка ми, възкликна: — Но това е кралица Топаз! — После тихо добави, но ние чухме думите му: — Една от любимките на краля, но той я обича повече от всички.“

После лекарят се обърна към майка ми:

„Какво искаш да ми кажеш! Говори по-бързо — кралят чака.“

„Ето какво — отвърна мама. — Нашият крал е бил отровен или смъртоносно ранен. Да, той умира от насилствена смърт.“

„Какво? Кралят умира?“ — възкликна лекарят.

„Умира“ — потвърди майка ми и никога няма да забравя израза на лицето ѝ.

„Кой ти каза това?“

„Убиецът му!“

„Къде е той?“

„Попитай вихъра къде са листата, които е отвял... Конят му изчезна по пътя за Астурия. Вече е далеч отгук.“

„Тичам при краля“ — викна лекарят.

„Върви — и като се обърна към царедвореца, мама добави: — Кажи му, че съм тук. Нека знае, че съм наблизо.“

„Добре, ще предам“ — обеща царедворецът.

И двамата се скриха в крепостта. Мама отново седна на края на рова. Останахме там цялата вечер, цялата нощ, цялото утро на следващия ден.

Междувременно за болестта на краля говореха навред; още надвечер край нас се събра цяла тълпа, не се разотиде до тъмно и отново се струпа рано сутринта; надойдоха още хора, всички бяха разтревожени и унили. Носеха се всякакви слухове, но мама явно беше поразена най-силно от най-правдоподобния разказ, че кралят, докато играел на топка, се сгорещил и поискал студена вода; някакъв непознат човек му подал чаша и веднага изчезнал. Ако се съди по описанието, това беше циганинът, който предния ден бе профучал на кон край нея и

при пълен галоп ѝ съобщи новината, накара я да се втурне насам — мама вече беше сигурна, че кралят е бил отровен.

Нямаше никакви новини. Лекарят не се появи, той неотлъчно бдеше край краля, а хората, които излизаха от двореца, не казваха нищо смислено и на думите им не можеше да се вярва. Всички очакваха новини с вълнение, а мама — с мъчителна тревога.

Около единадесет вратите се разтвориха и глашатай съобщи, че кралят е по-добре и сега ще дойде да успокои хората. И наистина, след малко кралят се появи яхнал кон, съпровождан от лекаря и двама-трима офицери от свитата.

Често бях виждала баща си — краля, но тогава бях още малко дете, а сега вече бях на възраст, когато започваш да разбираш някои неща, и завинаги го запомних такъв, какъвто го видях онази сутрин. Да, добре си го спомням: колко беше красив! Но беше блед, очите му, заобиколени със сини сенки, бяха хлътнали от безсъние, дишаше тежко, ноздрите му конвулсивно потрепваха, бледите му устни бяха стиснати и сякаш прилепнали към зъбите. Конят вървеше бавно и конникът бе толкова отпаднал, че се държеше за дъгата на седлото, иначе навярно щеше да падне и все се озърташе, като че ли търсеше някого с очи.

Мама разбра, че той търси нея, скочи и ме взе на ръце.

Лекарят ни забеляза, докосна краля по рамото и посочи към нас. На краля му беше притъмняло и той едва ли щеше да ни познае, но лекарят спря коня и ни повика — като видяха жена с тригодишно дете на ръце, офицерите от свитата сториха път. Тълпата се досети, че става нещо важно, още повече, че познаваха мама и се разстъпиха. И ето, кралят и ние се озовахме в средата на големия кръг. Само лекарят остана наблизко и чуваше какво си говори кралят с майка ми.

Впрочем мама не можеше да пророни дума, приглушени ридания разкъсваха гърдите ѝ, неудържими сълзи се стичаха по страните ѝ. Тя ме подаде на краля, той ме пое, притисна ме до гърдите си, целуна ме и след това ме настани върху дъгата на седлото. После сложи отслабващата си ръка на мамината глава, лекичко я повдигна нагоре и каза на немски:

„Това си ти, горкичка ми Топаз!“

Мама нямаше сили да отговори. Тя се притисна към крака на краля, целуна коляното му и високо се разрида.

„Само заради теб съм тук — прошепна кралят, — единствено заради теб...“

„О, господарю, хубавецо мой, скъпи обожаеми владетелю“ — повтаряше мама.

„О, татко, скъпи ми татко“ — промълвих аз на немски.

Кралят за пръв път чу гласа ми, думите, произнесени от мен на езика, който той толкова обичаше.

„Сега вече мога да умра спокойно — каза той, — нарекоха ме с най-скъпото име на този свят, и то на езика на моята родина.“

„Да умреш! Как така — да умреш! — възкликна мама. — О, любими мой кралю, каква дума изрече!“

„Да, самият Господ Бог, който благоволи да ми изпрати християнска смърт, от вчера ми нашепва тази дума; всъщност още като изпих чашата студена вода, усетих как предсмъртни тръпки проникнаха в самото ми сърце.“

„О, кралю мой, любими мой“ — шепнеше мама.

„Цяла нощ мислих за теб, бедна ми Топаз. Уви, нищо не направих за теб приживе. А с какво ще ти помогна след смъртта си? Тогава нека с Божията милост този пръстен да ти даде покровител.“

„О, татко, добричък татко“ — повтарях аз, обляна в сълзи.

„Да, да, дете мое — откликна кралят, — и за теб съм помислил. — И добави, след като надяна на шията ми малка кожена кесия с копринен шнур, с втъкани в него сърмени нишки: — Кой знае какво ще стане с теб, когато умра? А жива ще остане ревнивата вдовица и майка ти може би ще трябва да бяга. През нощта събрах тези диаманти, тук има около двеста — ето я твоята зестра, мила ми дъще. И ако брат ти, когато стане крал на Арагон и Кастилия, не те признае въпреки пергамента, който дадох на майка ти, и въпреки пръстена, който ѝ подарих, ти все едно ще живееш богато като дворянка, щом не ти е било писано както подобава на принцеса...“

Мама прие пръстена, но отказа кесията с диамантите, но кралят полека отстрани ръката ѝ. И тъй, тя получи пръстена, а аз — диамантите.

Но от умора и вълнение на краля му стана по-зле. Той пребледня още по-силно, макар да изглеждаше, че това е невъзможно, и съвсем отпаднал, почти изгубил съзнание, се сведе над майка ми. Тя силно го прегърна, притисна устни към студеното му чело; но ето че мама

завика за помощ: тя се приведе цяла под тежестта на неподвижното тяло, защото кралят вече нямаше сили да се изправи. Дойдоха лекарят и царедворците.

„Вървете си! — викна ѝ лекарят. — Вървете си!“

Мама не помръдна.

„Какво искате, да умре пред очите ви ли?“

„Нима мислите, че моето присъствие е вредно за него?“

„Вашето присъствие е убийствено за него.“

Тогава тя ми извика:

„По-бързо да вървим, дъще.“

А аз все повтарях:

„Татко, миличък татко!“

Мама ме прегърна, взе ме на ръце, а аз все така повтарях:

„Не, не, не искам да си отиваме!“

И в този миг се чу силен, горестен вопъл, той долетя откъм града. Викаше кралица Хуана: тя тичаше, ридаейки и кършейки ръце, косата ѝ беше разчорлена, лицето — изкривено, беше по-бледа от умирация си съпруг:

„Той е умрял, умрял, казаха ми, че е умрял!“

Уплаших се, притиснах се към майчината гръд, междуременно тълпата се разстъпи, кръгът се затвори, пускайки бегълките — мен и мама, а на друго място се разтвори и пропусна кралица Хуана; мама пробяга стотина крачки, но силите я напуснаха и тя се свлече до едно дърво, притисна ме до гърдите си и сякаш за да ме скрие от всички, склони глава над мен така, че дългите ѝ коси ме обвиха като покривало.

Но ето — тя вдигна глава, косата ѝ се разпиля на кичури и аз започнах да търся с поглед краля дон Филип Красивия, но дворецовите врати вече се бяха захлопнали зад него и зад кралица Хуана...

Хинеста разказваше, а младият крал слушаше без признаци на каквото и да било вълнение, без да пророни дума. Но когато девойката млъкна, задавена от сълзи, той протегна ръка, посочи ѝ креслото и рече:

— Седнете, вие имате право да седите в мое присъствие: още не съм император.

Но тя поклати глава и възрази:

— Не, не, разрешете ми да довърша... Не съм дошла при брат си, а при краля. Не съм дошла да искам признание, а да моля за милост... И ако силите ме напуснат, ще падна в нозете ви, господарю, но няма да седна в присъствието на сина на Филип Красивия и кралица Жуана. О, боже мой!...

И девойката млъкна, сякаш сломена от спомена. После целуна почтително ръката, протегната от краля, отстъпи крачка назад и продължи.

XVII

КРАЛСКОТО ЛОЖЕ

— Майка ми така си и остана на мястото, където седяхме или, по-точно, където се бе свлякла.

Денят мина без всякакви известия — приказваха, че кралят легнал болен, след като се върнал в двореца.

На другия ден сутринта научихме, че се опитал да проговори, но напразно. А след още един ден съобщиха, че в два следобед загубил говора си. На следващата сутрин в единадесет часа от замъка се разнесе силен вопъл, той идваше от прозорците и вратите, тълпата го поде и той се разнесе над града, над цяла Испания:

„Кралят умря.“

Уви, господарю, тогава аз още не знаех какво е животът и какво — смъртта, но щом чух вика: „кралят умря“ и като почувствах как ридания раздират гърдите на майка ми, и като видях как сълзи рукват по лицето ѝ, за първи път разбрах, че на света съществува мъка.

Прекарахме цели четири дни край дворцовите врати. Мама неуморно се грижеше за мен, носеше ми храна, само че не си спомням тя да ядеше или да пиеше нещо.

Измина още едно денонощие.

Онази сутрин дворцовите врати се разтвориха и оттам излезе глашатай на кон, съпровождан от тръбач; занесоха се скръбните звуци на тръбата и когато те стихнаха, глашатаят заговори. Не разбрах думите му, но той свърши речта си и продължи нататък, за да съобщи печалната вест на площадите и кръстопътищата в града. В този миг тълпата нахлу в широко отворените врати — изглеждаше като че ли в замъка се стекоха пълноводни потоци.

Мама стана, взе ме на ръце, целуна ме и ми прошепна на ухото: „Дъще, да вървим и ние. За последен път да се полюбуваме на скъпия ти татко.“

Не разбрах защо плаче, след като щяхме да се полюбуваме на скъпия ми татко.

Вървахме след тълпата, нахълтала през дворецовите врати. Когато влязохме, дворецът вече бе изпълнен с народ, на вратите стоеше стража. Хората минаваха по двама. Чакахме дълго; мама все така ме носеше на ръце, инак тълпата щеше да ме стъпче. Най-сетне дойде и нашият ред и влязохме както всички останали. Сега мама ме спусна на пода и здраво ме хвана за ръката.

Всички пред нас плачеха, плачеха и хората след нас.

Бавно вървахме из разкошните покои. На вратата на всяка зала стояха по двама стражи, които се грижеха за реда.

Ето че наближихме залата, в която очевидно свършваше скръбният ни път, и прекрачихме прага.

О, господарю, бях съвсем малка, но бих могла подробно да опиша цялата обстановка, пъстрите килими, завесите в кралските покои: запомних ги до най-малката подробност, защото всяка дреболия ми правеше незабравимо впечатление. Но най-много ме порази ложето — и мрачно, и пищно, застлано с черно кадифе и брокат — там лежеше той; беше облечен в пурпурна мантия, подплатена с хермелин, в камизола, бродирана със сърма, обут беше в черни ботушки и лежеше неподвижно, потънал във вечен сън.

Това беше баща ми.

До самото ложе стоеше жена с мантия от алено кадифе, обшита по края с хермелин, с кралска корона на главата, с дълга бяла рокля, разпуснатите ѝ коси падаха по раменете, очите ѝ бяха разширени и неподвижни, лицето — застинало, устните и страните бяха толкова бледи, че изглеждаше сякаш тя възплъзва самата смърт; тя стоеше, притиснала показалец до устните си, и непрекъснато беззвучно повтаряше:

„Внимавайте да не го събудите, той спи!“

Това беше кралица Хуана — вашата майка, господарю.

Мама я зърна и спря, но навярно тутакси разбра, че кралицата нищо не вижда и не чува, и тихо рече:

„Тя е щастлива, защото е безумна.“

Бавно приближавахме ложето. Ръката на краля висеше от леглото и на всеки бе позволено да я целуне.

Когато стигнахме до ложето, мама се олюля. По-късно често ми е разказвала, че ѝ се искало да притисне устни към ръката му, да прегърне починалия, за последен път да го помилва, да го накара да

отвори очи, искало ѝ се да сгрее с топлите си устни изстиналата му уста... Намерила сили да се сдържи. Тя дори не плачеше, без сълзи, без викове, без хълцане коленичи, стисна ръката на краля, нареди ми аз да я целуна първа и каза:

„О, дъще моя, никога не забравяй този, когото виждаш сега и когото повече няма да видиш.“

„Добрият ми татко спи, нали?“ — разпитвах аз.

„Да, бащата на целия народ спи, мое дете“ — отвърна мама и с жест ме накара да замълча.

И дълго и нежно целуваше ръката на мъртвия.

Излязохме през насрещната врата и напуснахме залата, където се намираще кралското ложе. И изведнъж, вече в съседните покои, мама се олюля, тихо извика и падна в несвяст. Двама придворни минаваха край нас и се притекоха на помощ.

„Мамо, стани — виках аз, — моля те, стани. Или и ти заспа като добрия ми татко?“

„Почакай, ами че това е тя“ — каза един от придворните. „Коя?“

„Циганката, любимата на краля, наречена кралица Топаз.“
„Хайде да я отнесем, и момиченцето също“ — предложи вторият. Единият взе мама на ръце, другият ме поведе.

Излязохме навън. Този, който носеше мама на ръце, я сложи на земята под дървото, където вече бяхме прекарали три дни и три ноци. Другият ме настани до нея и двамата си отидоха. Силно прегърнах мама, обсипвах лицето ѝ с целувки и повтарях „О, мамо, мамо, недей да спиш като добрия ми татко...“ Дали от чистия въздух, дали сълзите и милувките на дъщеричката съживиха майчиното сърце, дали му дойде времето, но майка ми отвори очи и веднага си спомни всичко. С детска наивност ѝ разказах как е паднала, как са я пренесли тук, а на нея все ѝ се струваше, че е сънувала кошмар.

„Да вървим, детето ми, няма какво повече да правим тук.“

И си тръгнахме за вкъщи.

Същата вечер мама свали мадоната от стената — тя много я обичаше — сне портрета си, портрета на крал Филип и когато се стъмни съвсем, напуснахме къщата и тръгнахме на път.

Вървахме много дни. Сега, когато вече мога да определям времето, си мисля, че навярно сме вървели месец, като спирахме само да си починем. И най-сетне се озовахме в Сиера Невада. Там племе

цигани посрещна майка ми. Те ѝ дадоха къщичката, която после стана странноприемницата „При мавританския крал.“ Наоколо се разположи циганският табор — подчиняваха ѝ се като на кралица.

Така изминаха няколко години; но ето че започнах да забелязвам някаква промяна във външността на мама. Тя беше прекрасна като преди, само че косата ѝ някак се променяше — мама стана толкова бледа, че приличаше повече на призрак, отколкото на живо същество. Сигурна съм, че тя вероятно би напуснала земята така, както мъглата сутрин се вдига от планините и полита към небето, ако не я задържах аз.

Веднъж забелязах, че в спалнята ѝ вече не виси нито мадоната, нито нейният портрет, нито портретът на краля и я попитах къде са.

„Ела с мен, дъще“ — каза ми тя вместо отговор.

Тръгнахме из планината и по пътека, известна само на нея, стигнахме до пещера, скрита от хорските очи, изгубена, незабележима сред скалите. Във вътрешността ѝ, над ложе от мъх и папрат, висеше образът на мадоната, а малко по-встрани двата портрета.

„Дете мое — започна майка ми, — може да дойде ден и ти да потърсиш убежище в планината — тук си на сигурно място. Никому ме казвай за него. Кой знае, може би ще те преследват. И тази пещера ще ти спаси живота, не, много повече от живота — свободата!“

Прекарахме нощта там, а на сутринта се върнахме вкъщи, където сега е гостилницата. Когато се връщахме, забелязах, че мама върви бавно, с неуверена походка. Много пъти седнаше на земята и ме притискаше до сърцето си. И когато ме прегръщаше и целуваше, не можех да сдържа сълзите си, тъй като противно на желанието си мислено се пренасях в миналото и сякаш виждах баща си, когато блед и изнемощял излезе на коня си от Бургос, притисна ме до сърцето си и ме нарече своя дъщеря.

Предчувствието не ме излъга. На следващия ден мама легна болна. От този миг насетне разбрах, че тя е на път към вечността и не се отделях от нея нито за секунда.

Тя знаеше, че за нея настъпва часът, началото на безкрайния път, който ни отлъчва от всичко мило, и разговаряше с мен само за баща ми. И думите ѝ се връзаха завинаги в паметта ми.

Никога не ще забравя какво ми се бе случило в детството, това, за което вече ви разказах, господарю. Тя ми даде пръстена, даде ми

пергамента; каза ми, че имам брат — простете ми, ваше величество — брат, който ще стане крал и че сама трябва да реша дали да се запозная с него, или да живея неизвестна, но богата, да живея, където ми харесва, че нищо няма да ми липсва, щом имам диамантите — подарък от баща ми.

Изслушах я разридана, коленичила пред леглото ѝ. Тя вече не ставаше и с всеки изминал ден очите ѝ блестяха все по-силно, лицето ѝ ставаше все по-бледо, гласът ѝ отслабваше. И когато питах лекаря от нашето племе, който бе учил изкуството да цери от лекарите на Изтока, от какво е болна майка ми, той ми отвърщаше:

„Тя не е болна. Тя отива при бога.“

И ето — настъпи денят, когато Бог ѝ отвори вратата към вечността.

Както винаги бях коленичила до леглото ѝ и както винаги тя говореше за мен, а не за себе си. Сякаш преди да склопи завинаги очи, очите си на майка, тя се опитваше да надникне в бъдещето. Бледа усмивка блуждаеше на устните ѝ. И неочаквано вдигна ръка, посочи нечия фигура като сянка, мярнала се в далечината, и прошепна две думи — помислих, че бълнува, защото нямаха нищо общо с нас двете, с нашите спомени. Дори ми се стори, че ми се е счуло, вдигнах глава, за да вникна в думите ѝ. И тя още два пъти неясно повтори със слабеещ глас:

„Дон Фернандо, дон Фернандо...“

Тя положи ръце на главата ми и аз се сведох за последна благословия. Очаквах да вдигне ръцете си, но чаках напусто — тя ме благослови, умирайки. Сякаш искаше навеки да ме прикрие с щита на нежната си любов.

Ако ви се случи, ваше величество, някой ден да тръгнете от Гранада за Малага, ще видите гроба на майка ми в малката долина на миля от странноприемницата „При мавританския крал.“ Веднага ще го познаете: край него се вие ручей, а над него се издига кръст. Тъй като майка ми, благодарение на Исус Христос, беше християнка; и ще прочетете надписа, изсечен с кинжал върху надгробния камък:

„Кралица Топаз Прекрасната.“

И знайте, ваше величество, че тази, която лежи под камъка, не ви е съвсем чужда, защото толкова обичаше крал Филип, баща ни, че не можа да го прежали... О мамо, мамо — заповтаря девойката,

задушавайки се от ридания и притискайки очите си с ръце, за да скрие сълзите си.

— Ще заповядам да пренесат праха ѝ в манастир — каза с обикновения си невъзмутим тон младият крал. — Ще поръчам заупокойна мяса и монасите ще я изпълняват всеки ден за спасение на душата ѝ... Е, продължавайте.

XVIII

БРАТЪТ И СЕСТРАТА

Известно време след смъртта на майка ми циганите намислиха да се преместят другаде. Мама я нямаше и те решиха да ме изберат за своя кралица. Дойдоха да ми съобщят решението на старейшините и да поискат съгласието ми. Съгласих се, но им заявих, че таборът е свободен като птица и може да чергарува, където си поиска. Но аз няма да мръдна оттук и няма да изоставя надгробния камък, под който почива мама.

Съветът на старейшините се събра. Подразбрах, че се канят да ме отведат насила. В навечерието, преди циганите да отпътуват, пренесох в пещерата фурми и се скрих. А вечерта, когато циганите се канеха да осъществят намерението си да ме откарат насила, издирванията им се оказаха напразни. Ето как ми помогна предвидливата ми майка: имах сигурно, непристъпно скривалище, потулено от чужди очи.

Циганите не искаха да тръгват без мен, аз пък реших да остана в скривалището си, докато не заминат. Те се забавиха цял месец. И през цялото време излизах от пещерата само нощем. Берях диви плодове и от скалистия връх гледах горят ли още огнищата в табора, все още ли са там циганите.

Една нощ огньовете изгаснаха. Може би това бе хитрост — циганите се надяваха да ме подмамят някъде на открито и там да ме хванат. Скрих се в гъстия храсталак и оттам наблюдавах пътя — и така — до разсъмване.

На сутринта видях, че палатките ги няма, а пътят е пуст. Но все пак се боях да сляза и отложих всичко за през нощта.

Падна мрак, нощта беше тъмна, безлунна, само звездите блещукаха на почти черното небе. Но ние, циганите, сме деца на нощта и погледът ни пронизва и най-непрогледната тъма. Спуснах се към пътеката — от другата ѝ страна беше надгробният камък на майка ми. Приблжих се и коленичих. Докато се молах, се раздаде чаткане на

копита. Това едва ли беше циганин. Чаках спокойно. Нощем в планината не съм се страхувала дори от циганите.

Конникът излезе на пътеката и в същия миг аз свърших молитвата си и станах. Ездачът изглежда ме взе за привидение, възкръснало от гроба, извика, прекръсти се, препусна галоп и изчезна.

Това беше просто пътник. Чаткането на копитата заглъхнаха, нощта отново ме обгърна с мълчанието си. Дочувах обикновените за планината звуци — скършва се клон, падат камъни, вият диви животни, обажда се нощна птица. Бях сигурна, че наоколо няма жива душа.

И тъй, циганите заминаха. Когато се зазори, се уверих, че е така и сякаш товар падна от плещите ми. Бях свободна. Планината ми принадлежеше, Сиера Невада беше моя.

Така си живях спокойно няколко години, без недоимък, хранех се като птичка божия с диви плодове, ручейна вода, с чистия нощен въздух, утринната роса, слънчевите лъчи. Бях висока колкото мама и носех нейните дрехи, имах си предостатъчно скъпоценности и все пак нещо не ми достигаше — нямах си приятелка, спътница.

И веднъж отидох в Алама и си купих козичка. Върнахме се заедно в планината. Докато ме нямало, направили от къщата ми странноприемница. Съдържателят все ме разпитваше коя съм и аз му разказах за себе си, но премълчах къде живея. Той непрекъснато ме подпитваше често ли минават пътници оттук.

Лека-полека благодарение на странноприемницата в планините отново започнаха да се мяркат хора. Грубоватите постоянни посетители на гостилницата бяха същински диваци. Плашеха ме и аз се настаних в убежището си сред гората, в планините. То беше близо до недостъпна скала, от която наблюдавах странноприемницата и пътя.

Из гората понякога се носеха странни звуци — ту изстрели, ту яростни възгласи, ту зов за помощ. Вместо циганите из планината плъзнаха разбойници.

Не познавах законите на обществото, нямах представа кое е добро и кое — лошо. Но виждах, че в природата силните надвиват слабите и си бях внушила, че хората, които сега обитаваха планината, постъпват както и гражданите.

Но разбойниците все повече и повече ме плашеха и гледах да се държа настрана от тях.

Веднъж, както обикновено, бродех из дивите кътчета на Сиерата; козичката припкаше от скала на скала, а аз си проправях път след нея, но малко по-надалеч и току се спирах да откъсна някой плод или тревичка. Неочаквано чух милата си и вярна спътница жално да блее. Блеенето заглъхваше и се отдалечаваше. Изглеждаше сякаш някой я отвлича, че я отнася някакъв вихър, че не ѝ стигат силите и тя ме вика на помощ.

Затичах се натам, откъдето идваше нейният жален зов. Но ето че на около половин миля от мен се чу изстрел, над гъсталака се изви дим и щом го видях и чух изстрела, се хвърлих натам, без да мисля, че и мен ме застрашава опасност.

Дотичах до мястото, откъдето се разнесе изстрелът от аркебуз и още се синееше пушекът, и зърнах козичката си: тя креташе насреща ми, накуцваше, обляна в кръв — очевидно бе ранена в шията и плешката. Но като ме съзря, не се приближи, а се извърна назад, като че ли молеше да я последвам. Доверих се на усета ѝ, разбрах, че нищо не ме заплашва и тръгнах подир нея.

Насред поляната стоеше красив младеж на около двадесет и пет години и подпрян на аркебуза си гледаше една вълчица — тя лежеше на земята и конвулсивно потрепваше. Всичко ми се изясни: вълчицата беше грабнала козичката ми и я беше повлякла, навярно отнасяше плячката си на малките. Младият ловец бе видял дивия звяр и бе го застрелял. Раненият хищник бе пуснал козичката и тя бе дотичала при мен, а после ме бе довела при спасителя си.

И колкото повече приближавах младежа, все по-непреодолимо ставаше странното вълнение, което ме обзе. Стори ми се, че се е случило нещо свръхестествено: непознатият беше красив като баща ми. Той също ме гледаше смаяно, сякаш се съмняваше, че съм от плът и кръв, навярно ме взе за дух на водите, цветята и снеговете, за когото разказват легенди из нашите планини.

Той очевидно изчакваше аз да го заговоря първа, искаше да разбере от думите ми, от звука на гласа ми, от жестовете ми коя съм. И изведнъж ме осени внезапно прозрение, макар да нямаше видима връзка между настоящето и миналото. Уж нямаше защо да си припомням миналото, но внезапно се сетих какво бе станало преди пет години: пред очите ми възникна една картина — какво каза умиращата ми майка, озарена от предчувствието за смъртта си, тя се бе

приповдигнала на леглото и сочейки някаква фигура, мярнала ѝ се в здрачината, бе произнесла две думи. Сякаш дочух гласа ѝ, ясен и отчетлив, и думите, същите думи, които тя произнесе тогава. И два пъти високо повторих: „Дон Фернандо, дон Фернандо“ — като че ли се поддавах на някакъв порив, без дори да се замислям какво говоря.

„Какво?“ — смая се младежът. — „Откъде знаете името ми. Та аз ви виждам за пръв път.“

И ме гледаше, както ми се стори, някак ядно, все едно, че вярваше, че съм свръхестествено създание.

„Вие наистина ли се казвате Фернандо?“ — попитах го.

„Е, вие и сама знаете, щом ме нарекохте така, когато се здрависахте с мен.“

„Произнесох името ви по някакво вдъхновение, още щом ви видях. Но не зная нищо за вас.“

И му разказах как умиращата ми майка бе изрекла това име, как то се бе врязало в паметта ми и сега неочаквано се бе отронило от устните ми.

Не разбирам дали това бе внезапно впечатление, или действително съществува някаква връзка между миналото и бъдещето, а може би самата съдба ми подсказа името му, но от този миг се влюбих в него, обикнах го не така, както се влюбваш в случайно срещнат човек, който неочаквано обсебва мислите ти за известно време, а както се обича човек, който си има свой, различен от твоя живот, но рано или късно кръгът се затваря и вашите съдби се съединяват, сливат се, както се съединяват и сливат водите на ручейките; те поемат от изворите си, спускат се от планините, текат по различни склонове, но изведнъж сякаш се хвърлят в обятията си.

Не зная какво чувстваше той, но от този ден заживях неговия живот.

Така изминаха две години и Фернандо стана жертва на жестоко преследване. Тогава чух, че сте пристигнали в Андалусия. Повярвайте ми, ако той умре и аз ще си отида леко и почти без страдания.

Завчера дон Иниго и дъщеря му преминаха през планината. Известно ви е, ваше величество, какво се случи с тях.

Дон Карлос както винаги гледаше с някак невиждащи очи, но кимна утвърдително.

— След тях надойдоха войници — продължи момичето — те разпръснаха хората на Фернандо и за да не губят време да го преследват от връх на връх, подпалиха пожар в планината и ги обкръжиха с огнен обръч.

— Ти каза „ни“, момиче?

Да, казах „ни“, ваше величество, защото бях с него вече ви казах, че живея неговия живот.

— Е, и какво стана? — запита кралят. — Нали главатарят на разбойниците се бил предал, арестували го и го хвърлили в затвора?

— Дон Фернандо е на сигурно място, в пещерата, която ми завеща майка ми.

— Но не може цял живот да живее в гората. Гладът ще го прогони от скривалището му и той ще попадне в ръцете на моите войници.

— И аз това си помислих, ваше величество — промълви Хинеста, — тъкмо затова взех пръстена и пергамента и дойдох да искам среща с вас.

— А когато си дошла, си разбрала, че съм отказал да помилвам Салтеадор отначало на баща му, дон Руис де Торияс, а после и на върховния съдия — дон Иниго, така ли?

— Да, научих и това още повече затвърди решението ми да проникна при краля. Казах си: „Дон Карлос може да откаже на чужд човек, който го заклева да даде помилване в името на човечността и милосърдието, но дон Карлос не ще откаже на сестра си, която го заклева в бащиния гроб!“ Кралю дон Карлос, сестра ти те заклева в името на Филип — нашия баща — да помилваш дон Фернандо де Торияс.

Хинеста произнесе тези думи с чувство за собствено достойнство, макар да бе коленичила пред краля.

А той я наблюдаваше как стои в тази почтителна поза и по лицето му не можеше да се прочете какво става в душата му.

— Знай тогава — произнесе той след минутно мълчание, — помилването, за което ме молиш, е в ръцете ми, въпреки че се бях заклел да не помилвам никого. Но трябва да изпълниш две условия.

— Значи ще ми дадеш документ за помилването му? — зарадва се девойката и се опита да хване ръката на краля и да я целуне.

— Почакай, момиче, недей да ми благодариш, преди да научиш какви са условията.

— Слушам те, о господарю мой! Чакам, братко мой! — възкликна Хинеста, вдигна глава и загледа Карлос с неописуема усмивка на радост и преданост.

— И тъй, първото условие. Връщаш ми пръстена, унищожаваш пергамента и ми се заклеваш да не казваш за царския си произход, за който те са единственото доказателство.

— Господарю — отвърна момичето, — пръстенът е на ръката ви, пазете го, държете пергамента — скъсайте го, кажете думите на клетвата и аз ще ги повторя. А какво е второто условие?

Очите на краля светнаха, но тутакси помръкнаха.

— Ние, хората, които стоим начело на църквата, имаме такъв обичай — продължи дон Карлос. — Когато помилваме някой голям грешник, изискваме едно: чиста, непорочна девица може да получи духовното му пречистване, ако се моли пред олтара на милосърдния Бог да го спаси. Можеш ли да ми посочиш такова невинно, непорочно създание, девица, която ще се подстриже за монахиня, ще се откаже от суетния свят, ще иде в манастир и денонощно ще се моли за спасението на душата на онзи, чиято телесна обвивка ще спася аз?

— Мога — отвърна Хинеста. — Посочете само манастира, в който да дам обет, и ще се подстрижа за монахиня.

— Да, но за това трябва да се внесе определена сума в манастира — тихо рече дон Карлос, сякаш се срамуваше да съобщи на Хинеста последното условие.

Хинеста горчиво се усмихна, измъкна от пазвата си малка кесия с герба на Филип Красивия, развърза я и изсипа в нозете на краля искрящите камъчета.

— Ето моята вноска — промълви тя. — Вярвам, че това стига. Мама често казваше, че тези диаманти струват милиони.

— Значи вие се отказвате от всичко? — запита дон Карлос. — От положението си, от бъдещото щастие, от земните блага, за да получите помилване за един разбойник?

— Отказвам се — отвърна Хинеста — и ви моля само за една добрина — позволете аз да му занеса документа за помилването.

— Добре — съгласи се дон Карлос. — Ще изпълня желанието ви.

И той отиде до писалището, написа няколко думи и сложи печат. После се приближи до Хинеста с бавната си и солидна походка и рече:

— Ето помилването на Фернандо де Торияс, връчете му го сама. Той ще го прочете и ще види, че по ваша молба му се дарява животът, дарява му се честта. А когато се върнете, ще изберем по взаимно съгласие манастира, в който ще отидете.

— О, господарю! — възкликна девойката и му целуна ръка. — Колко сте добър и колко съм ви благодарна!

И леко като птица се спусна по стълбите, изтича през градината, напусна кралските покои. Портите на водоскока се захлопнаха след нея и тя се озова на площада. Струваше ѝ се, че не върви, не тича, а се рее във въздуха, както става насън.

Когато тя излезе, дон Карлос грижливо събра диамантите и ги сложи в кожената кесия, скъпоценния пръстен и пергамента заключи в скришно ковчеже, прибра ключа и замислен за нещо, бавно, стъпало по стъпало слезе по стълбата.

Долу се сблъска с дон Иниго и го погледна смаяно, сякаш забравил, че трябва да се срещнат.

— Ваше величество — каза върховният съдия, — тук съм, защото ми наредихте да ви чакам. Имате ли да ми съобщите нещо?

Изглежда дон Карлос се напегна да си спомни за каква работа става дума — той непрекъснато, неотстъпно бе зает с държавнически грижи, които сякаш заливаха всички други мисли, както непрестанният, нестихващ прибой залива брега.

— Да, да, прав сте — отвърна той. — Съобщете на дон Руис де Торияс, че току-що подписах помилването на сина му.

И дон Иниго излезе на площад Лос Алхибес, забързан да съобщи на приятеля си дон Руис радостната новина. Кралят пък се отправи към Двора на лъвовете.

XIX ОБСАДА

В това време Хинеста вече бе поела из планината. Да видим какво ставаше в пещерата.

Фернандо неотстъпно следеше момичето, докато то се спускаше по пътеката. Когато изчезна от очите му, той неволно загледа пожара; пламъците бушуваха и като огнена пелена бяха обвили цялата планина.

Пращането на огъня и кълбата дим заглушаваха воя на животните, чуваше се само непрестанният тътен на огромния огън, който пригласяше на водопада.

Зрелището потискаше, макар да бе величествено. Така Нерон, който отдавна лелеел мечтата за дивен дворец, видял Рим, обхванат от пламъци, извърнал заслепените си очи от пламналия град и се втурнал към невзрачното си убежище на Палатинския хълм.

Дон Фернандо се върна в пещерата, прилегна на ложето от папрат и потъна в мечти.

За какво ли мечтаеше?

И на него самия щеше да му е трудно да отговори. Може би си спомняше за прекрасната, спасена от него Флора — тя му се бе мярнала като метеор.

Може би мислеше за толкова добрата Хинеста. Духът му трепна, за миг силната му воля го напусна и той мислено тръгна подире ѝ по незнайни за него пътеки — така морякът във вехтата лодка следва пътеводната си звезда и тя го спасява.

След известно време той заспа спокойно, като че ли на пет-шест метра около него планината не беше обхваната от пламъци, сякаш не той бе причината за пожара.

Малко преди изгрев го събуди странен шум, идващ като че ли от планинските недра. Отвори очи и се заслуша. Зад гърба му се носеше постоянно непрекъснато скърцане, сякаш някакъв миньор настървено ровеше под земята.

Фернандо не се съмняваше: враговете му бяха открили пещерата, но не знаеха как да я стигнат и затова ровят тунел в планината, за да поставят мина.

Фернандо скочи, огледа аркебуза си: фитилът беше добър, зареди аркебуза и му останаха около двадесет — двадесет и пет патрона, а ако мунициите му свършат, ще си послужи с пиренейския ловджийски нож — той разчиташе на него толкова, колкото и на цялото огнестрелно оръжие по света. Взе за всеки случай аркебуза и долепи ухо до стената.

Изглежда копачът продължаваше успешно работата си, без да бърза, но и без да спира; беше ясно — няколко часа упорит труд и той ще прокопае стената на пещерата. Разсъмна и шумът спря.

Очевидно копачът си почиваше. Но защо съобщниците не го заместваха в работата? Фернандо не можеше да разбере.

Като всеки логично разсъждаващ човек, той не държеше на своето, не търсеше решение на задачата, каквото не можеше да намери, и си казваше, че ще му дойде времето и тайната ще се разкрие, а засега му оставаше само едно — да чака.

Имаше всички основания да чака търпеливо. Не го заплашваше глад, както знаем Хинеста го бе запасила за пет-шест дни и той нападна запасите два часа след изгрев, а това красноречиво показваше, че застрашаващата го опасност не влияе на апетита му.

Освен това сега имаше не едно, а две основания да се надява, че ще излезе от трудното положение: първо — поддръжката на дон Иниго и второ обещанието на Хинеста.

Честно казано, младежът почти не разчиташе на циганката да успее. Въпреки всичко, което бе научил за живота на майка ѝ, той се надяваше повече на бащата на доня Флора.

Пък и човешкото сърце е неблагодарно: навярно Фернандо искаше да научи за помилването от дон Иниго, а не от Хинеста — такава беше душевното му състояние.

Той изпитваше симпатия към дон Иниго и разбираше, че внушава добри чувства на благородния сеньор. Чудновато, подобно на гласа на кръвта чувство ги сближаваше.

Отново се чу шум и отвлече дон Фернандо от размислите му. Той допря ухо до стената и веднага разбра както става сутрин, когато мисълта е ясна — в мрака тя, както и самата природа, се замъглява —

разбра, че копачът ловко и упорито дълбае дупка, за да се добере до него.

Ако завърши работата си, а това означава, казано на военен език, да установи съобщителен ход, за да нападне пещерата, на дон Фернандо ще му се наложи да води неравен бой: надежда за спасение няма.

Не е ли по-добре с падането на нощта да се измъкне напосоки и благодарение на мрака и познаването на местността да се опита да излезе на обратния склон на планината?

Но беглецът нямаше за какво да се залови — пожарът бе изблизал по-голямата част от планината догоре, беше унищожил сакъзовите храсти, миртите и лианите, спускащи се по отвесните склонове.

Фернандо се подаде от пещерата: трябваше да види дали може да се промъкне по пътеката, по която се бе спуснала Хинеста преди пожара. Бе погълнат от наблюденията си и забравил опасността, когато се раздаде изстрел — куршумът се сплеска в гранита на половин фут от мястото, където се бе хванал за издатината.

Дон Фернандо вдигна глава: трима войници, застанали на скалата, го сочеха с пръст и бяло облаче барутен дим се виеше над главите им — тъкмо те бяха стреляли с аркебуз. Салтеадор бе разкрит. Но той винаги отговаряше на предизвикателствата.

На свой ред грабна аркебуза, прицели се в един от войниците, който се готвеше отново да зареди оръжието си — следователно беше стрелял той.

Гръмна изстрел и войникът, разперил ръце, изтърва аркебуза, който му бе направил лоша услуга, и се затъркаля надолу с главата по стръмния склон. Раздадох се високи възгласи — нямаше съмнение: този, когото търсеха, е открит.

Фернандо се върна в пещерата, зареди отново аркебуза и пак се приближи до входа.

Но другарите на убития бяха изчезнали и докъдето стигаха очите, в огромния полукръг около пещерата не се виждаше жива душа. Само камъни се търкаляха от върха, прескачайки скалите, а това означаваше, че войниците са направили засада на високото.

Копането продължаваше.

Стана ясно, че сега, когато Салтеадор бе разкрит, ще го атакуват по всякакъв начин.

Той също се подготви и, решен да се защитава с всички средства, провери оръжието си: дръжката на ножа леко се вадеше от ножницата, аркебузът бързо можеше да се зареди и, седнал на ложето от папрат, той чуваше копаенето зад гърба си и виждаше какво става пред него.

Измина половин час на очакване, напрегнати размисли и мечти и изведнъж му се стори, че нечия сянка се мярна между него и входа на пещерата — до входа на края на едно въже се люлееше нещо тъмно.

Войниците не бяха успели да се доберат до пещерата и един от тях се опита да се спусне до нея. Беше напълно екипиран, скрит зад голям щит, и висеше на въже; бяха го съблазнили хилядата жълтици — наградата, обещана на онзи, който залови Салтеадор жив или мъртъв.

Войникът вече беше преминал водопада и тъкмо се канеше да стъпи на скалата, когато дим забули входа на пещерата. Куршумът не проби щита, не прониза доспехите, но скъса въжето над главата му. И бездната го погълна.

Три пъти се опитваха войниците да се спуснат до пещерата, но опитите им завършваха еднакво. И трите пъти сърцераздирателен вопъл се донасяше от бездната и също такъв вопъл му отвръщаше от върха.

Очевидно след гибелта на тримата войниците решиха да прибегнат към други средства, защото виковете стихнаха и повече не се появи никой. Затова пък копачът продължаваше да дълбае скалата; ясно беше, че напредва.

Дон Фернандо долепи ухо до стената и зачака здрача. Нощта криеше двойна опасност.

Войниците едва ли щяха да се решат и да обсадят пещерата, затова пък приближаваше човекът, дълбаещ скалата, но той щеше да свърши не по-рано от час. Изостреният слух подсказваше на Салтеадор, че копае сам човек, отделен от него с тънък пласт земя — чуваше се как изтребва пръстта.

Салтеадор недоумяваше — шумът не приличаше на удар с лопата или кирка, изглеждаше сякаш някой неспирно рови земята с ръце.

Шумът се усилваше. Салтеадор за трети път се долепи до стената. Копачът беше вече съвсем наблизо, чуваше пресекливото му,

дрезгаво дихание.

Фернандо се вслуша още по-напрегнато и изведнъж очите му светнаха, озариха лицето му и закачлива усмивка се плъзна по устните му. Той изскочи от пещерата, пристъпи досами ръба на отвесния склон, надвеси се над бездната, бързайки да се убеди, че нищо не го заплашва отвън.

Наоколо цареше тишина, нощта се случи тъмна и безмълвна. Очевидно войниците бяха решили да не го нападат повече, а да започнат продължителна обсада.

— О, трябва ми само половин час — прошепна Фернандо — и тогава на крал дон Карлос няма да му се наложи да ми оказва милостта, за която толкова го умоляват...

Той се върна в пещерата, стисна ножа в ръка и почна да копае срещу онзи, който напредваше към него. След двадесетина минути крехката преграда, която все още ги разделяше, рухна и, както Фернандо очакваше, в дупката се показаха огромните лапи и главата на гигантски мечок.

Звярът дишаше тежко. Диханието му звучеше като рев. Този рев беше познат на Фернандо — по него храбрият ловец много пъти бе намирал страшния хищник.

Докато слушаше дишането на животното, Фернандо си състави план за бягство. Той прецени, че бърлогата на мечока навярно е прилепена към пещерата, че никой не пази бърлогата и следователно ще я използва за изход.

Всичко се нареждаше, както бе предполагал, и Фернандо промълви, подсмехнато гледайки звяра:

— Винаги съм те познавал, стари приятелю, нали по твоята дيريا вървах в деня, когато Хинеста ме повика, ти зарева, когато поисках да се покатеря на дървото и да видя пожара, а сега най-сетне, щещ не щещ, ще ми помогнеш да се спася. Махай се от пътя ми!

С тези думи той рани мечешката муцуна с острия си кинжал.

Шурна кръв, звярът зарева от болка и отстъпи заднешком. Салтеадор се плъзна през отвора бърз като змия, озова се до мечока и видя, че звярът е задръстил входа.

— Да — отбеляза Фернандо, — всичко е ясно: оттук ще излезе един от двама ни, остава да видим кой?

Мечокът отговори със заплашително ръмжене, сякаш го разбра.

Настана тишина, противниците се измерваха с очи. Очите на мечока искряха като нажежени въглени. Враговете се затаиха. Всеки изчакваше да се възползва от погрешното движение на съперника.

Пръв загуби търпение човекът.

Фернандо се заозърта за камък. И случайността му помогна: наоколо се търкаляше тежък скален отломък.

Искрящите очи на звяра му служеха за мишена и камъкът, като метнат от катапулт, глухо удари главата на животното. Такъв удар би раздробил челото на бик.

Мечокът се олюля и очите му, святкащи като мълнии, се затвориха, но след известно време звярът се изправи на задните си лапи с очевидното намерение да нападне човека.

— Аха — произнесе Фернандо и направи крачка напред, — най-после се реши!

И като опря дръжката на ножа в гърдите си, насочи острието към врага.

— Е, приятелю, да се прегърнем.

Прегръдката беше пагубна, целувката — смъртоносна. Фернандо усети, че ноктите на мечока се забиват в рамото му, а острието на кинжала в това време потъваше в мечешкото сърце. Човекът и звярът се счепкаха и се затъркаляха из бърлогата, залята с кръвта на ранения хищник.

XX ГОСТОПРИЕМСТВО

Вече се беше стъмнило, когато Хинеста навлезе в планината.

Но засега няма да я настигаме, а ще встъпим в дома на дон Руис де Торияс след върховния съдия на Андалусия.

Читателят навярно си спомня какво каза кралят на дон Иниго, когато излизаше с Хинеста от Мирадора на кралицата.

Дон Иниго въобще не се притесняваше с какво право Хинеста бе получила от краля помилването, което той бе отказал и на дон Руис, и на него самия, и тозчас се запъти към къщата на дон Руис, разположена на площад Виварамбла, близо до градските порти.

Читателят навярно си спомня и това, че докато дон Карлос се намира в столицата на мавританските крале, върховният съдия трябваше да отседне в Гранада и дон Иниго не искаше да престъпи думата, дадена на стария му приятел дон Руис да отседне в дома му и да приеме гостоприемството, което бившият му съратник му бе предложил още в Малага. Ето защо още на другия ден след пристигането си той се отправи заедно с дъщеря си към къщата на своя стар приятел с молба да ги приютят, както бе обещал да стори на дон Руис при срещата им на площад Алхибес.

Доня Мерседес беше сама вкъщи, тъй като дон Руис, както е известно, от зори чакаше краля на площад Алхибес.

Доня Мерседес все още беше хубава, макар отдавна да бе прехвърлила четиридесетте; наричаха я антична матрона, почитайки я за безукорния ѝ, безупречен начин на живот и никому в Гранада не идваше на ум да опетни с подозрение съпругата на дон Руис.

Като видя дон Иниго, Мерседес тихо извика и стана; руменина покри бледите ѝ страни и тутакси изчезна, прекрасното ѝ лице пребледня още повече и чудно нещо: обхваналото я вълнение сякаш се предаде и на дон Иниго и едва след известно мълчание, докато доня Флора изумено местеше очи от баща си към доня Мерседес,

повтаряме, след известно мълчание той си възвърна способността да говори и рече:

— Сеньора, налага ми се да прекарам няколко дни в Гранада — за пръв път след завръщането ми от Америка. Бих обидил стария си приятел, ако отседна в хотел или при познати, тъй като той ме посети в Малага, за да ме покани у дома си.

Сеньор — отвърна Мерседес, свела очи и опитвайки се напразно да овладее вълнението си, макар гласът ѝ да трепереше, което порази доня Флора, — вие сте прав и ако бяхте постъпили така, дон Руис сигурно щеше да каже, че той самият или съпругата му изглежда са изгубили вашето уважение: разбира се, той щеше да е уверен, че вината не е негова и щеше да ме попита, както съдията разпитва обвиняем, дали не съм виновна аз.

— Да, сеньора — отговори дон Иниго, на свой ред свел очи, — освен напълно разбираемото желание да се срещна с приятел, когото познавам от тридесет години, тъкмо това е истинската причина... (и той натърти последните си думи) истинската причина да дойда.

— Чудесно, сеньор — усмихна се Мерседес, — настанете се у нас заедно с доня Флора; ще съм щастлива да я обградя с майчина любов, ако тя поне за миг ми разреши да си представя, че е моя дъщеря. Ще се помъча гостоприемството, оказано ви в дома на моя съпруг, да е достойно за вас, ако това е възможно при недоимъка, в който изпадна нашето семейство поради великодушието на дон Руис.

И Мерседес се поклони на дон Иниго и дъщеря му и излезе.

Говорейки за великодушието на мъжа си, доня Мерседес намекваше за онова, което дон Руис съобщи на краля — че се е разорил, защото е заплатил на семействата на убитите от сина му стражи и заради вноската в манастира, където бе постъпила сестрата на дон Алваро. Това великодушие бе още по-удивително и похвално, като се има предвид, че, както вече споменахме, дон Руис никога не бе проявявал гореща бащинска любов към сина си.

След като доня Мерседес излезе, в стаята се появи слуга, който отдавна живееше в къщата; той внесе позлатен бакърен съд, изрисуван в арабски стил и отрупан с плодове, сладкиши и вино.

Върховният съдия отстрани подноса с ръка, но доня Флора с непосредственост, присъща на децата и птиците, готови винаги да си хапнат нещо вкусно, разчупи сочен ален нар и накваси устни в неговия

сок, устни, още по-свежи и по-алени от него, ако това въобще е възможно, и в течното злато, което се нарича херес.

Доня Мерседес се върна сред около четвърт час, по-точно откряна вратата и покани гостите да я последват. Бе отстъпила спалнята си на доня Флора, а дон Иниго бе настанен в спалнята на съпруга ѝ.

Нито дон Иниго, нито доня Флора не помислиха да се извиняват за причиненото безпокойство: гостоприемството си имаше свои закони и ги уважаваха както тези, на които го оказваха, така и онези, които оказваха гостоприемството. Дон Иниго и доня Флора биха постъпили по същия начин, ако им се наложеше да приемат дон Руис и доня Мерседес.

Докато доня Флора се настаняваше в стаята на домакинята, дон Иниго влезе в спалнята на дон Руис, захвърли пътните си дрехи и се преоблече, бързайки при краля.

Вече го видяхме да върви в свитата на дон Карлос по площад Лос Алхибес, видяхме как се върна при дон Руис да му съобщи за пристигането си.

Вече знаем, че там, на площада, глашатаят извика върховния съдия от името на краля и че едва тогава дон Руис научи за назначението на приятеля си, за което останалите още не знаеха.

Дон Руис се прибра вкъщи в такова мрачно настроение, че жена му, като го видя отдалеч, не посмя да му се мерне пред очите, а се оттегли в стаята, разположена над спалнята ѝ, и заръча на стария слуга Висенте да почака господаря си, да го извести за промените вкъщи и да го съпроводи до стаята, предназначена за него.

Кралят беше безпощаден, когато го препрати към върховния съдия, и дон Руис смяташе, че дори влиянието на самия дон Иниго не ще помогне за помилването на сина му.

Беше достатъчно само да погледнеш застиналото равнодушно лице на младия крал, за да разбереш, че зад мраморното му чело се крие гнездо на своеволие и упоритост; затова закъснението на дон Иниго не изненада стопанина, но го изуми появата на доня Флора — сияеща от радост, тя отвори вратата към неговата стая и към стаята на жена му и завика, обръщайки се ту към доня Мерседес, ту към него — дон Руис:

— О, елате по-бързо! Върна се татко и събщи от името на крал дон Карлос за помилването на дон Фернандо!

Всички се събраха в гостната.

— Добра новина! Добра новина! — възкликна дон Иниго, като видя домакините. — Отворете вратата за щастието, защото то идва след мен.

— То ще бъде добре дошло, защото отдавна не е посещавало този дом — отвърна дон Руис.

— Велико е милосърдието Божие — благоговейно промълви Мерседес — и дори да бях на смъртно легло, сеньор, и да не виждах госта, за който ни съобщавате, пак щях да се надявам, че той ще пристигне навреме и ще бъде с мен при последния ми дъх.

И тогава дон Иниго им разказа за необикновеното произшествие с всички подробности — и за това, как кралят сурово му беше отказал, и за това, как очевидно бе дал съгласието си на същата молба на циганката, коленичила пред него и връчила му пръстен и пергамент.

Доня Мерседес, за която като майка беше от значение всяка подробност, засягаща сина ѝ, да, доня Мерседес, без да знае какво бе разказал дон Иниго на дон Руис — как предния ден Салтеадор бе пленил и него, и дъщеря му — взе да разпитва за циганката.

В този момент доня Флора я хвана за ръка и произнесе думата, която толкова радваше слуха на доня Мерседес:

— Елате, мамо!

И жените се оттеглиха в стаята на доня Мерседес.

За да смекчи мъчителния разказ, доня Флора коленичи пред майката на Фернандо, опря се на коленете ѝ и, загледана в очите ѝ, със склучени ръце, разправи с присъщата си отзывчивост и сърдечност всичко, което им се беше случило в странноприемницата „При мавританския крал“.

Мерседес слушаше, затаила дъх, с полуотворени устни, трепвайки при всяка дума, ту ужасена, ту радостна, благодарейки на Бога, че страшният Салтеадор, за когото ѝ бяха разказвали, без да знаят, че ѝ е син, като за кръвожаден, безмилостен убиец, се бе държал добре и милосърдно с дон Иниго и дъщеря му.

От този миг в сърцето на доня Мерседес се зароди нежна любов към доня Флора; та нали майчината любов е неизчерпаема съкровищница, тъй като тя отдава всичката си обич на чедото си, но е

готова да обича и онези, които обичат и него. И доня Флора, щастлива, изпълнена с нежност към майката на Фернандо, прекара вечерта, склонила глава на рамото ѝ като на рамото на родна майка, а през това време двамата стари приятели се разхождаха по алеята пред къщата и сериозно разговаряха за това, какво ще донесе на Испания младият крал с червеникавите коси и русата брадичка, толкова различен от предшествениците си — кастилските и арагонските крале.

XXI

ПОЛЕСРАЖЕНИЕТО

Докато старите приятели разговаряха, а доня Мерседес и доня Флора се усмихваха една на друга, което бе по-изразително и от най-нежните думи. Хинеста, както вече казахме в предните глави, се катереше по планинските нанагорница.

На четвърт миля от странноприемницата „При мавританския крал“ войници ѝ преградиха пътя. Впрочем сега тя по-скоро ги търсеше, а не ги избягваше.

— А, ами че това е хубавицата с козичката! — завикаха войниците, като я видяха.

Момичето се приближи до офицера и му каза:

— Сеньор капитан, прочетете този документ.

Беше заповед, подписана от дон Карлос, скрепена с неговия печат, за свободното придвижване на Салтеадор.

— Ама че работа! — измърмори офицерът. — За какво изпепелихме гората на седем-осем мили и затрихме четири от момчетата ми!

После офицерът отново прочете заповедта, като че не вярваше на очите си и се обърна към девойката, която бе взел за обикновена циганка:

— Ти какво, наемаш ли се да занесеш документа в убежището му?

— Наемам се — отговори тя.

— Добре, върви!

И Хинеста бързо отмина.

— Чуй съвета ми — извика подире ѝ той, веднага му кажи коя си и с каква новина пристигаш, че иначе ще те срещне, както посрещна войниците ми.

— О, няма защо да се боя, той ме познава — отговори Хинеста.

— Кълна се в Свети Якоб, не си струва да се хвалиш с такива познати, хубавице!

И офицерът махна с ръка и ѝ позволи да продължи пътя си.

Хинеста вече беше далеч. Тя вървеше към пепелището, забулено от дим, по същата пътека, която я бе извела от пламналата гора, придържайки се към руслото на клокочещия поток. Скоро се озова при водопада.

Козичката, припкаща отпред, изведнъж се стресна от нещо и се дръпна назад. Хинеста приближи. Очите ѝ, привикнали с мрака, виждаха нощем почти толкова добре, колкото и денем, и тя различи в тъмнината нечий труп. Беше тялото на първия войник, паднал в пропастта.

Девојката се хвърли надясно, но се спъна в трупа на втория войник. Спусна се напред и ѝ се наложи да прекрачи трупа на третия. Самото безмълвие на смъртта подсказваше, че тук се е разиграла схватка, и то жестока схватка.

Нима с Фернандо се беше случило нещо лошо?

Тя едва не го извика, но съобрази, че шумът на водопада ще заглуши гласа ѝ, а чуе ли я Салтеадор, навярно ще я чуят и онези, които са го обсадили. Мълчаливо и стремглаво се втурна към отвесната скала — щом я изкачиш и си в пещерата.

Само фея или ангел биха могли да преодолеят такова нанагорнище. Но Хинеста се понесе по него като бързокрила птица. Ето че докосна с краче издатината пред самата пещера и притисна сърцето си с ръка. Струваше ѝ се, че то ей сега ще изхвъркне от гърдите ѝ. И тя повика Фернандо.

Хинеста почувства, че от вълнение капчици пот навлажняват косите ѝ. Хладен ветреца — така полъхва през открената врата — заледяваше челото ѝ.

Тя повика още веднъж. Дори и ехото не се обади.

Стори ѝ се, че в дъното на пещерата зее отвор — преди го нямаше. Хинеста запали светилника. От зейналата дупка идваха някакви звуци; човек се вцепеняваше не от диханието на живо същество, не от безмълвието на смъртта, а от някакво непонятно шумолене.

Тя вдигна светилника над тъмната дупка. Вятър угаси пламъка. Хинеста отново го запали, прикри огъня с ръка и прекрачи от пещерата в дупката. Козичката остана пред входа на пещерата, разтреперана и блееща от страх.

Във втората пещера лежеше голяма купчина пръст и се виждаше, че някой се е мъчил да съедини двете пещери и навярно Фернандо бе довършил тази работа.

Тя внимателно заоглежда стените.

Изведнъж девойката се подхлъзна в рядка кал.

Едва не изтърва светилника, но събра кураж, вдигна го по-високо и освети цялата бърлога. Някаква рунтава грамада тъмнееше в ъгъла. Девойката усети остра миризма, характерна за хищните зверове. Очевидно тази миризма беше подплашила козичката.

Хинеста пристъпи към рунтавата грамада — тя лежеше неподвижно. Девойката позна големия черен мечок — жител на планините. Тя се наведе и го освети: мечокът беше мъртъв. Кръвта все още течеше от дълбоката рана в гърдите — точно на мястото на сърцето.

Циганката събра смелост и го докосна: беше още топъл. Значи, схватката бе станала преди не повече от час. Тя започваше да разбира какво се е случило, докато я нямаше.

В сгърчените лапи на мечока беше останало парче от пелерината на Фернандо. Значи Фернандо се бе борил с него. Пък и кой друг би могъл да се справи с такъв противник?

Сега всичко беше ясно: Фернандо е бил нападен от войници, убил е трима, на техните трупове тя се бе натъкнала по пътя. Уплашен да не го пленят, Фернандо е изкопал този отвор и е попаднал в бърлогата на мечока. Мечокът е защитавал изхода: тогава Фернандо го е убил. После е избягал — изходът е бил закрит от пламнали храсти и преследвачите не са го забелязали.

Очевидно всичко бе станало точно така, още повече, че до самия изход на бърлогата се бе проточила кървава диря от краката на Фернандо.

Подземието беше дълго около двадесет крачки. След като влезе в него, Хинеста излезе на другия склон на планината.

Отряд войници се беше настанил на върха — значи те си мислеха, че Фернандо все още е вътре.

Ту тук, ту там избухваха пламъци, когато огънят стигаше до китка иглолистни дървета. Навсякъде белееха кълба дим — те като призраци, наметнати със савани, враснали в земята, се люшкаха от

поривите на вятъра. Хинеста — и тя лека като облаче — се изгуби сред тях.

На разсъмване девойка с пелерина, прикриваща лицето ѝ от минувачите, се появи на площад Виварамбла, почука на вратата в къщата на дон Руис и помоли да я отведат при доня Флора. Доня Флора, зарадвана от добрите новини, които снощи бе донесъл дон Иниго, посрещна момичето, както се посрещат дори непознати, когато сърцето е щастливо.

А когато сърцето ти е щастливо, лицата са като прозорците на къща, осветена отвътре; колкото и добре да са спуснати пердетата и плътно да са затворени капациите, светлината се промушва навън. И минувачите, забелязали светлината, се спират и си казват: „В тази къща живеят щастливи хора.“

Като видя, че лицето на доня Флора сияе от радост и е станало още по-красиво, девойката въздъхна едва чуто, но все пак доня Флора долови тихата ѝ въздишка. Тя реши, че непознатата е дошла да моли за нещо.

— Искали сте да говорите с мен? — попита тя.

— Да — прошепна Хинеста.

— Приближете се и кажете какво мога да направя за вас.

Хинеста поклати глава.

— Дошла съм, сеньора, да ви направя услуга, а не да моля вас за такава.

— На мен? — учуди се доня Флора.

— Да — рече Хинеста. — Вие си мислите: „Каква услуга е нужна на дъщерята на богатия и всесилен дон Иниго — та тя е млада, прекрасна и дон Фернандо я обича?“

Доня Флора се изчерви, но не отрече.

— И тъй — продължи Хинеста, — мога да ощастливя това момиче с един скъпоценен подарък, без който всичко останало нищо не струва: да ѝ подаря документа за помилването на оногова, който я обича.

Мислех — промълви доня Флора, — че са отнесли документа за помилването на дон Фернандо в планината, където се крие.

Дон Фернандо вече го няма там, където се разделих с него — тъжно отговори Хинеста.

— Боже мой! — извика разтреперана доня Флора.

— Но зная, че е въвн от опасност — добави Хинеста.

— Ах, така ли! — радостно се отзова доня Флора и усмивката отново засия на устните ѝ, а лицето порумения.

— Донесох помилването на вас: предайте му го вие самата.

— Помилването? — промълви доня Флора. — Но аз не зная къде е дон Фернандо. Къде ще го намеря?

— Вие го обичате и той ви обича! — каза Хинеста.

— Не зная, наистина... Вярвам, надявам се — прошепна доня Флора.

— Тогава сигурно ще го намерите, защото той ще ви потърси.

И Хинеста подаде документа на доня Флора. Тя се стараяше да крие лицето си, но качулката ѝ се смъкна и доня Флора я видя.

— Ах, но вие сте циганката от странноприемницата „При мавританския крал“! — възкликна тя.

— Не — отговори Хинеста и един господ зная колко мъка прозвуча в гласа ѝ. — Не, пред вас е сестра Филипа от Анунсиадата^[1].

Така се наричаше манастирът, избран от дон Карл ос за момичето — там тя трябваше да изпълни обета за послушница и да стане монахиня.

[1] Религиозен женски орден, основан през 16 век. — Б.пр. ↑

XXII

КЛЮЧЪТ

В полунощ доня Флора влезе от балкона в спалнята, отредена ѝ в къщата на дон Руис. Както си спомняте, това беше спалнята на доня Мерседес; домакините бяха предоставили на гостите си най-доброто.

Защо доня Флора се прибра толкова късно от балкона? Защо толкова късно, така небрежно притвори капациите? Какво я задържа там до полунощ, защо се вглеждаше и вслушваше в тъмнината?

Може би очакваше да изгрее прекрасната звезда Хесперус^[1], която пламва на запад? Или се вслушваше в трелите на славея, който възпяваше нощта в олеандровите храсти, цъфтящи по бреговете на Даро?

А може би очите ѝ не виждаха нищо, ушите ѝ не чуваха нищо, а душата ѝ се рееше из сладостната мечта, която на шестнадесет години се нарича любов?

Хинеста в това време навярно плачеше и се молеше в манастира на Анунсиадата. Доня Флора въздишаше и се усмихваше.

Доня Флора като че ли все още не беше влюбена, но както небесната благодат възвестила на дева Мария появата на Архангел Гаврил, някакъв неясен сладостен полъх извести на доня Флора появата на божеството, чието име е любов. И колкото и да е странно, сърцето на девойката изпитваше влечение едновременно към двама младежи.

Този, от когото се боеше, когото се мъчеше да избягва, защото несъзнателно усещаше, че целомъдрието ѝ е в опасност, беше красивият конник, изискано облеченият вестител на любовта, както се бе нарекъл самият той, който препускаше пред нея по пътя от Малага до Гранада — дон Рамиро.

Онзи пък, към когото я теглеше сърцето, на чието рамо би могла мирно да заспи, когото би могла дълго-дълго да гледа, без да се стеснява, без да свежда очи, бе Салтеадор — пладнешкият разбойник,

бандитът от странноприемницата „При мавританския крал“ — дон Фернандо.

Тя усещаше и душевен подем, и слабост, отиде при огледалото последният дамски угодник вечер и първият ласкател сутрин — и с кимване на главата повика прислужницата си.

Прислужницата безпогрешно отгатна всичко. Жените притежават учудващото свойство да познават присъствието на любовта или приближаването ѝ. Тя напарфюмира господарката си не като младо момиче, което си ляга, а като младоженка, която очаква съпруга си.

И Флора с несигурна походка, с тревожно разтуптяно сърце отиде до леглото и си легна, като сложи прелестната си тъмнокоса главица върху изящната си белоснежна ръка. Тя не беше бързала да се прибере от балкона, а сега нямаше търпение час по-скоро да остане сама. Тя мълчеше, потънала в мислите си, но това не ѝ стигаше — тя мечтаеше за пълно усамотение.

Флора се надигна, вслушвайки се в стъпките на отдалечаващата се прислужница, която досега шеташе из стаята, като че търсеше нещо, бавеше се, за да остане по-дълго при момичето, но в крайна сметка реши да излезе, без да се съмнява, че изпълнява горещото желание на господарката си, но и чудейки се дали да ѝ се извини, че я оставя сама.

Прислужницата отнесе светилника и стаята бе озарена от нежната вълшебна светлина на нощната лампичка, прикрита с алабастров абажур.

Но и тази приятна светлина беше твърде силна за очите на младото момиче — тя отново се приповдигна, въздъхна уморено и дръпна завесата около леглото, служеща като преграда между нея и лампичката; сега долната част на леглото се осветяваше от разсеяната светлина, подобна на лунно сияние, а горната част оставаше на тъмно.

Всяко момиче е било някога на шестнадесет години, всеки юноша — на осемнадесет, и всеки мъж, всяка жена пазят в скривалището на паметта си спомена какво са видели през вратите на младостта, отворени към райската градина. Но няма дори да направим опит да материализираме сънищата на доня Флора; цветът на розата е съчетание от бяло и алено, сънят на младо момиче е съчетание от надежда и любов.

Прекрасното нежно момиче бленуваше наяве, сега бленуваше насън. Полупритворените ѝ клепачи се спуснаха, устните ѝ се

открехнаха и сякаш някакъв облак отдели душата ѝ от останалия свят, тя въздъхна два-три пъти и това като че ли не бяха въздишки, а любовни жалби, после дишането ѝ стана равно и безшумно като на птица. Ангел-пазител отдръпна завесата на леглото и се склонил заслушан над нея. Тя спеше.

Минаха десет минути. Никакво шумолене не нарушаваше дълбоката тишина; но изведнъж изскърца ключ, вратата бавно се открехна и някакъв човек, увит с дълга тъмна пелерина, се появи в полумрака, за всеки случай той пусна резето, внимателно приближи до леглото, приседна на края и целуна спящата, шепнейки „мамо“.

Спящата трепна, отвори очи и извика; смаяният младеж скочи и пелерината му се свлече — светлината на нощната лампичка даваше възможност да се види, че е облечен изискано, с костюм за езда.

— Дон Фернандо! — слиса се девойката и дръпна завивката до брадичката си.

— Доня Флора! — прошепна поразеният младеж.

— Как се озовахте тук толкова късно? Какво обичате, сеньор? — попита девойката.

Без да отговори, Салтеадор затвори тежките пердета, закачени над леглото, те се съединиха и доня Флора сякаш се озова в брокатена шатра. После той отстъпи крачка, коленичи и рече:

— Да, сеньора, ето ме тук и това е толкова вярно, колкото и че вие сте прекрасна, че ви обичам, тук съм да се простя, да се простя за последен път с майка си и завинаги да напусна Испания.

— А защо ще напускате Испания завинаги, дон Фернандо? — попита момичето от брокатената си тъмница.

— Защото съм беглец, отритнат, преследван, защото по чудо останах жив, защото не искам родителите ми и особено майка ми, в чиято спалня по някакъв начин сте се озовали вие, да бъдат опозорени, като видят сина си да се качва на ешафода.

Настана тишина, изглеждаше, че се чува само как бие сърцето на момичето, но ето — не мина и минута и завесите леко се полюшнаха, разтвориха се и бяла ръка му протегна някакъв лист.

— Четете! — чу се развълнуваният ѝ глас.

Дон Фернандо не посмя да докосне девическата ръка, грабна листа и го разгъна, доня Флора се скри, но остави пролука между завесите.

Младежът, все така коленичил, се наведе към лампичката и зачете:

„Да бъде известно на всички, че ние, крал Карл, по божията милост владетел на Испания, Неапол и Йерусалим, даваме на дон Фернандо де Торилияс пълно, безусловно опрощаване на всички прегрешения и провинения, извършени от него...“

— О, благодаря! — възкликна дон Фернандо и този път целуна ръка на доня Флора. — Дон Иниго удържа на думата си, а на вас, като на гълъбицата от Ноевия ковчег, е поръчал да поднесете маслиновото клонче на жалкия пленник.

Доня Флора се изчерви, внимателно освободи ръката си и произнесе с въздишка:

— Уви, четете по-нататък!

Учуденият дон Фернандо отправи поглед към документа и продължи да чете: „За да знае този, който получава помилването, кому трябва да бъде благодарен, ще кажем, че за него ходатайства циганката Хинеста, която утре отива в манастира на Анунсиадата и след края на послушничеството ще даде монашески обет.

Дадено в нашия дворец Алхамбра на 9-ия ден от юни 1519 година от християнското летоброене“.

— О, Хинеста, мила моя — промълви Салтеадор, — тя ми беше обещала.

— Мъчно ли ви е за нея? — запита доня Флора.

— Не само ми е мъчно: няма да приема жертвата ѝ.

— Ако аз бях направила такава жертва, щяхте ли да я приемете, дон Фернандо?

— Разбира се, че не. Ако измерваме жертвата с това какво губи човек, вие — богата, благородна, почитана — губите много повече от скромната циганка — без положение, без родители, без бъдеще.

— Наистина, тя сигурно е доволна, че постъпва в манастир — бързо изрече доня Флора.

— Доволна? — попита дон Фернандо и поклати глава. — Сигурна ли сте?

— Тя самата каза, че за бедно момиче, което си няма никого и което проси милостиня по пътищата, манастирът е същински дворец.

— Грешите, доня Флора — възрази младежът, наскърбен от мисълта, че дъщерята на дон Иниго въпреки душевната си чистота

унижава неговата вярна Хинеста, която видимо смяташе за своя съперница. — Вие грешите: Хинеста не е просякиня, може би след вас тя е една от най-богатите наследнички в Испания, Хинеста не е коя да е, тя е дъщеря, и то призната, на крал Филип Красивия. Пък и за обикновена циганка, дъщеря на волните простори и слънцето, за феята на планините, за този ангел на пътищата, дори дворецът ще бъде тъмница. Помислете сама какво ще бъде манастирът за нея... О, доня Флора, доня Флора, толкова сте красива, толкова сте обичана, защо унижавате влюбената, предана девойка!

Доня Флора въздъхна и промълви:

— Значи вие се отказвате от помилването, получено благодарение на саможертвата на преданата девойка?

— Човек може да извърши долна постъпка, когато страстно желае нещо — отвърна дон Фернандо, — и се боя, че ще извърши низост, ако остана при вас, доня Флора.

Младежът чу, че девойката въздъхна с облекчение.

— Значи мога да съобщя на доня Мерседес за завръщането ви?

— Аз дойдох да ѝ съобщя за заминаването си, доня Флора, а сега предайте на мама, че ще се видим утре, по-точно, вече днес. Вие сте ангел, който носи щастливи новини.

— И тъй, довиждане — промълви доня Флора и белоснежната ѝ ръка за втори път се протегна между завесите.

— Довиждане — отвърна Салтеадор, стана и докосна ръката ѝ с устни така благоговейно, сякаш това бе ръка на кралица.

Той вдигна дългата си пелерина, загърна се, преви се в нисък поклон пред ложето със спуснатите завеси като пред трон, извади ключа от джоба си, отвори вратата, постоя на прага да погледне още веднъж доня Флора, която го следеше през пролуките, затвори вратата и изчезна в мрака като сянка.

[1] Вечерница, Венера. — Б.пр. ↑

XXIII БЛУДНИЯТ СИН

Разсъмна и в дома на дон Руис де Торияс започна празнично ликуване, от всичко лъхаше радост.

Доня Мерседес събщи на старите слуги — малко от тях бяха останали след разоряването на дон Руис и бяха все така привързани към къщата, както и във времената на разцвета ѝ — доня Мерседес им събщи, че има новини от дон Фернандо, че младият господар днес се завръща след дълго пътуване, прекарал далеч от Испания почти три години.

А тъй като доня Флора беше вестителката на щастието, доня Мерседес от сутринта се държеше с дъщерята на дон Иниго като с родна дъщеря и я обсипваше с целувки, предназначени за дон Фернандо.

В девет часа сутринта дон Руис, жена му и Беатрис — старата прислужница на Мерседес и дойка на Фернандо — се събраха в долната гостна, където временно се бяха настанили домакините.

Доня Флора слезе тук рано-рано, бързайки да събщи за завръщането на дон Фернандо, без да разказва как бе научила новината, и остана като член на семейството.

Доня Флора и доня Мерседес седяха една до друга. Флора държеше ръката на доня Мерседес и беше склонила глава на рамото ѝ. Двете тихо разговаряха. Но някаква студенина се долавяше в тона на Мерседес всеки път, когато гласът на девойката при името на Фернандо изразяваше не съчувствие, не приятелски чувства, а нещо повече.

Дон Руис ходеше напред-назад из стаята, отпуснал глава на гърдите си, дългата му бяла брада се открояваше върху черната му кадифена камизола, бродирана със сърма; от време на време, когато по калдъръма се разнасяше тропот на копита, той вдигаше глава и се слушваше: веждите му бяха свъсени, погледът — мрачен. Лицето му беше в учудващ контраст с лицето на доня Мерседес — то сякаш бе

разцъфнало от прилива на майчина любов, на това всесилно чувство — и дори с лицето на старата Беатрис, приседнала в ъгъла на гостната; старицата предвкушаваше радостта от срещата, мечтаеше да види час по-скоро дон Фернандо, но от скромност се държеше настрана от останалите. Лицето на дон Руис не изразяваше радост, радостта на бащата, пожертвал цялото си състояние за благо на любимия син.

С какво да си обясним суровостта на дон Руис? Може би той укоряваше, и с право, младежа, въпреки настойчивостта, с която бе търсил помилване за него? Имаше ли друга тайна причина, която никога и никому не бе разкривал?

Всеки път, когато дон Руис, чувайки чаткане на копита по улицата, вдигаше глава, жените млъкваха, с разтупани сърца се вслушваха, без да свалят очи от вратата, а Беатрис тичаше към прозореца, надявайки се първа да извика на господарката си: „Ето го и него!“

Конникът отминаваше, тропотът на копитата заглъхваше. Дон Руис отново и отново крачеше из стаята, склонил глава на гърдите си, и въздишаше. Беатрис се дръпваше от прозореца, поклащайки глава, и целият ѝ вид говореше: „Не, не е той“, а двете жени подновяваха тихия си разговор.

Преминаха пет или шест конника; пет или шест пъти се раздаваше чаткане на копита и стихваше, отеквайки болезнено в сърцата на онези, които се вслушваха с напразна надежда. Но ето че отново се разнесе конски тропот — конят препускаше откъм Сакатин^[1].

Сцената, която предизвикваше всяко чаткане на копита, се възобнови; само че този път Беатрис високо се развика от радост и запляска с ръце.

— Той е — моето момче, познавам го!

Мерседес скочи пъргаво, обхваната от прилив на майчина любов. Дон Руис я изгледа странно и тя се вцепени на мястото си, без да седне, но и без да пристъпи напред. Доня Флора ту се изчервяваше, ту пребледняваше — тя се изправи като доня Мерседес, но силите я напуснаха и рухна в креслото.

И ето, край прозорците мина конник — този път конят не продължи нататък: чуха се ударите на бронзовото чукче по вратата.

Но всички, които с различни чувства очакваха появата на човека, чиято ръка току-що удари чукчето на вратата, така и не мръднаха от местата си и само лицата им издаваха мислите на трите жени и на мъжа — всички се държаха с испанско достойнство, без да се гледат, спазвайки правилата на етикета, към който през 15 век се придържаше не само дворът, но и всички знатни дворянски семейства.

Чуха как входната врата се отвори, стъпките приближиха — появи се дон Фернандо, но сякаш споделяйки всеобщото смущение, се спря на прага. Беше облечен във великолепен пътен костюм и изглеждаше като че се завръща от дълго пътуване.

Той хвърли бегъл поглед на гостната и на всички, които го очакваха: дон Руис бе първият, когото видя, вляво от дон Руис на преден план двете жени — майка му и доня Флора — стояха прегърнати, а в дъното, като застинала след вълнението и суетнята, се спотайваше старата Беатрис.

Зорките му очи съгледаха всичко — студения, важен вид на дон Руис, кроткия израз върху лицето на доня Мерседес, нежният поглед на доня Флора, поглед изпълнен със спомени, преданата усмивка на Беатрис.

И ето, покланяйки се на баща си сякаш наистина след дълго странстване, дон Фернандо каза:

— Сеньор, благословен да е денят, когато ще позволите на синовната ми любов да пристъпи и коленичи в нозете ви, защото този ден ще е най-щастливият в живота ми.

И младежът с очевидно нежелание, сякаш изпълняваше задължителен ритуал, застана на едно коляно.

Дон Руис бегло погледна сина си и заговори с тон, който съвсем не подходеше на думите му, тъй като думите бяха ласкави, а гласът звучеше сурово:

— Станете, дон Фернандо, добре дошли у дома, където родителите ви отдавна ви очакват затъжени.

— Сеньор — отвърна младежът, — сърцето ми подсказва, че трябва да остана на колене пред баща си, защото той не ми е протегнал ръката си, не ми е дал да я целуна.

Старецът пристъпи четири крачки и се обърна към сина си:

— Ето ръката ми и нека ви вразуми Господ, за което го моля от все сърце.

Младежът стана, поклони се на дон Руис и приближи майка си със следните думи:

— Сеньора, със страх на сърцето, преизпълнено със срам, се явявам пред очите ви, пролели толкова сълзи заради мен. Да ми прости Бог, а най-вече вие, сеньора!

Той коленичи и този път, простря ръце към доня Мерседес и зачака. Тя се приближи с нежния израз, който превръща в ласка дори майчиния упрек, протегна ръце на сина си, поднесе ги към устните му и рече:

— Ти говориш за моите сълзи, заради теб плача и сега, но повярвай, любими синко, онова бяха горчиви сълзи, а тези днес са ми сладки.

Тя го изгледа с кротка майчина усмивка.

— Бъди добре дошъл за всички нас, душице! — произнесе тя.

Доня Флора стоеше зад Мерседес.

— Сеньора — каза ѝ дон Фернандо, — зная какво възнамеряваше да стори за мен прочутият дон Иниго, вашият баща; намерението му се изпълни, приемете и вие моята благодарност.

Той не ѝ поиска разрешение да целуне ръката ѝ, както го поиска от родителите си, а извади увехналото цвете, скрито в пазвата му, и благоговейно долепи устни до него.

Девојката се изчерви и отстъпи крачка — беше анемоната, която тя подари на Салтеадор в странноприемницата „При мавританския крал“.

Но старата дойка изгуби търпение и се приближи към доня Мерседес с думите:

— О, господарке, нали и аз донякъде съм майка на нашия ненагледен син?

— Сеньор — рече младежът на дон Руис и в същото време с някаква детинска усмивка протегна ръце на дойката, — благоволете да ми разрешите във ваше присъствие да прегърна тази добра жена!

Дон Руис кимна с глава в знак на съгласие. И Беатрис се хвърли в обятията на онзи, когото наричаше свое момче, обсипа го със звънките целувки, на които народът е дал свещеното име — целувки на дойка.

— Ах, че тя е най-щастливата от нас! — прошепна доня Мерседес, когато дойката прегърна сина ѝ, комуто в присъствието на

дон Руис подобаваше само да целуне ръка на майка си. Две горчиви сълзи се търкулнаха по страните ѝ.

Дон Руис дори за миг не откъсна мрачния си поглед от сцената, която наблюдаваше. Когато по лицето на доня Мерседес се търкулнаха сълзи, лицето му се сгърчи и той примижа, сякаш отровна змия го ухапа в сърцето.

Той направи невероятно усилие да се сдържи, устата му се отвори и веднага се затвори, устните му потръпнаха, но запазиха мълчание. Изглеждаше, като че напразно се опитва да се избави от отровата, преизпълнила гърдите му.

Да, нито една подробност не се изплъзна от очите на дон Руис, но и погледът на доня Мерседес забелязваше всичко.

— Дон Фернандо — каза тя, — според мен дон Руис иска да поговори с вас.

Младежът се извърна към него, навел глава, и с жест показа, че е готов да слуша. Усецаше се, че зад привидното му смирение се крие досада и който можеше да разчете мислите му, предизвикани от душевния смут, щеше да си каже, че той очаква нравоучение, което му е неприятно, особено в присъствието на доня Флора.

Тя почувства това с присъщия само на жените усет и промълви:

— Моля да ме извините, но ми се стори, че вратата хлопна, навярно е татко и искам да му съобщя добрата новина — да му кажа, че дон Фернандо се върна.

Тя стисна ръката на доня Мерседес, поклони се на дон Руис и излезе, без да погледне младежа, който, навел глава, очакваше наставленията на баща си повече покорно, отколкото с уважение.

Но след като доня Флора излезе, Салтеадор се почувства по-свободно, задиша по-леко. Дон Руис също изпита облекчение, че слушатели и зрители останаха само членовете на семейството.

— Дон Фернандо — обърна се той към сина си, — навярно сте забелязали промените в къщата, настъпили докато ви нямаше. Край на благоденствието ни, имуществото ни, за което почти не съжалявам, е заложено или продадено. Сестрата на дон Алваро се съгласи да отиде в манастир: аз направих вноската вместо нея, платих известна сума на родителите на стражите и им издействах рента. На майка ви и на мен ни се наложи да намалим разходите си, ние сме почти на границата на мизерията.

Дон Фернандо поклати глава, изразявайки повече съжаление, отколкото разкаяние, при това без да губи достойнството си, и горчиво се усмихна.

— Впрочем стига за това — продължи дон Руис, — да забравим всичко, щом сте помилван, сине мой, и за това помилване смирено благодаря на крал дон Карлос. И от днес ще кажа: сбогом, мъко; Впрочем тази мъка сякаш никога не е съществувала за мен. Но ето какво искам да ви помоля, дон Фернандо, да ви помоля със сълзи на очи, да ви помоля с нежност, за каквото съм готов да ви моля на колене, ако самата природа не би обърнала гръб на бащата, коленичил пред сина си, на стария човек, приведен пред младежа, на белокосия старец, умоляващ чернокосия юноша, и тъй, умолявам ви, сине мой, променете характера си, променете живота си, хванете се на работа. Ще ви се притека на помощ, ще използвам всичките си връзки, за да възстановя уважението на обществото към вас — нека дори враговете ви признаят, че тежките уроци, получени по време на бедствия, никога не минават безследно за умните и благородни хора. Досега аз бях за вас само баща, а вие за мен — само син, но това не е достатъчно, дон Фернандо. Нека от днес станем приятели! Може би неприятни спомени като стена се изправят помежду ни? Изтръгнете ги от сърцето си, както аз ги изтръгнах от моето, нека живеем в мир, да правим един за друг всичко, което е по силите ни. Ще се помъча да ви обградя с три чувства — това е длъжен да прави всеки баща за сина си: любов, нежност, преданост. От вас ще искам в замяна само едно: на вашата възраст, възраст на буйни увлечения, вие не можете да се владеете така, както мога аз, старецът, и ви моля само за послушание, обещавам никога нищо да не изисквам от вас, бъдете само честен и справедлив. Извинете ме, говорих повече, отколкото бих искал, дон Фернандо, но старостта е приказлива.

— Сеньор! Обещавам ви всичко това — изрече с поклон дон Фернандо, — кълна се в дворянската си чест, че от днес нататък няма да ви се наложи да ме упреквате: ще извлека добър урок от злощастията си — вие дори ще се радвате, че ме беше сполетяла беда.

— Добре, Фернандо — отвърна дон Руис, — сега ви разрешавам да целунете майка си.

Мерседес извика радостно и протегна ръце към сина си.

[1] Една от най-старите улици в Гранада. — Б.пр. ↑

XXIV

ДОН ФЕРНАНДО

Образът на майка, със сълзи на очи притиснала любимия си син в обятията си, трогва дори чуждите хора, но тази картина очевидно опечали дон Руис, тъй като той си отиде, потънал в мрачно мълчание, и само старата Беатрис забеляза това.

Насаме с майка си и с дойката младежът разказа всичко, което му се бе случило вчера — премълча единствено за странното чувство, което изпитваше към Флора; разказа как през нощта е дошъл да навести, както обикновено, майка си, а в спалнята намерил красивата гостенка.

Доня Мерседес го отведе в спалнята си. Спалнята на майка му бе за дон Фернандо каквото е храмът за вярващия. Там, в стаята на майка си, той като дете, юноша и младеж бе прекарал най-щастливите часове в живота си; и само там безразсъдното му сърце биеше спокойно, и само там мечтите му се извисяваха в безкрайността, както птиците от нашето полукълбо в определени годишни времена отлитат при никому неизвестните си събратя.

Притиснат до коленете на майка си, както в дните на невинното детство и юношество, целувайки коленете ѝ, усещайки прилив на щастие, каквото отдавна не бе изпитвал, Фернандо май повече гордо, а не смирено ѝ разказваше изпълнения си с приключения живот от деня, в който избяга от вкъщи, и до деня, когато се завърна.

Преди, разговаряйки с нея, той винаги съкращаваше разказите си — човек не може да разкаже мъчителен сън, докато го сънува; но ето че се събужда и колкото по-страшен е бил сънят, с толкова по-голямо удоволствие, дори на шега, описва нощното видение, което го е хвърлило в такъв ужас.

Доня Мерседес слушаше сина си, без да откъсва очи от него, а когато дон Фернандо заразказва как се е запознал с дон Иниго и доня Флора, Мерседес сякаш се заслуша още по-внимателно, при това ту се изчервяваше, ту пребледняваше.

Дон Фернандо, притиснал глава до гърдите на майка си, почувства как затупка сърцето ѝ, а когато призна, че е изпитал учудваща душевна симпатия към дон Иниго и за чувството, което сякаш го беше хвърлило в нозете на доня Флора, тя закри устата му с ръка, като че молеше за отдых: силите ѝ я напуснаха, тя изнемогваше.

После, когато позволи на сина си да продължи, той ѝ разказа за опасността, от която се бе изплъзнал, за бягството в планината, за пожара, за убежището в пещерата на циганката, за обсадата, която войниците бяха устроили на беглеца и най-сетне за двубоя с мечока.

Не бяха заглъхнали последните му думи, когато Мерседес се изправи без капка кръв на лицето. С колеблива походка тя отиде в ъгъла на стаята, отреден за молитви, и коленичи.

Дон Фернандо също стана и я загледа с благоговение. Изведнъж усети нечия ръка да докосва рамото му и се обърна. Беше дойката. Старицата бе дошла да му съобщи, че един от най-добрите му приятели — дон Рамиро — бил научил за завръщането му, чака го в гостната и иска да поговори с него.

Младежът остави Мерседес, която продължаваше да се моли — той много добре знаеше, че майка му се моли за него.

Дон Рамиро, пременен с великолепен сутрешен костюм, седеше небрежно изтегнат в креслото.

Те наистина някога бяха сърдечни приятели, не бяха се виждали вече три години и се хвърлиха в обятията си. После взеха да се разпитват.

Дон Рамиро беше чувал за любовните похождения на дон Фернандо, за неговата страст към доня Естефания, за дуела му с дон Алваро и за бягството му след смъртта на противника, но дотук свършваше всичко, което знаеше за него.

Впрочем, приказваха, че след дуела дон Фернандо уж бил заминал за Франция или за Италия, че го били срещали и в двора на Франциск I, и в двора на Лоренцо II^[1], който се бе прославил с това, че бе баща на Екатерина Медичи^[2] и Микеланджело бе изваял бюста му.

Тогава, на площада, никой не чу за какво беседваха дон Руис и кралят, но всички, видели как старецът коленичи пред дон Карлос, мислеха, че го моли да помилва убиеца на дон Алваро.

Фернандо не взе да разубеждава приятеля си.

После и от любопитство, и от желание да промени темата, реши на свой ред да разпита дон Рамиро.

— Много се радвам да ви видя — започна той — и се канех да ви съобщя за завръщането си.

Дон Рамиро унило кимна с глава:

— Аз пък не мога да се радвам, защото душата ми изнемогва от любов, засега тя ми причинява повече страдания, отколкото радост.

Фернандо разбра, че сърцето на дон Рамиро прелива от чувства и му се иска да ги сподели.

Той се усмихна и му протегна ръка:

— Скъпи друже, нашите сърца, нашите чувства имат нужда от чист въздух, тук, в гостната, е много задушно, нека се разходим по прекрасната алея пред вкъщи и вие ще ми разправите за всичките си приключения, съгласни ли сте?

— Съгласен съм — отвърна дон Рамиро, — още повече, че докато разговаряме с вас, може би ще „я“ видя.

— Ето какво било! — засмя се дон Фернандо. — Значи „тя“ живее на този площад?

— Да вървим — каза дон Рамиро, — след минута ще научите всичко, което ми се случи, а също и каква услуга можете да ми направите.

Те излязоха хванати подръка и се зарахождаха по алеята, като по взаимно съгласие вървяха само покрай фасадата.

Освен това и двамата току вдигаха глава, поглеждайки прозорците на втория етаж. Но нито единият, нито другият не питаше и не обясняваше какво го кара да прави това — и двамата мълчаха.

В края на краищата дон Рамиро не издържа:

— Приятелю Фернандо, нали дойдохте тук, за да изслушате моята изповед, а аз — за да излея душата си пред вас.

— Е, тогава, скъпи дон Рамиро отвърна Фернандо, — целият съм слух.

— О, мили приятелю — започна дон Рамиро, — любовта е жесток тиранин, който заробва сърцата, които управлява.

Дон Фернандо се усмихна, сякаш да покаже, че и той мисли така.

— Но — забеляза той, — когато си обичан...

— Да — поде Рамиро, — макар според всички признаци да съм обичан, все пак се съмнявам...

— Вие да се съмнявате, дон Рамиро? Но ако не ме лъже паметта, по времето, когато се разделихме, жените в упреците си към вас не включваха в списъка на недостатъците ви скромността в любовните работи.

— Но, скъпи Фернандо, преди да я срещна, аз не бях обичал!

— Е, добре — прекъсна го Фернандо, — разкажете по-бързо за несравнимата красавица, превърнала надменния дон Рамиро в покорен роб, какъвто няма по цяла Андалусия.

— Ах, мили друже, та тя е цвете сред шумата... тя е звезда сред облаците... Една вечер препусках с коня си по улиците на Толедо и зад откренатите капаци видях красавица, каквата няма втора на света. Спрях очарован. Разбира се, тя взе възхищението ми за дързост и затвори капациите, макар молитвено да бях събрал длани, заклинайки я без думи да не се крие.

— О, колко жестоко от нейна страна — засмя се дон Фернандо.

— Прекарах повече от час под прозореца ѝ, все се надявах да го отвори, но напусто! Започнах да търся вратата, но излезе, че на фасадата, покрай която вървах, няма нищо подобно.

— Какво, къщата да не е била омагьосана?

— Съвсем не, очевидно улицата, по която препусках, бе пуста и безлюдна, навярно вратата на къщата излизаше към друга улица. Така охраняваха и къщата, която бе настрана от другите, и красивата непозната. В крайна сметка реших, след като прецених всичко, че нито баща ѝ, нито зорък наблюдател не я следят непрекъснато, тъй като прозорецът беше на дванадесет — петнадесет фута от земята. Дори не помислих дали не е омъжена — беше само на петнадесет години.

— Не мога да ви позная, дон Рамиро — отбеляза Фернандо, — според мен любовта много ви е променила — та вие никога не сте му мислили много-много в такива случаи. Всяко младо момиче — така е отредила природата — е примамка; всяко момиче си има дуеня, а всяка дуеня си има слабости, трябва само да намериш златния ключ към нея.

— И аз така си мислех, скъпи дон Фернандо — продума младежът, — но този път сгреших.

— Горкият, не ви е провървяло! Дори не сте научили коя е!

— И тъй, не се наложи да подкупвам нито дуенята, нито слугата, заобиколих квартала и се озовах на широка красива улица — улицата

на Рицарите — от другата страна на къщата. Излезе същински дворец; разпитах съседите и научих, че принадлежи...

— Момичето или къщата?

— Дявол да го вземе, и едното, и другото... Че принадлежат на знатен и богат чужденец. Той пристигнал от Индия преди една-две години и за ума и заслугите си бил отзован от Малага от кардинал Хименес и станал съветник на регента. Досещате ли се, дон Фернандо, за кого става дума?

— Кълна се, че не.

— Не може да бъде!

— Забравяте, скъпи приятелю, че не съм бил в Испания около две години и не зная нищо или почти нищо за станалото през това време.

— Да, вярно. Вашата неосведоменост, признавам си, много ще ми помогне в края на разказа ми. Имах две възможности да се запозная: да се възползвам от произхода и положението си, за да се представя на бащата и да проникна при красивата щерка. Или като затворник да чакам няма ли да грейне слънцето през решетките на прозореца — да я чакам кога ще отвори капаците и ще озари всичко с красотата си. Възползвах се от първата възможност. Баща ми на младини се познавал с благородника, при когото исках да проникна. Написах му, той ми отговори и ме прие; желях да видя щерката, а не бащата, но тя по нареждане на баща си или от любов към усамотението остана в стаята си; прибягнах до втората възможност, реших скришом да уловя погледа ѝ, когато вечер стои сама на прозореца и вдишва чистия и ароматен ветрец откъм Тахо, макар този начин да не е винаги успешен. Но младото момиче сигурно ще се заинтересува повече от конника, спрял под балкона ѝ през прекрасна звездна нощ или в тъмнината, когато започва буря, отколкото от кавалера, когото ѝ представят в гостната, нали така?

— Винаги сте бил изключително изобретателен, за да спечелите вниманието на жените, дон Рамиро. Продължете, слушам ви и съм сигурен в успеха ви.

Дон Рамиро наведе глава.

— Не успях, но и не претърпях пълно поражение — каза той. — Два-три пъти, скрит зад ъгъла, ловко се притулвах от погледа ѝ и успях да я зърна, но само щом ме видеше, тя затваряше капаците.

— А нима не можехте да надникнете през капаците дали тя ви гледа?

— Признавам, че надеждата дълго ме крепеше, но веднъж, след седмица принудително отсъствие, отново се появих и видях, че къщата е заключена, а вратите и прозорците са плътно затворени. През деня така и не се показва никой — нито момичето, нито бащата, нито приятелите, а през нощта в тъмната като гроб къща не светнаха. Направих справка — Съветът на регентите бил разпуснат за пристигането в Испания на крал дон Карлос и когато той наближил Толедо, бащата на владетелката на моето сърце се върнал в Малага. Аз ги последвах в Малага, готов да ги следвам дори до края на света. Поднових опитите си и май с повече успех. Сега тя не се скриваше толкова бързо и успях да я заговоря, да ѝ продумам думичка; започнах да хвърлям цветя на балкона ѝ; отначало тя ги избутваше с краче, после сякаш не им обръщаше внимание, а най-накрая взе да ги събира, един или два пъти дори отвърна на въпросите ми, но сякаш изплашена от своята снизходителност, стресната от собствения си глас, почти на часа се прибираше и думите ѝ приличаха повече на мълния, цепеща тъмнината, отколкото на изгрев, предхождащ деня.

— И тъй, работата напредна?... — запита дон Фернандо.

— До момента, в който кралят не заповяда на баща ѝ да замине за Гранада.

— Охо! Горкият дон Рамиро! — възкликна разсмян Фернандо. — Значи сте открили, че къщата в Малага е заключена, както и в Толедо?

— Не, не е така. Този път тя благосклонно ме предупреди за часа на заминаването и за пътя, по който ще пътуват. Разузнах всичко и реших да ги съпровожда; освен това пътуването имаше много преимущества — всяко спиране ѝ напомняше за мен, всяка стая в странноприемницата ѝ говореше за мен. Станах вестител, вестител на любовта.

— Ето какво било — въздъхна Фернандо, но дон Рамиро беше до такава степен погълнат от разказа си, че не бе забелязал как тонът на приятеля му изведнъж се промени.

— Да, в нашите странноприемници край пътищата няма нищо, по аз заръчвах гощавки. Научих какъв парфюм обича — нося го на шията си в златна кутийка, изпълвах с аромата му коридорите, по

които тя вървеше, стаите, в които отсядаше. Научих какви цветя обича и от Малага до Гранада краката ѝ стъпваха по тях.

— А за какво — запита дон Фернандо с развълнуван глас — е потрябвала на такъв галантен кавалер като дон Рамиро моята помощ, щом има на разположение толкова възможности?

— Ах, мили приятелю, случаят, бих казал — провидението съедини две обстоятелства, които ще ме отведат при щастieto, ако не ме сполети някаква беда.

— И какви са тези обстоятелства? — попита дон Фернандо, като прокара ръка по челото си и избърса избилата го пот.

— Бащата на тази, която обичам, е приятел на вашия баща, а вие сте ми приятел, вие сте моят ангел-пазител и пристигнахте днес...

— По-нататък?

— Баща ви му е предложил гостоприемството си, затова...

— Значи тази, която обичате... — промълви Фернандо, стиснал зъби от ревност.

— Нима не се досещате, скъпи приятелю?

Дон Фернандо отблъсна този, който бе избрал най-неподходящото време да го нарече свой приятел.

— За нищо не се досещам — прекъсна той дон Рамиро с мрачен вид. — Как се казва?

— Нима трябва да произнасям името на слънцето, когато чувствате топлината му и ви заслепяват лъчите му? Вдигнете очи, дон Фернандо. Бихте ли могли вие да понесете пламъка, изпепеляващ сърцето ми!

Дон Фернандо вдигна очи и видя доня Флора — тя леко се бе навела и го гледаше с ласкава усмивка. Те бързо се спогледаха, тя се дръпна назад и прозорецът шумно се захлопна — девойката се скри.

Но макар да се затвори много бързо, от него падна цвете. Беше анемона.

[1] (1492–1512) Лоренцо Медичи, херцог Урбински. — Б.пр. ↑

[2] (1519–1589) Съпруга на френския крал Анри II, майка на Шарл IX и Анри III, една от главните организатори на Вартоломеевата нощ през 1572 година. — Б.пр. ↑

XXV

АНЕМОНАТА

Младежите се хвърлиха да вдигнат случайно изтърваното или нарочно изпуснатото цвете. Дон Фернандо бе по-наблизо до прозореца и го взе.

Дон Рамиро протегна ръка и рече на приятеля си:

— Благодаря, скъпи Фернандо! Дайте ми цветето.

— Че защо? — почуди се Фернандо.

— Мисля, че го хвърли на мен.

— Кой ви каза?

— Никой, но кой ще потвърди обратното?

— Този, който не се бои да ви го каже направо.

— И кой е той?

— Ами аз.

Дон Рамиро погледна изумено дон Фернандо и чак сега забеляза колко е блед, как конвулсивно свива устни.

— Вие? — продума той и отстъпи крачка. — И защо вие?

— Защото обичам онази, която обичате и вие.

— Какво, вие обичате доня Флора? — възкликна дон Рамиро.

— Да, обичам я — отвърна дон Фернандо.

— Къде сте я срещали преди и отдавна ли я познавате? — попита дон Рамиро, също пребледнял.

— Това не ви засяга!

— Но аз я обичам повече от две години!

— А аз я обичам може би само от два дни, но за това време постигнах повече, отколкото вие за две години!

— Докажете го, дон Фернандо, или ще заявя пред всички, че сте самохвалко и опетнявате името на младото момиче.

— Казахте, че сте препускали от Малага до Гранада пред нея, пали?

— Да, така е.

— Минали сте през странноприемницата „При мавританския крал“?

— Дори се спрях там.

— Там сте поръчали обяд за дон Иниго и дъщеря му, кадили сте аромати в пруста и сте приготвили букет за доня Флора.

— Да.

— В букета имаше анемона.

— Е, и после?

— Тя ми я подари.

— На вас?

— Да, на мен. И ето я, до сърцето ми, вече увехнала, както ще увехне и тази...

— Вие сам сте взели цветето от букета, без тя да знае, или сте го вдигнали от пътя — навярно го е изтървала случайно, признайте, че е така и ще ви простя.

— Приемам прошка само от Бог и от краля — гордо отвърна дон Фернандо, — и повтарям: тя ми подари цветето.

— Лъжете, дон Фернандо, откраднали сте първото цвете, както откраднахте и второто.

Дон Фернандо с яростен вик изтегли шпагата си и хвърли в краката на дон Рамиро анемоните — увехналата и свежата.

— Какво пък, все едно — откраднато или подарено. Който остане жив след пет минути, ще вдигне и двете.

— Добре — викна дон Рамиро, отстъпи крачка назад и на свой ред измъкна шпагата си. — Такава сделка ми е по сърце.

След това се обърна към насъбралата се тълпа на площада: голите шпаги, блясъкът на оръжието бе привлякъл общото внимание.

— Чуйте, сеньори! Приближете се, не бива да се сражаваме без свидетели. Ако дон Фернандо ме убие, нека всички знаят, че ме е убил на дуел, а не както според слуховете е убил дон Алваро.

— Нека се приближат — съгласи се дон Фернандо. — Кълна се в Бога, че ще видят нещо, което заслужава внимание.

И младежите, застанали на пет крачки един от друг, наведоха шпагите си и зачакаха хората да ги обкръжат.

Кръгът се затвори и някой каза:

— Започвайте, сеньори.

Дори водата не се втурва с такава бързина да събори бента, както младежите се хвърлиха един срещу друг с голите си шпаги. И изведнъж се чу вик — той идваше от прозореца със затворените капаци, викът накара противниците да вдигнат глави, но не ги възпря, а им вдъхна сили.

Дон Фернандо и дон Рамиро бяха прочути като най-храбрите и сръчни фехтовчици, нито единият, нито другият имаха равни на себе си съперници в цяла Андалусия. И ето че сега всекиму се бе паднал опасен противник — наложи им се да се сражават един с друг.

И както беше обещал дон Фернандо, зрелището заслужаваше внимание.

И наистина, шпагите се скръстиха стремглаво и толкова яростно, че металът сякаш сипеше искри, като че ли обхванат от същите страсти, както и хората с шпагите. Изкуството да се фехтуват, сръчността, силата си проличаха с пълния си блясък още в първите мигове на първата схватка, при това нито единият, нито другият противник не отстъпиха и крачка, стояха неподвижни като дърветата, под чиято сянка се сражаваха; опасността сякаш беше отминала и изглеждаше като че ли зрителите не наблюдават ожесточен дуел, а се намират в тренировъчна зала, където младежи се упражняват във фехтовка с рапири. Освен това, честно казано, такива дуели бяха в стила на времето и рядко минаваше вечер без представления, подобни на това, което сега изпълняваха дон Фернандо и дон Рамиро. Почивката беше кратка. Съперниците трябваше да си поемат дъх, но въпреки виковете на зрителите: „Не бързайте! Починете си“ — те с нови сили яростно се нахвърлиха един срещу друг. Но тъкмо скръстиха шпаги, раздаде се развълнуван глас:

— Спрете, дон Фернандо, дон Рамиро!

Всички се обърнаха натам, откъдето дойдоха думите.

— Дон Руис де Торияс! — завикаха зрителите и му сториха път.

И дон Руис се озова сред кръга, точно където стоеше синът му, разбира се, че го беше предупредила доня Флора и той се бе притекъл да разтърве сражаващите се.

— Спрете! — властно повтори той.

— Татко!... — възрази дон Фернандо нетърпеливо.

— Сеньор!... — произнесе дон Рамиро почтително.

— Не мога да заповядам на дон Рамиро — каза старецът, — но на вас, дон Фернандо, мога — вие сте мой син и ви заповядвам: Спрете!

— Спрете, сеньори — подкрепиха го зрителите.

— Защищавайте се, дон Рамиро! — прекъсна ги дон Фернандо.

— Така ли, негоднико! — извика дон Руис, кършейки ръце. — Не можеш да надвиеш гибелните си страсти! Вчера помилван заради дуел, днес вършиш същото престъпление!

— Татко, татко — мърмореше дон Фернандо, — моля ви, не пречете.

— И това става насред улицата, посред бял ден! — продължи дон Руис.

— Защо да не се бия насред улицата, посред бял ден, щом са ме обидили? Те бяха свидетели на нанесеното ми оскърбление, нека станат свидетели и на отмъщението.

— Приберете шпагата в ножницата, дон Фернандо!

— Защищавайте се, дон Рамиро!

— Значи отказваш да се подчиниш?

— Нима мислите, че ще позволя да ми отнемат честта, честта, която съм получил от вас, както баща ви я е наследил от прадедите си?

— О, ако беше опазил поне капка от онова, което си получил от мен! — възкликна дон Руис.

И като се обърна към дон Рамиро, рече:

— Дон Рамиро, защо синът ми не изпитва никакво уважение към белите ми коси, към треперещите ми ръце, нали съм му баща и го моля; тогава послушайте ме вие и дайте пример на околните, че чуждият човек ме уважава повече от собствения ми син.

— Наистина, наистина, дон Рамиро, послушайте го — подкрепиха зрителите стария човек.

Дон Рамиро отстъпи крачка назад и наведе шпагата си.

— Добре сторихте, че се обърнахте към мен, дон Руис — каза дон Рамиро, — и вие постъпихте добре, като ми оказахте доверие, сеньори. Земята е голяма, планините са безлюдни и ще се срещна с противника си другаде.

— Охо, добре скрихте малодушието си — високо заяви дон Фернандо.

Дон Рамиро, вече пъхнал шпагата в ножницата и отстъпил две крачки, се обърна и шпагата отново проблясна в ръката му.

— Аз да крия малодушието си? — възкликна той.

Разнесе се глъчка, зрителите осъждаха дон Фернандо и двама от тях — или най-възрастните, или най-благоразумните — се хвърлиха към противниците, за да прекратят схватката, но дон Руис с жест ги помоли да отстъпят.

Те се подчиниха мълчаливо. Отново се разнесе звън на стомана.

Дон Руис се приближи на крачка от сина си.

Дон Фернандо стисна зъби, пребледнял от гняв, очите му искряха и той нападна противника си обезумял от ярост, която би могла да подведе някой по-неопитен фехтовчик.

— Нечестивецо — въздъхна старият баща, — чуждите хора ме слушат и ми се подчиняват, а ти продължаваш да погазваш волята ми, с нищо не се съобразяваш.

С тези думи дон Руис размаха бастуна си и гневно възкликна, като при това очите му пламнаха като на юноша:

— Бог ми е свидетел, пред всички ще те науча да се покоряваш!

Без да откъсва шпагата си от шпагата на противника, дон Фернандо се извъртя и видя, че баща му е вдигнал бастуна си; бледите му страни пламнаха, сякаш всичката му кръв нахлу в главата.

Лицето на стареца изразяваше омраза, не по-малко омраза имаше и в лицето на сина. Ако минувач непредпазливо се озовеше под двойната мълния на погледите им, щеше да бъде изпепелен.

— Пазете се, татко — извика младежът с разтреперан глас и поклати глава.

— Шпагата в ножницата! — повтори дон Руис.

— Първо свалете бастуна, татко!

— Подчинявай се, злосторнико, заповядвам ти!

— Татко — продума синът, смъртно пребледнял, — махнете бастуна, инак, кълна се в бога, не отговарям за себе си.

После се обърна към дон Рамиро и добави:

— Останете на мястото си, дон Рамиро. Мога едновременно да се справя и с бастуна на стареца, и с шпагата на безделника.

— Виждате ли, сеньори? — попита дон Рамиро. — Какво да сторя?

— Правете това, което ви повелява храбростта и нанесеното ви оскърбление, сеньор Рамиро — отвърнаха, разотивайки се зрителите, които очевидно не искаха повече да присъстват на дуела.

— Неблагодарник! Негодник! — продума дон Руис, вдигайки бастуна над главата на сина си. — Нима дори и съперникът ти не може да те научи как синът трябва да се държи с баща си?

— Не, не — прекъсна го дон Фернандо, — защото съперникът ми отстъпи от малодушие, а аз не поставям малодушието сред добродетелите.

— Който си въобразява и говори, че съм страхливец...

— Той лъже, дон Рамиро — прекъсна го старецът.

— Няма ли да свършим най-сетне? — изръмжа Фернандо, той ръмжеше така, когато се сражаваше с дивите зверове.

— За последен път повтарям, негоднико: подчини се, прибери шпагата в ножницата! — заплашително повтори дон Руис.

Беше ясно: ако дон Фернандо не се подчини на часа, позорът е неизбежен — бастунът ще се стовари върху главата му.

Дон Фернандо мълниеносно отблъсна дон Руис, направи майсторски напад с лявата си ръка, а с дясната прониза ръката на дон Рамиро, който протакаше със защитата си.

Дон Рамиро се задържа на краката си, но старецът падна: толкова силен бе ударът, нанесен му по лицето.

Зрителите възбудено завикаха:

— О, синът удари плесница на баща си!

— Отдръпнете се, отдръпнете се — кресна дон Фернандо и се хвърли да вдигне цветята от земята. Взе ги и ги мушна в пазвата си.

— Небето да те погълне дано, безбожнико — изстена дон Руис, надигайки се, — нека не хората, а Господ Бог да те съди, защото за оскърбление, нанесено на баща, той изпраща възмездие.

— Смърт за него! Смърт! — зарева в един глас тълпата. — Смърт на безбожния син, ударил баща си!

И всички изтеглиха шпагите си и обкръжиха дон Фернандо. Чу се звънтене: една-единствена шпага отблъсваше натиска на десетина, а след малко Салтеадор с пламнали очи и пяна на устата, като подгонен глиган, който се изплъзва на сюррия разлютени кучета, се изплъзна на тълпата. Той претича покрай дон Руис, който все още лежеше на

земята, хвърли му поглед, пълен с омраза, а съвсем не с разкаяние, зави по някаква уличка, водеща към Сакатин, и изчезна.

XXVI

ПРОКЛЯТИЕТО

Зрителите, наблюдаващи тази сцена — при това всеки в края на краищата се беше превърнал в действащо лице — сякаш се бяха вцепенили.

Само дон Рамиро, превързал дясната си ръка с пелерината си, приближи до стареца, протегна му лявата си ръка и каза:

— Сеньор! Направете ми тази чест, позволете да ви помогна да станете.

Дон Руис се съгласи и с мъка се изправи.

— О неблагоприятен, нечестив син! — възкликна той и се обърна натам, където изчезна дон Фернандо. — Господ да те накаже, където и да се криеш — нека ръката ти, оскърбила белите ми коси и разкървала лицето ми, да не може да те защити от шпагата на онези, които я извадят, за да ме защитят от оскърбления. И нека Бог, като види кошунството ти, да ти отнеме въздуха, който дишаш, земята, която те държи и светлината, която ти свети.

— Сеньор — продума почтително един от зрителите, пристъпвайки до него, — ето шпагата ви.

— Сеньор — обърна се със същата почтителност друг, — желаете ли да ви закопчая пелерината?

— Ето бастуна ви, сеньор — рече трети и пристъпи до него.

— Бастуна! — повтори старецът. — За какво ми е бастунът? Трябва ми шпага. О, Сид, о, Сид Кампеадор! Виждаш ли колко се е променило всичко, откак ти предаде дух, великия си дух Богу? По твое време синовете мъстяха за обидите, нанесени на бащите им от чужди хора, сега обратно — чуждите хора отмъщават за обидата, нанесена на бащите от синовете им.

После се обърна към младежа, който му бе протегнал бастуна, и рече:

— Да, подайте ми го, за оскърбление, нанесено с ръка, трябва да се отмъщава с бастун... с този бастун ще ти отмъстя, дон Фернандо...

Но това е самоизмама! Как да отмъстя с бастуна, щом ми служи не за защита, а за опора! Че как ще отмъстя за себе си, като няма да хвана оногова, когото преследвам, само по земята мога да удриям с бастуна си. Нека тогава той да повтаря: „Земьо, земьо, разтвори се, дай на стареца, на моя стопанин, да влезе в гроба!“

— Сеньор! Сеньор! Успокойте се — прекъсна го някой, — ето, съпругата ви доня Мерседес бърза насам, а до нея — младо момиче, красиво като ангел!

Дон Руис се извърна и хвърли такъв поглед на доня Мерседес, че тя се спря и застина, опряна на ръката на доня Флора, която наистина беше прекрасна като ангел, но бледа като смъртта.

— Какво е станало, господине — запита доня Мерседес, — какво се случи?

— Ето какво се случи, госпожо — извика дон Руис, сякаш появата на жена му предизвика нов пристъп на гняв, — синът ви ме удари по лицето. Случи се следното; този, който ме нарича свой баща, проля кръвта ми, а когато паднах от удара му, помогна ми да стана не той, а дон Рамиро. Благодарете, моля, на дон Рамиро, подал ръка на съпруга ви, когото синът ви повали на земята.

— О, успокойте се, моля ви, успокойте се, господарю мой — молеше го доня Мерседес. — Вижте колко хора са се събрали.

— Нека всички да дойдат! Нека се приближат! Нали хората ми се притекоха на помощ! Елате, елате всички! — викаше ги дон Руис.

Чуйте ме, нека всеки чуе какво ще произнесат устата ми: аз съм обезчестен, защото ми удариха шамар. И така, мъже, погледнете ме и се страхувайте да имате синове. А вие, жени, вижте ме и се страхувайте да раждате деца, които като награда за дългогодишните грижи, жертви и страдания ще зашлевят плесници на мъжете ви, значи — на своите бащи! Аз търсех справедливост от всевишния, сега търся справедливост от вас, но ако вие не сте съгласни, ще я потърся от краля.

Тълпата мълчеше, поразена от неописуемото му отчаяние, и той възкликна:

— Ах, и вие ли, и вие ли ми отказвате справедливост!... Тъй да е! Обръщам се към крал дон Карлос! Кралю дон Карлос, кралю, справедливост! Справедливост!

— Кой зове краля? — раздаде се нечий глас. — Кой иска справедливост? Кралят е тук!

Тълпата тутакси се отдръпна и всички видяха младеж, облечен с прости дрехи — присвитите му очи, бледото лице бяха скрити в сянката на широкопола филцова шапка, а тъмна пелерина прикриваше фигурата му. След него вървеше върховният съдия със също такива обикновени дрехи.

— Кралят! — завика тълпата.

— Кралят! — прошепна пребледняла доня Мерседес.

— Кралят! — повтори дон Руис тържествуващо.

Образува се голям кръг, в центъра на който останаха кралят, дон Иниго, дон Руис и доня Мерседес ръка за ръка с Флора.

— Кой търси справедливост? — попита краят.

— Аз, господарю — отвърна дон Руис.

Кралят го погледна.

— А, това си ти? Вчера молеше за помилване, днес искаш справедливост! Ти, какво, винаги ли молиш за нещо?

— Да, господарю... И този път няма да се откажа, докато не ми дадете съгласието си.

— Ти ще го получиш лесно, ако молбата ти е справедлива — отвърна кралят.

Дон Иниго със знак заповяда на тълпата да се отдръпне, та само кралят да чуе думите на молителя.

— Не, не — произнесе дон Руис, — нека всички чуят какво ще ви кажа, нека, щом свърша, всеки да потвърди, че казвам истината.

— Добре, нека всички да чуят — съгласи се кралят.

— Ваше величество! Вярно ли е, че сте забранили дуелите във вашата държава?

— Вярно е и днес сутринта вече се разпоредих дон Иниго да наказва дуелиращите се бързо и безмилостно.

— Ваше величество, тук, на площада пред къщата ми, току-що се биха двама младежи, заобиколени от зрители.

— Охо! Пък аз досега си мислех — отбеляза кралят, — че хората, които не се подчиняват на кралските укази, търсят някое затънтено кътче с надеждата, че усамотението ще прикрие престъплението.

— Та ето, ваше величество, двамата младежи, за да си разчистят сметките, избраха ясен слънчев ден и най-оживения площад в Гранада.

— Чувате ли, дон Иниго? — каза полуизвърнат кралят.

— Боже мой! Боже мой! — прошепна Мерседес.

— Госпожо — попита доня Флора, — нима той ще злепостави собствения си син?

— Не ме интересува причината на тяхната свада — продължи дон Руис, поглеждайки върховния съдия сякаш да го увери, че в името на семейната чест ще запази тайната, — не искам и да зная каква е, зная само едно: пред вратата на къщата ми двама младежи ожесточено се сражаваха с шпаги.

Дон Карлос се навъси:

— Защо не излязохте? Защо не забранихте на безумците да кръстосат шпаги, възрастта и името ви щяха да им повлияят.

— Излязох, господарю, и им наредих да приберат шпагите в ножниците. Единият ме послуша.

— Добре. Него няма да накажем строго. А какво направи другият?

— Другият, ваше величество, отказа да се подчини, продължи да подстрекава противника си към дуел, оскърби го, принуди го да извади шпагата си и двубоят започна отново.

— Чувате ли, дон Иниго? Въпреки увещанията те продължили да се бият.

Кралят се обърна към стареца:

— Какво направихте вие, дон Руис?

— Ваше величество, отначало ги разубеждавах, после заплашвах, а най-сетне вдигнах бастуна си.

— И после?

— Онзи, който веднъж спря да се бие, спря и втория път.

— А другият?

— Другият, ваше величество... ми удари шамар.

— Какво, младият безделник зашлевил шамар на стареца, на дон Руис?

И очите на дон Карлос се впиха в тълпата, сякаш изчакваше някой от зрителите да изобличи дон Руис в лъжа.

Но всички мълчаха и в тишината се чуваше как въздиша доня Флора и как плаче доня Мерседес.

— Продължавайте — заповяда кралят на дон Руис.

— Ваше величество! Какво наказание заслужава младеж, зашлевил шамар на стар човек?

— Ако е от простолудието — бой с камшик на оживен площад и заточение на галерите заедно с разбойниците — алжирски турци и бандити от Тунис, ако пък е дворянин — доживотен затвор и лишаване от всички звания и почести.

— Ами ако този, който е зашлевил шамара, е син, а който го е получил — баща? — попита със суров глас дон Руис.

— Какво говориш, човече? Не зная добре испански и изглежда не съм те разбрал правилно?

Дон Руис бавно повтори въпроса си, всяка негова дума скръбно отекваше в сърцата на двете жени.

— Ами ако този, който е зашлевил шамара, е син, а който го е получил — баща?

Сред тълпата се разнесе роптаене.

Кралят отстъпи и недоверчиво изгледа стареца.

— Невероятно! — продума той.

— Ваше величество! — произнесе дон Руис и коленичи. — Помолих ви да помилвате сина ми — убиец и разбойник! Сега искам справедливо наказание за сина си, вдигнал ръка върху баща си.

— О, дон Руис, дон Руис — възкликна дон Карлос, сваляйки за миг маската на безпристрастно и студено спокойствие, която обикновено носеше, — съзнавате ли какво искате — смърт за сина си!

— Не зная какво наказание заслужава такова престъпление, защото в миналото не е имало подобни престъпления и ние нямаме закони за подражание, но ето какво ще кажа на своя крал: синът ми Фернандо погази свещените обичаи, които стоят на първо място сред църковните закони и се осмели да ме удари по лицето, а аз не мога да отговаря на нанесената ми обида, затова ви отправям оплакване срещу престъпника. Ако ми откажете — господарю, вслушайте се в думите на нещастния баща — ще се обърна към всевишния и ще му се оплача от дон Карлос. — И като се изправи на крака, допълни: — Господарю, чухте ли ме? Отсега нататък това е ваша работа, а не моя...

И той се отдалечи. Тълпата мълчаливо се разтвори пред него, всички го пропускаха, сваляйки шапка и прекланяйки се пред оскърбения баща.

Мерседес като видя, че дон Руис я подминава, без дори да я погледне и дума да отрони, изгуби съзнание и припадна в ръцете на доня Флора.

Кралят недружелюбно, както му беше присъщо, изгледа тази тъжна сцена, обърна се към дон Иниго, пребледнял и разтревожен, като че ли той самият беше обвиняемият, и каза:

— Дон Иниго...

— Да, ваше величество — обади се той.

— А коя е тази жена — майка му ли? — и посочи през рамо Мерседес.

— Да, господарю, майката — запъвайки се, произнесе дон Иниго.

— Добре. — И като помълча, кралят продължи: — Вие сте мой върховен съдия и вие се занимавате с всичко това. Разполагайте с всички средства, които имате, и не смейте да се явите пред мен, преди виновникът да бъде арестуван.

— Ваше величество — отвърна дон Иниго, — уверявам ви, че ще направя всичко възможно.

— Действайте незабавно, защото това дело ме интересува повече, отколкото предполагате.

— Защо така, господарю? — запита дон Иниго и гласът му потрепера.

— Защото, като размислих над всичко случило се, така и не се сетих за подобен случай в историята — никога още не са се обръщали към краля с подобно оплакване.

И той се оттегли важен, потънал в размисъл, като току си повтаряше:

— Господи, на какво прилича това? Син да зашлеви шамар на баща си!

Кралят се обръщаше към всевишния да му разкрие тайната, която никой не можеше да обясни. А дон Иниго така си и остана на място като вцепенен.

XXVII

РЕКАТА И ПОТОКЪТ

Има хора, чийто живот е предопределен: той тече плавно и величаво подобно на реки като Мисисипи и Амазонка, които текат през равнини от самия си извор и чак до морето и носят върху себе си плавателни съдове, големи като градове, побиращи толкова много пътници, че те биха стигнали да се основе цяло селище.

Други пък извираат от планинските върхове, падат от високи прагове, спускат се като водопади, скокливи са като потоци и изминавайки само десетина — петнадесет левги, се вливат в рекичка, река или езеро, но още известно време бушуват и пенят водите, с които са се смесили струите им — това е едничкото, което им остава.

На пътешественика са нужни седмици, месеци, години, за да изучи подробно първите, да опише бреговете и околностите им, затова пък за да се запознае с бурното течение на другите, са му достатъчни само няколко дни; ручеят, скачащ от праг на праг, праговете, превърнали се във водопади, водопадът, станал поток, се ражда и умира на разстояние само от десет левги за една седмица.

Затова пък пътешественикът за тази седмица, вървейки по бреговете на потока, ще добие май повече незабравими впечатления, отколкото онзи, който цяла година е опознавал бреговете на големите реки.

Историята, която ви разказваме, може да се сравни с бързеи, водопади, потоци; още от първата страница събитията стремглаво се носят напред, бушуват и с рев достигат до последната.

Когато пък онзи, когото води десницата Божия, въпреки законите на движението стигне до целта си, струва му се, че не е пътувал пеша, не е яздил на кон, не се е возил в кабриолет, а на някаква вълшебна машина, която препуска из равнини, селища, градове подобно на влак, изригващ грохот и пламък, или на въздушен балон, летящ с такава бързина, че долините, селищата, градовете се превръщат в точки,

изчезват от очите, изгубват се в пространството, така че дори и на силните им се завива свят и им секва дъхът.

Зад гърба ни останаха, така да се каже, две трети от пътешествието ни и всеки от неговите участници — изключение ще направим само за безпристрастния лоцман, наречен дон Карлос, на когото под името Карл предстои да вникне в бедствията, разтърсващи обществото, както сега вниква в нещастията, разтърсващи семейството — и тъй, всеки напусна или се канеше да напусне площада, където се разиграха събитията, за които току-що ви разказахме, и всекиму бе тежко на душата и на всекиго се виеше свят.

Вече видяхме, че дон Фернандо избяга първи, втори си тръгна дон Руис, проклинайки сина си, оплаквайки се от краля, молейки се на Бога и най-сетне — кралят, спокоен както винаги, но мрачен както никога досега, тъй като го безпокоеше мисълта, че в дните на неговото царстване един син бе извършил нечувано престъпление — бе зашлевил плесница на баща си, се отдалечи с бавна и ритмична походка към двореца Алхамбра, накъдето се бе запътил след посещението си в затвора заедно с върховния съдия дон Иниго.

И само действащите лица, които неотдавнашната сцена дълбоко бе развълнувала, стояха като вкаменени сред тълпата и хората ги гледаха със съчувствие и почуда — това бяха Мерседес, която, губейки съзнание, се подпря на рамото на доня Флора, и дон Иниго, като поразен от гръм от думите на краля: „Не смейте да се явите пред мен, докато виновникът не бъде арестуван.“

И сега той трябва да арестува човека, към когото изпитва такава топлина, човека, за чието помилване толкова настоятелно бе молил, безуспешно, защото го обвиняваха в престъпления, извършени против хората; а ето че го заплашваше още по-тежко възмездие — за светотатство, за престъпление, извършено против Бога — и той самият бе готов да стане бунтовник, съобщник на нечуваното престъпление, погазило нравствените устои на човешкото общество, беше готов никога повече да не застане пред краля.

Да, дълбоко в душата си той може би клонеше към второто решение, защото отложи изпълнението на заповедта за арестуването на дон Фернандо за по-късно и забърза към къщата да даде някои нареждания: трябваше да окаже помощ на доня Мерседес, на която й бе прилошало.

Налагаше се веднага да я отведе вкъщи, но чудна работа: още щом силният и як като юноша дон Иниго приближи майката на дон Фернандо, канейки се да я отнесе на ръце в дома ѝ, доня Мерседес чу стъпките му, трепна, отвори очи и извика, сякаш сепната от нещо:

— Не, не, само не вие, само не вие!

И дон Иниго, като чу думите ѝ, сведе глава и тръгна след дойката на дон Фернандо и след стария слуга, бивш оръженосец на дон Руис по време на войната с маврите. Междувременно доня Флора в пълно недоумение тихичко разпитваше:

— Защо да не ви помогне баща ми, сенъора?

Но Мерседес отново притвори очи, а след малко събра всичките си сили, превъзможна слабостта, с помощта на Флора тръгна едва-едва пристъпвайки към къщата и почти беше стигнала, когато двамата слуги изтичаха от вратата и я поеха...

Доня Флора се канеше да влезе заедно с Мерседес, но на прага я спря баща ѝ.

— За последен път влизате в тази къща — обърна се дон Иниго към дъщеря си. — Сбогувайте се с доня Мерседес и се върнете тук.

— Да се сбогувам? За последен път в тази къща? Татко, какво означава всичко това?

— Не мога да живея в къщата на майка, чийто син съм длъжен да екзекутирам.

— Да екзекутираш дон Фернандо? — извика момичето и пребледня. — Нима кралят го осъжда на смърт?

— Ако съществуваше наказание, по-тежко от смъртната присъда, дон Фернандо щеше да го получи.

— Татко! Нима не можете да отиде при дон Руис, своя приятел, и да го разубедите?

— Не, не мога.

— Нима доня Мерседес не може да отиде при съпруга си и да му се примоли да оттегли оплакването си?

Дон Иниго поклати глава.

— Не, не може.

— Боже мой, Боже мой — повтаряше доня Флора, — аз ще се обърна към майчиното ѝ сърце и сърцето ѝ сигурно ще намери начин да спаси сина си!

С тези думи тя се втурна към къщата.

Доня Мерседес седеше в същата гостна, където преди час бе стояла до сина си — тогава сърцето ѝ тупкаше от радост, сега се късаше от мъка.

— Мамо, мамо — възкликна доня Флора, — нима не можете да спасите дон Фернандо?

— Баща ти каза ли, че се надява да го спаси, детето ми?

— Не.

— Вярвай на баща си, детето ми.

И тя се разрида.

— Но според мен — настоя доня Флора, — след двадесет години брачен живот вие ще успеете да убедите дон Руис...

— Той ще ми откаже.

— Но бащата си е баща, сеньора.

— Да, бащата... — промълви Мерседес.

И закри лицето си с ръце.

— Може и така да е — продума тя, — това не само е мое право, това е мой дълг. — И се обърна към оръженосеца: — Висенте, къде е господарят ви?

— Заклучи се в стаята си, госпожо.

— Виждате ли — каза Мерседес, сякаш се залови за този предлог.

— Помолете го ласкаво да ви отвори и той ще ви пусне — настоя доня Флора.

Мерседес се опита да стане, но отново се свлече в креслото.

— Не мога, не виждате ли — простена тя.

— Ще ви помогна, госпожо — предложи момичето, прегърна я и я изправи със сила, неочаквана за това крехко създание.

Мерседес въздъхна и тръгна след Флора.

След пет минути майката и любещата неутешима девойка почукаха на вратата на дон Руис.

— Кой е? — рече мрачно той.

— Аз съм — едва чуто отвърна доня Мерседес.

— Кой?

— Неговата майка!

От стаята се дочу нечий стон, после стъпки — някой приближаваше бавно, стъпвайки тежко и ето че вратата се отвори.

Появи се дон Руис, погледът му блуждаеше, брадата и косата му бяха разрошени. Сякаш за половин час бе остарял с десет години.

— Вие тук? — попита той. Забеляза доня Флора и продължи: — Вие не сте сама. Щях да се учудя, ако се бяхте решили да дойдете сама.

— За спасението на сина си съм решена на всичко — отвърна Мерседес.

— Влезте тогава, но сама.

— Дон Руис — тихо промълви доня Флора, — ще позволите ли на дъщерята на своя приятел да присъедини молбата си към молбата на майката?

— Ако доня Мерседес се съгласи да разговаря с мен във ваше присъствие и да ми съобщи нещо, влезте.

— О не, не, ще вляза сама или ще си отида — извика Мерседес.

— Добре, влезте сама — продума доня Флора, подчинявайки се на желанието на горката майка и отстъпвайки пред дон Руис, който я спря с повелителен жест.

Вратата се затвори след Мерседес.

Доня Флора се закова на мястото си, смаяна от видяното; пред нея сякаш се разкриваше някаква потайна душевна драма, но действието, което се разиграваше пред очите ѝ, си оставаше неразбираемо. Някому можеше да се стори, че тя подслушва, но момичето не чуваше нищо. Тупкането на сърцето ѝ заглушаваше всичко.

И все пак ѝ се счуваше ту умоляващият, плах глас на Мерседес, ту мрачният, заплашителен глас на дон Руис.

Изведнъж долови странен звук, хвърли се към вратата и я разтвори: на пода лежеше Мерседес.

Момичето притича, опита се да вдигне нещастницата, но дон Руис я спря със знак. Беше ясно, че Мерседес е припаднала, подкосена от мъчително вълнение.

Дон Руис стоеше на десетина крачки от Мерседес и ако тя бе паднала по негова вина, той не би успял да се отдалечи на такова разстояние.

Той погледна жалостиво жена си, вдигна я, пренесе я от стаята в пруста и я настани на кушетката.

— Горката майка — продума той.

После се върна в стаята си и отново се заключи, без дума да каже на младото момиче, сякаш него въобще го нямаше.

След известно време Мерседес отвори очи, взе да идва на себе си, да се опитва да разбере къде е, какво става с нея, спомняйки си как е попаднала тук, после стана, поклащайки глава.

— Така си и знаех, така си и знаех! — шепнеше тя.

Мерседес се върна в стаята си, съпроводена от младото момиче, и се отпусна в креслото.

В този миг дон Иниго извика иззад вратата — не се решаваше да прекрачи прага:

— Дъще, дъще, време е, не можем да останем тук.

— Да, да — потвърди Мерседес, — вървете!

Девойката коленичи.

— Сеньора, благословете ме, ще се помъча да получа това, което вие не успяхте.

Мерседес протегна ръце към доня Флора, докосна челото ѝ с устни и рече със слаб глас:

— Бог да те благослови, както те благославям аз.

Девойката стана, излезе с несигурна походка и опряна на ръката на баща си, заедно с него напусна къщата. Но след като измина няколко крачки, спря и попита:

— Къде отиваме, татко?

— В покоите, които кралят е заръчал да ни отредят в Алхамбра — предпочетох ги пред дома на дон Руис.

— Така да бъде, татко, нека стане както вие искате, но разрешете ми да отида в манастира на Анунсиадата.

— Добре, отбий се — отвърна бащата, — това е последната ни надежда.

И когато пристигнаха в манастира, една послушница пусна доня Флора, а дон Иниго се опря на стената и зачака.

XXVIII

ГЛИГАН, ОБКРЪЖЕН ОТ КУЧЕТА

Дон Иниго постоя така няколко минути и изведнъж забеляза, че към портите на Гранада се стича тълпа.

Отначало я следеше с разсеяния поглед на човек, зает с по-важни мисли, после се взря по-внимателно в шумната навалица и запита какво означава цялата тази суматоха. И разбра, че някакъв младеж, за чието залавяне бил прочетен указ, не се предал на стражата, а избягал и се скрил в кулата Вела, където яростно се защитавал от нападащите.

Дон Иниго веднага реши, че става дума за Фернандо. Без да губи време, той се втурна към кулата.

Колкото по-нависоко към Алхамбра се изкачваше тълпата, толкова по-шумна, по-многолюдна ставаше. Най-сетне дон Иниго стигна до площад Лос Алхибес. Точно там се разиграваше главното действие; като развълнувано, разбушувало се море народът обсаждаше кулата Вела. На моменти хората се отдръпваха и пропускаха някой ранен, който притискаше раната си с ръка, а понякога изнасяха и убити.

Върховният съдия научи това, за което вече ви казахме.

Пет-шест млади дворяни преследваха беглеца с викове. Изнемощял, той се бе скрил в кулата и зачака преследвачите си. И тук се завърза ожесточена борба не на живот, а на смърт. Може би той щеше да се справи с тези петима-шестима противници, но на виковете на преследвачите, звъна на шпагите, заплахите на обкръжилите го дотичаха войници от дворцовата стража и като научиха, че това е дворянинът, когото кралят бе заповядал да арестуват, присъединиха се и те към нападателите.

Дон Фернандо — защото това бе той — застана на тясната вита стълба, която водеше към плоския покрив: там му беше най-удобно да се отбранява, той се местеше от стъпало на стъпало и на всяко падаше по един ранен.

Когато дон Иниго пристигна, сражението се водеше вече час. Той приближи силно разтревожен, макар да се надяваше, че беглецът е някой друг, а не Фернандо, но бързо разбра, че се е излъгал в надеждите си.

Не бе успял да влезе в кулата, когато сред врявата чу звучен глас:
— Хайде, страхливци, напред! Сам съм срещу всички ви! Зная, че ще се разделя с живота. Но цената му е висока, а още не съм убил достатъчно.

Разбира се, че беше той!

Ако оставеше събитията да се развият по реда си, щеше да обрече Фернандо на сигурна смърт, както току-що бе заявил самият той.

Краят беше близък и неизбежен. Но ако дон Иниго успееше да го арестува, оставаше една последна надежда за помилване, надежда, която майчината любов и снизхождението на краля поддържат у осъдения.

И тъй, дон Иниго реши да спре кръвопролитие.

— Спрете! — викна той на преследвачите. — Аз съм дон Иниго, върховният съдия на Андалусия, и съм тук от името на краля дон Карлос.

Но не беше толкова лесно да усмири гнева на двадесетте войници, които не можеха да надвият едного.

— Смърт за него! Смърт! — викнаха няколко души и в този миг се раздаде отчаян вопъл и се чу шум — по стълбите се търколи тяло на убит: шпагата на Фернандо бе сразила още една жертва.

— Чувате ли ме? — още по-високо извика дон Иниго. — Повтарям: аз съм върховният съдия и съм тук от името на краля.

— А, не! — възрази един от нападателите. — Нека кралят ни остави сами да го съдим — съдът ни ще бъде справедлив.

— Сеньори, сеньори! Опомнете се! — призоваваше дон Иниго, който искаше само едно — да отклони гнева им от беглеца.

— Какво в края на краищата искате от нас? — запитаха нападателите.

— Да ми дадете възможност да се изкача на кулата!

— Защо?

— За да отнема шпагата на бунтовника.

— Тъй да бъде! Интересно зрелище ще падне! Я да го пуснем!

— Е, какво? Колебаете се, отстъпвате? Ама че сте подлеци и страхливци! — не мирясваше Фернандо.

И отново се разнесе вопъл — значи шпагата му бе пронизала жива човешка плът.

И тълпата отново се развълнува, отново звъннаха остриета.

— Не го убивайте! Не го убивайте! — повтаряше дон Иниго отчаяно. — Трябва да го заловя жив.

— Жив? — гръмна гласът на дон Фернандо. — Кой казва, че ще ме хване жив?

— Аз го казах — отговори върховният съдия от долното стъпало.

— Вие?... Кой сте вие? — почуди се Фернандо.

— Аз съм дон Иниго.

Дон Фернандо усети как тръпка премина по тялото му и прошепна:

— О, познах гласа ти, преди да кажеш името си.

После тихо попита:

— За какво съм ви? Качете се, но сам.

— Пуснете ме, сеньори! — заповяда дон Иниго. И гласът му прозвуча така заповеднически, че всички се отдръпнаха да му сторят път, притискайки се към стената на тясната стълба.

Дон Иниго бавно се изкачваше все по-нагоре и на всяко стъпало стенеше ранен или лежеше убит. Прекрачвайки десетки трупове, най-сетне стигна до втория етаж, където го очакваше Фернандо.

Лявата си ръка бе омотал с останките от пелерината си, наподобявайки нещо като превръзка, дрехите му бяха изпокъсани, от раните му капеше кръв.

— И така — обърна се той към дон Иниго, — какво искате от мен? Една ваша дума ме изплаши повече, отколкото цялата тази глутница с оръжието си.

— Искам да ми дадете шпагата си.

— Да ви дам шпагата си? — повтори дон Фернандо и притихна.

— Освен това искам да спрете съпротивата си и да се признаете за мой пленник.

— А на кого обещахте да извършите това чудо?

— На краля.

— Тогава се върнете при краля и му кажете, че ви е натоварил с непосилна задача.

— Но на какво се надяваш? Какво искаш, безумецо?

— Да умра, убивайки.

— Убивай тогава! — продума дон Иниго и приближи до Фернандо.

Младежът направи заплашителен жест, но тутакси наведе шпагата си.

— Слушайте — каза той, — не се намесвайте в тази работа: оставете всичко на мен и на онези, които я започнаха. Нищо няма да постигнете, кълна ви се, но, честна дума на дворянин, ще изпадна в отчаяние, ако ви сполети беда.

Дон Иниго направи крачка напред.

— Шпагата ви! — заповяда той.

— Вече ви казах, че е безполезно да настоявате и сам сте се уверили колко опасно е дори само желанието да ми я отнемат.

— Шпагата ви! — настоя дон Иниго, пристъпвайки още по-напред.

— Тогава извадете вашата! — възкликна дон Фернандо.

— Пазил ме Бог! Аз да ви заплашвам! Искам да ви убедя. Моля ви, шпагата!

— Никога!

— Умолявам ви, дон Фернандо!

— Влиянието ви върху мен е просто необяснимо! Но не! Шпагата си не давам.

Дон Иниго протегна ръка.

— Шпагата!

Настъпи мълчание и дон Фернандо отново, както при първата им среща, усети как се подчинява на стареца, на силната му убедителност. Той каза тихо:

— О да, родният ми баща не може да ме накара да прибера шпагата си в ножницата. Двадесет души не можах да ми я изтръгнат от ръцете, а сега, когато усещам прилив на сили, когато съм готов да изтрепя цял полк и като разярен бик да срина всяка преграда, достатъчно бе вие, невъоръженият, да кажете една дума и се подчинявам.

— Дайте я — повтори дон Иниго.

— Но знайте, не се предавам само на вас, че единствено вие ми внушавате не само страх, но и уважение, и само във вашите нозе, а не

пред нозете на краля слагам шпагата си, окървавена от ефеса до върха.

И той смирено остави шпагата си до нозете на дон Иниго. Върховният съдия я вдигна.

— Така е добре! — рече той. — И нека небето ми бъде свидетел, че с радост бих сменил мястото с теб, макар ти да си обвиняем, а аз — съдия, и щях да се тревожа по-малко от опасността, която е надвиснала над теб, отколкото страдам сега от тревога за теб.

— Какво мислите да правите с мен? — попита дон Фернандо, свъсил вежди.

— Даваш ли ми дума, че няма да избягаш, а ще отидеш в затвора и там ще чакаш кралската милост?

— Добре. Давам дума.

— Последвайте ме.

Дон Иниго се обърна към тълпата с думите:

— Дайте път! И никой да не обижда пленника, той е под закрилата на честната си дума.

Всички се дръпнаха, върховният съдия, а след него и дон Фернандо слязоха по стълбата, залята от кръв.

Младежът излезе през вратата и огледа всички с презрителен поглед и въпреки заповедта на дон Иниго се разнесоха заплашителни възгласи, чуха се проклетия. Дон Фернандо пребледня като мъртвец и се хвърли към една шпага, изтървана от ръката на убит. Но дон Иниго го предупреди с ръка и рече:

— Дадохте честна дума!

И пленникът отвърна с поклон:

— Може да разчитате на нея.

И единият тръгна за града — към затвора, а другият прекоси площада Лос Алхибес и се запъти към двореца Алхамбра при дон Карлос.

Кралят чакаше, мрачно мълчеше и се разхождаше из Залата на двете сестри, когато му доложиха за пристигането на върховния съдия. Той спря, вдигна глава и отправи поглед към вратата. Появи се дон Иниго.

— Нека господарят ми позволи да му целуна ръка — каза върховният съдия.

— Вие се явихте, значи виновният е арестуван?

— Да, ваше величество.

— Къде е той?

— Трябва вече да е в затвора.

— Сигурна ли беше охраната му?

— По-сигурна не бих намерил — честната му дума, ваше величество.

— Вярвате ли му?

— Ваше величество, не забравяйте, че няма по-здрави окови от честната дума на дворянин.

— Тъй да бъде. Впрочем, ще дойдете с мен в затвора. Чух оплакването на бащата, остава да чуя какво ще каже синът в своя защита.

Дон Иниго се поклони.

— Впрочем, как може да се оправдае син, ударил баща си! — тихо произнесе кралят.

XXIX

В НАВЕЧЕРИЕТО НА РАЗВРЪЗКАТА

Денят, без друго вече преизпълнен със събития, обещавахе на любопитните още много интересни неща до часа, в който слънцето, изгряло иззад ослепителните върхове на Сиера Невада, щеше да се скрие зад мрачните хребети на Сиера Морена.

Както вече казахме, дон Иниго пое към двореца, а дон Фернандо, пленник на честната си дума, се отправи към затвора; той вървеше с високо и гордо вдигната глава, не като победен, а като победител, защото смяташе, че не се е предал, а се е покорил на едно чувство, което може и да го е накарало да сдържи гнева си и може би да пожертва живота си, затова пък криеше в себе си нещо утешително.

Той се спускаше по пътя към града, след него вървяха мнозина от онези, които следяха ожесточената му битка; дон Иниго бе забранил да обиждат пленника, но не само забраната на върховния съдия владееше сега благородните сърца на испанците, но и възторженото изумление, което винаги предизвиква безумната храброст у юначните народи, и съпровождащите го обсъждаха как сърчно бе нанасял и отблъсвал ударите и напомняха по-скоро почетна свита, отколкото позорен конвой.

На завоя по пътя от Алхамбра дон Фернандо срещна две жени с наметки; и двете се спряха, чуха се възгласи на почуда и радост. Той също спря — дали го спряха гласовете, или предчувствието, което ни обзема при вида на любимо същество, или когато бърза за среща.

— Хинеста! Доня Флора! — тихо рече дон Фернандо, а хората, вървящи подире му от площад Лос Алхибес с намерението да го изпратят до затвора, също спряха по-надалеч, за да не притесняват затворника и младите жени, проявявайки съчувствието, което тълпата винаги изпитва към обречения.

Не стояха дълго, но Фернандо успя да размени няколко думи с Хинеста и няколко погледа — с доня Флора. Девоичките продължиха към Алхамбра, а дон Фернандо — към затвора.

Разбираемо е, че Хинеста бързаше към двореца: щом научи от доня Флора каква опасност заплашва Фернандо, тя реши още веднъж да изпробва властта си над дон Карлос. Но сега нямаше нито пергамент, удостоверяващ произхода ѝ, нито милиона, който бе внесла в манастира.

Предполагаше, че паметта на брат ѝ е толкова къса, колкото и на другите испански крале, и реши, че за него, както и за останалите, тя е вече най-обикновено момиче, бедната циганка Хинеста.

Но се надяваше, че сълзите и молбите ѝ, нейната искреност ще смекчат студеното, недостъпно сърце на дон Карлос.

Само едно я плашеше: че няма да успее да се добере до краля. За нейна огромна радост вратата се отвори веднага щом произнесе името си.

Доня Флора трепереше от вълнение; уплашена, че ще изгуби и последната си надежда, остана да чака Хинеста до вратата.

Хинеста тръгна след царедвореца. Той отвори вратата към покой, превърнат в кабинет, отстъпи да пропусне девойката и, без да доложи, затвори вратата след нея.

Дон Карлос крачеше напред-назад с широки крачки, склонил глава на гърдите си, забол очи в земята, като че ли тежък товар — половината свят — лежеше върху плещите на този деветнадесетгодишен исполин.

Хинеста коленичи и застина в тази поза. Така минаха няколко минути — изглежда кралят не беше я забелязал. Но ето, Карлос вдигна очи, спря погледа си на нея — от разсеян той постепенно се превърна във въпросителен — и се осведоми:

— Коя сте вие?

— Забравихте ли ме, ваше величество? Колко съм нещастна! — отвърна циганката.

Тогавя дон Карлос направи усилие да си я спомни: погледът му като че ли по-ясно съзираше бъдещето, отколкото сцени от миналото.

— Хинеста? — попита той.

— Да, да, Хинеста — прошепна девойката, зарадвана, че я е познал.

— Чуйте — каза той и спря пред нея, — днес или утре, ако нищо не попречи, ще пристигне вестносец от Франкфурт!

— Какъв вестносец? — не разбра Хинеста.

— Този, който ще извести на кого, на мен или на Франциск Първи ще принадлежи отсега нататък Империята.

— Бог ще я даде на вас, господарю — отвърна Хинеста.

— О, ако стана император — възкликна кралят, — ще започна с това, че отново ще превзема Неапол, както обещах на папата, Италия, която отстъпих на Франция, Сардиния, която аз...

Дон Карлос млъкна, спомнил си, че не е сам, че разкрива замислите си.

Прекара ръка по челото си.

Хинеста се възползва от мълчанието му.

— Ако станете император, ще го помилвате ли, господарю?

— Кого?

— Фернандо — този, когото обичам, за когото ще се моля до края на дните си.

— За сина, зашлевил плесница на баща си? — отчетливо произнесе всяка дума дон Карлос и се намръщи, изглеждаше сякаш му е трудно да говори.

Хинеста наведе глава.

Какво можеше да стори тя, горкичката, след такова обвинение, и то пред такъв обвинител? Едно — да падне ничком и да плаче! И тя се свлече в краката на краля и се разрида.

Дон Карлос я гледа няколко секунди, а тя не смееше да вдигне очи — щеше, разбира се, да се смае, като види как в погледа му проблясна искра на съчувствие.

— Утре — произнесе кралят — ще научиш заедно с цяла Гранада какво е решението ми. А сега остани в двореца, защото все едно ще живее ли, или не престъпникът, повече няма да се връщаш в манастира.

Хинеста разбра, че всички молби са напразни, изправи се и прошепна:

— О, господарю! Не забравяй, че пред хората съм ти чужда, но съм ти сестра пред бога!

Дон Карлос даде знак с ръка и Хинеста се оттегли.

Доня Флора я чакаше пред вратата. Хинеста ѝ разказа за срещата си с краля.

Край тях мина придворен. По нареждане на краля той търсеше върховния съдия. Девоjkите тръгнаха след него с надеждата да научат

новини от дон Иниго.

През това време Мерседес се молеше в стаята си коленичила и чакаше с тревожна тъга както Хинеста и Флора. Тя се намираше в предишната си спалня — нали тук дон Фернандо, нейният отритнат, но все още свободен тогава син я бе навестил. Щастливи бяха онези времена!

Горката майка! Тя бе стигнала дотам да нарича щастливи дните, когато вехнеше от страх, мъка и тревога. Да, но тогава тя намираше утеха в мечтите. Сега всичките ѝ мечти бяха рухнали, нямаше почти никаква надежда.

Тя изпрати Беатрис и Висенте да научат нещо за сина ѝ.

Новините идваха все по-страшни и по-страшни. Отначало тя се надяваше, че Фернандо ще се скрие в планините. Ще отиде в планината — убеждаваше тя сама себе си, — а оттам ще се спусне в някое пристанище, ще се качи на кораб и ще отплава за Африка или Италия. Никога вече не ще види сина си, затова пък той ще е жив!

Но около един часа след пладне разбра, че той се отказал да бяга и преследван от ревящата тълпа, се втурнал към площад Лох Алхибес. В два часа научи, че се сражава в кулата Вела, убил и ранил осем или десет души.

В три часа ѝ съобщиха, че Фернандо се е предал на дон Иниго, дал честна дума да не бяга и се отправил към затвора без охрана.

В четири слугите ѝ доложиха, че кралят обещал на върховния съдия да не произнася присъда, докато сам не разпита обвиняемия.

В пет часа разбра за думите на краля, който казал на Хинеста, че утре тя заедно с цяла Гранада ще научи какво е решението му. И тъй, значи присъдата ще бъде произнесена утре. Каква ли ще бъде?

А привечер до нея стигнаха някакви смътни страшни слухове. Из града разправяха — наистина, засега нямаше никакви доказателства, — че кралят бил заповядал на върховния съдия през нощта да издигнат ешафод на площад Лос Алхибес.

Ешафод, но за кого?

Кралят посетил затворите заедно с дон Иниго, но там раздавал помилвания.

За кого е ешафодът, нима за дон Фернандо? Но имало ли е такава заповед?

Висенте си предложи услугите да разузнае всичко, обеща да прекара цялата нощ на площад Лос Алхибес, да изясни какво ще стане там и за всичко да съобщи на господарката си.

В девет часа вечерта излезе от вкъщи, но след по-малко от час се прибра и разправи, че всички пътища към площада са затворени от стража и дотам не може да се стигне. Оставаше ѝ едно: да чака и да се моли.

И доня Мерседес реши да прекара нощта в молитви. Тя стоеше на колене и чуваше как нощните пазачи извикват колко е часът. Едва беше заглъхнал унилият глас, обявил, че е полунощ и подканил жителите на Гранада да си лягат, когато в ключалката силно заскърца ключ — през тази врата обикновено влизаше дон Фернандо.

Както беше на колене, тя се извърна и видя вратата да се отваря и пред нея да застава човек с широкопола шапка, скриваща лицето му, и с дълга пелерина. Само синът ѝ имаше ключ от тази врата.

— Фернандо! Фернандо! — извика тя и се завтече към нощния гост. Но тозчас спря: този, който влезе в стаята и заключи вратата след себе си, беше с една глава по-нисък от Фернандо.

Непознатият свали шапката си и съблече пелерината.

— Аз не съм Фернандо — продума той.

Мерседес отстъпи една крачка.

— Кралят — прошепна тя.

Той поклати глава и рече:

— Не, сеньора, не е кралят... във всеки случай не и тук.

— Кой сте тогава? — прошепна Мерседес.

Изповедник... На колене, жено! Признайте, че сте измамили съпруга си. Не е възможно син да зашлеви плесница на баща си!

Мерседес падна на колене и, простряла треперещите си ръце към краля, възкликна:

— О, господарю, господарю, сам Бог ви изпраца! Слушайте тогава, ще ви разкрия цялата истина.

XXX ИЗПОВЕДТА

Като чу първото признание на Мерседес, кралят въздъхна облекчено.

— Започвайте — произнесе той, както винаги рязко и властно.

— Господарю — тихо рече Мерседес, — трудно е жена да произнесе това, което ще ви разкажа, макар да е истина, че не съм чак толкова виновна, колкото изглежда от пръв поглед. Но бъдете снизходителни, моля ви, иначе не бих могла да продължа.

— Говорете, доня Мерседес — отвърна дон Карлос малко по-меко, — и знайте: тайна, поверена на свещеник, няма да бъде така свято пазена, както тази, която сега ще доверите на своя крал.

— Нека милостта Божия бъде с вас, господарю — промълви Мерседес.

И тя прекара ръка по челото си, но не за да се съсредоточи и да си спомни всичко, тъй като веднага си личеше, че живее със спомените си, не, челото ѝ се бе овлажнило от обхваналата я тревога.

— Ваше величество, аз отраснах заедно със сина на приятел на баща ми — така растат брат и сестра, без дори да подозират за съществуването на чувства, по-различни от братската нежност, но ето че родителите ни, които всички смятаха за неразделни приятели, се скараха, понеже не могли да поделят нещо.

И това не е всичко: скарването доведе до съд. Кой беше прав, кой крив? Не зная, зная само, че баща ми изплати исканата сума и напусна Севиля, където живеехме, и се премести в Кордова — по-далеч от бившия си приятел, превърнал се сега в смъртен враг. Разпратата между бащите раздели и децата.

Тогавя бях на тринадесет години. Този, когото наричах свой брат, бе на седемнадесет: преди никога не бяхме споделяли нищо за любовта си, дори навярно не бяхме мислили за нея, докато заради неочакваната внезапна раздяла не осъзнахме какво става в душите ни.

Вехнехме от мъка, сърцата ни се обливаха в кръв — дружбата, съсипана от ръката на родителите ни, се превръщаше в любов.

Дали те се тревожеха от това? Мислеха ли за злото, което ни бяха причинили? Те навярно дори не подозираха за нашите чувства, а и да знаеха, омразата помежду им бе толкова силна, че щеше да им е безразлично как всичко това ще се отрази на нас, на любовта ни.

И тъй, семействата ни бяха разделени от омразата и разстоянието. Но при последната си среща ние се заклехме един на друг, че нищо няма да ни раздели. И наистина, какво ни засягаше нас — нас, горките деца, израснали заедно — какво ни засягаше омразата между родителите ни! Та нали цели десет години непрекъснато ни повтаряха: обичайте се. И толкова ли голяма бе вината ни, че не се подчинихме на заповедта: „Намразете се един друг“?

Мерседес замълча, изглежда очакваше какво ще каже кралят и той неочаквано рече:

— Не зная какво е любов, защото никога не съм обичал, госпожо!

— Значи, ваше величество — горчиво отвърна Мерседес, — съдбата е против мен — няма да разберете това, за което ще ви разкажа.

— Простете, сеньора, затова пък съм съдия, тъй като съм крал от детските си години, и зная какво е справедливост.

Мерседес продължи:

— Удържахме на думата си: раздялата засили чувствата ни, за които нашите родители не подозираха.

Къщата на баща ми в Кордова се намираше на брега на Гуадалкивир, моята стая беше най-отдалечената, прозорецът с решетки гледаше направо към реката. Юношата, когото обичах, три пъти седмично изчезваше от Севиля под предлог, че отива на лов в планината. Той си купи лодка и преоблечен като рибар, идваше при мен, за да ми каже, че ме обича както преди и да чуе от моите уста, че и аз все още го обичам.

Отначало се надявахме, че омразата между семействата ни ще изчезне, но тя се усилваше.

Любимият ми ме молеше да избягам заедно с него. Аз се противях. Тогавя го обзе дълбоко отчаяние, нощните ни срещи, единствената му утеха, вече не му носеха радост.

По онова време войната между християните и маврите се разпалваше все повече.

Една вечер той ми заяви, че животът му е дотегнал и му остава само едно: да търси смъртта си в бой. Аз плачех, но продължавах да упорствам. И той замина. Не се срещнахме цяла година, но през тази година до мен достигаха слухове за подвизите му; ако можех да го обикна още по-силно, щях да го обикна заради смелостта и доблестта му.

Вести за него ни носеше един младеж — съдбата му бе отредила да се сражава рамо до рамо с любимия ми, да дели опасностите с него — той бе син на приятел на баща ми и се наричаше Руис де Торилиас.

Кралят слушаше мълчаливо, навъсил мрачно вежди, неподвижен като мраморна статуя. Доня Мерседес се реши да го погледне, опитвайки се да отгатне по очите му дали да продължи. Дон Карлос разбра безмълвния ѝ въпрос и каза:

— Продължавайте!

Доня Мерседес заговори отново:

— Аз така внимателно слушах дон Руис, толкова бързах при него, когато долагаха за пристигането му, че той навярно беше решил, че ми харесва, а пък аз не мислех за него, а за онзи, когото го нямаше. Дон Руис започна да зачестява у нас и начинът, по който говореше, по който ме гледаше, ми издаде сърдечната му тайна и оттогава престанах да му се показвам, макар да ми бе трудно да се лиша от разказите му за онзи, който владееше всичките ми мисли, който ми бе отнел всички радости. Пък и скоро той също изчезна: армията, в която служеше, беше изпратена при обсадата на Гранада.

Един ден научих, че Гранада е превзета. Това беше голяма радост за нас, християните, от този миг столицата на маврите бе в ръцете на християнските крале. Но аз тъгувах както преди, радостта не ме радваше, пък и баща ми отново имаше неприятности.

Работата е там, че нашето състояние беше преминало у нас от първата му жена, а трябваше да го наследи изцяло нейният син, авантюрист, когото мислех за мъртъв — аз почти не го познавах, въпреки че му бях сестра.

Но ето че той се появи и поиска богатството си.

Баща ми помоли за време, за да сложи всичко в ред; като направи всички сметки, ме предупреди, че сме напълно разорени. Реших, че е

настъпил дългоочакваният момент и се осмелих да му заговоря за стария му приятел, с когото бе скъсал. Но още щом произнесох първата дума, очите на баща ми се изпълниха с гняв. Млъкнах.

Омразата сякаш оживяваше в душата му с всяко ново бедствие. Не си струваше да подхващам разговора.

През онази нощ не можах да заспя, седях на балкона, който гледаше към реката, решетката на прозореца беше отворена: задушавих се от железните пръчки.

В планината снегът се топеше, Гуадалкивир беше се разляла и водите ѝ почти докосваха нозете ми. Гледах небето, следях облаците, чиито очертания своеволният вятър непрекъснато променяше, когато изведнъж през мрака забелязах лодка с човек в нея. Отдръпнах се назад, за да не ме забележи — нека си плува нататък. Но изведнъж някаква сянка пробягна и закри звездното небе, някой стъпи на балкона; извиках от страх и неочаквано чух добре познатия глас:

„Аз съм, Мерседес, по-тихо!“

Да, той беше. Би трябвало да избягам, пък аз дори и не помислих за бягство, хвърлих се в обятията му, почти изгубила съзнание. А когато се свестих... уви, господарю, вече не принадлежах на себе си.

Не, бедният ми любим въобще не беше дошъл, за да прегреши, беше пристигнал да ме види за последен път и да ми каже сбогом. Заедно с генуезеца Колумб заминаваше за далечни страни. Забелязал ме отдалеч, била съм сама на балкона и той без никакви спънки проникнал вкъщи. Преди никога не бях отваряла решетката и той за пръв път попадна в спалнята ми.

Умоляваше ме да избягам с него. Ако се съгласях да тръгна с него на опасното плаване, той щеше да получи съгласието на Колумб да го последвам, преоблечена в мъжки дрехи, ако предпочетях да избягам с него в чужди страни, той щеше да се чувства добре в което и да е кътче на земята, стига да съм с него. Той беше богат, независим, обичахме се и щяхме да бъдем щастливи навсякъде. Аз отказах.

Отиде си преди изгрев. Разделихме се завинаги, поне ние си мислехме така. Той замина за Палос при Колумб, който се канеше да отплува след месец.

Скоро се изясни, че сме много по-нещастни, отколкото предполагаме: очаквах дете. Написах му за това: хем ми се щеше той

да замине, хем се боях от заминаването му и ето, леейки сълзи, се оставих в божите ръце.

В една паметна нощ, без да съм получила отговор, си представях, че той вече плава към непознатия Нов свят, който обезсмърти Колумб, но изведнъж чух под прозореца си свиркането, с което винаги ми известяваше, че е дошъл.

Реших, че ми се е сторило и цялата разтреперана зачаках. Свиркането се повтори.

О, признавам ви, с неопишуема радост се завтекох към прозореца и го отворих.

Той стоеше в лодката, протегна ръце, отплаването на Колумб се беше забавило и любимият ми бе пресякъл половин Испания, за да ме види за последен път или да ме отведе със себе си.

Уви! Нещастieto му бе вдъхнало надежда, че ще се съглася да избягам. Продължавах да се противя — нали бях последната утеха, единственият близък човек на баща си, изгубил всичко; реших да му призная: нека се ядосва, но никога няма да го напусна.

О, това беше ужасна нощ, господарю, но беше последната.

Колумб трябваше да отплува на 3 август. По чудо любимият ми беше успял да ме види, по чудо бе успял да се върне навреме.

О, господарю, нямам сили да ви опиша молбите и увещанията му. Много пъти слизаше в лодката и пак се качваше на балкона, най-сетне ме грабна, повдигна ме, решен да ме отведе насила. Аз се развиках за помощ. Чуха ме, някой се събуди, някой бързаше към стаята ми, трябваше да бягам или да се издам.

Той скочи в лодката, аз, разбрала, че го изгубвам завинаги, паднах на пода в несвяст. Намери ме Беатрис...

Мерседес и сега се вълнуваше, както и през онази фатална нощ, тя ридаеше, кършеше ръце и все още коленичила, толкова изнемооща, че се опря на креслото.

— Починете си, сеньора — сурово, студено произнесе дон Карлос, — можете да разказвате цяла нощ.

Настъпи мълчание, чуваха се само стонове на доня Мерседес. Дон Карлос не помръдваше — можеше да го вземеш за статуя; до такава степен се владееше, че дори дишаше безшумно.

— И ето, той замина — продължи доня Мерседес. И изглеждаше като че ли с тези думи отлетя и душата ѝ.

След три дни при баща ми пристигна неговият приятел Франсиско де Торияс. Каза, че трябва да поговори с баща ми насаме по важна работа. Старците се усамотиха в кабинета.

Излезе, че дон Франсиско е дошъл при баща ми да иска ръката ми от свое име и от името на сина си. Синът му страстно ме бил обичал и заявил, че не може да живее без мен.

Нищо не беше в състояние да зарадва баща ми толкова, колкото това предложение, но го смущаваше една мисъл.

„А знаеш ли — запитал той приятеля си — как стоят паричните ми работи?“

„Не. Но това ми е безразлично.“

„Аз съм разорен“ — произнесъл баща ми.

„И какво от това?“

„Окончателно разорен!“

„Още по-добре“ — отвърнал приятелят му.

„Как така — по-добре?“

„Аз съм богат, богатството ми ще стигне и за двама ни и колкото и скъпо да оцениш съкровището, което ни даваш, ще мога да заплатя за него.“

Баща ми подал ръка на дон Франсиско.

„Разрешавам на дон Руис да направи предложение на дъщеря ми — казал той, — ако Мерседес е съгласна, ще му стане жена.“

Прекарах три ужасни дни. Баща ми, без да подозира причината за болестта ми, ме навестяваше всеки ден.

Десет минути след като дон Франсиско си отиде, той вече беше при мен и ми разказа какво е станало. Само допреди четвърт час не можех да си представя, че ще съм още по-нещастна; излезе, че съм сгрешила. Баща ми излезе, като заяви, че на следващия ден дон Руис ще ме посети.

Нямах сили да му отговоря, а когато си отиде, се усетих непоносимо потисната. Но вцепенението ми започна лека-полека да минава и се замислих за положението си — струваше ми се, че пред мен се изправят не страшните сенки на миналото, а призракът на бъдещето.

О! Ако можех да се доверя някому, нямаше да страдам толкова.

Настъпи нощта. Беатрис искаше да остане при мен, но аз я отпратих, за да се наплача в усамотение. Сълзите ми течаха като река,

господарю, и трябваше отдавна вече да са пресъхнали, но изворът им е бездънен.

Постепенно всичко стихна и излязох на балкона, където съм била толкова щастлива и толкова нещастна. Струваше ми се, че любимият ми отново ще дойде. О, никога още не бях го викала толкова горещо, от цяло сърце. Ако се беше върнал, о, да ми прости баща ми — нямаше да се противя и щях да избягам. И щях да го следвам навсякъде, където пожелае.

Зададе се лодка, някой плуваше нагоре по Гуадалкивир и пееше. Не, това не беше неговият глас: та той винаги мълчеше, но аз се поддадох на въображението си, прострях ръце към призрака и замолих:

— Ела, ела, ела!

Лодката отмина. Разбира се, рибарят не обърна внимание на думите, раздали се в тъмното, на жената до перилата. Но явно усети, че викът в нощта е изпълнен с мъка и докато плаваше покрай мен, спря да пее, пеенето се възобнови едва когато лодката беше вече далеко.

Ето че изчезна от погледа ми, останах сама. Настъпи такава тишина, че, както казват, се долавяше диханието на природата.

Звездното небе се отразяваше във водата, аз сякаш се реех из въздуха, нищото ме притегляше, макар от него да ми се виеше свят. Толкова бях нещастна, че исках да умра. От мисълта за смъртта до самата смърт имаше само една крачка... Беше много лесно да я направя: долу, на три фута под мен, гробът ми отваряше прегръдките си.

Усетих, че главата ми се навежда, тялото ми се надвесва зад перилата на балкона, а нозете ми бавно се отделят от пода.

И изведнъж се сетих за детето. Ако посегнех на себе си, щях да извърша не само самоубийство, но и убийство.

Дръпнах се от перилата, затворих решетката, а ключа хвърлих в реката, за да не се поддавам на горчивото изкушение, завтекох се към стаята и се хвърлих на леглото.

Времето минаваше бавно, душата ми скърбеше. Но ето и зората, разнесоха се шумовете на деня. Беатрис отвори вратата и влезе при мен. Започваше привичният живот. В единадесет часа преди пладне Беатрис ми съобщи, че дон Руис е пристигнал, че баща ми го е приел.

Вече бях взела решение и заръчах да влезе.

Той беше плах, но сияеше от щастие, защото баща ми му казал, че ни най-малко не се съмнява в моето съгласие. Но щом ме погледна и видя, че съм бледа и хладна, трепна и също пребледня.

Вдигнах очи към него и зачаках.

Гласът му изневеряваше, десетина пъти се опита да изрече онова, което го беше довело при мен... Той говореше и навярно му се е струвало, че думите му се разбиват в непроницаема стена, скриваща сърцето ми.

Най-сетне призна, че ме обичал отдавна и че сватбата ни била решена — така били решили бащите ни — и че остава да получи моето съгласие, за да стане най-щастливият човек на света.

„Сеньор — отвърнах твърдо, тъй като предварително бях обмислила отговора си, — не мога да приема вашето предложение, което ми прави чест.“

Смъртна бледост покри и без друго бледото му лице.

„Боже мой! Но защо?“ — запита той.

„Защото обичам друг и след седем месеца ще стана майка.“

Той се олюля и едва не падна.

Това признание, направено пред човек, когото срещах рядко, с когото почти не се познавах, издаваше безнадеждното ми отчаяние — та аз дори не го помолих да пази тайната ми, доверих се на неговото благородство.

Той ми се поклони, целуна края на роклята ми и излезе, изричайки само:

„Бог да ви пази!“

Останах сама. Все чаках да се появи баща ми и разтреперана мислех как ще ми се наложи да му дам обяснение, но за мое огромно учудване той дори не отвори дума за това.

На обяд заръчах да предадат, че не ми е добре и моля за разрешение да не излизам. Баща ми се съгласи без възражения и разпити.

Изминаха три дни. На третия ден Беатрис, както и преди, съобщи, че е дошъл дон Руис.

Както и тогава, наредих да го пуснат. Той се държа така при раздялата, че ме трогна неописуемо: имаше нещо необикновено в уважението, което прояви към нещастната девойка.

Той влезе и застана близо до вратата.

„Приближете се, сеньор“ — казах аз.

„Идването ми ви учудва и притеснява, нали?“ — запитва той.
„Учудва ме, но не ме притеснява — отвърнах, — защото чувствам, че сте ми приятел.“

„И не сте сгрешили — продума той. — Но нямаше да ви дотягам, ако това не беше нужно за вашето спокойствие.“

„Обяснете ми, дон Руис.“

„Не можах да кажа на баща ви, че сте се отказали да ми станете съпруга, защото щеше да поиска обяснение, а вие не бихте посмели да му признаете всичко както на мен, така ли е?“

„Предпочитам да умра!“

„Виждате ли, постъпил съм правилно.“

„А какво му казахте?“

„Казах, че молите за няколко дни, за да премислите и желаете да прекарате тези дни в самота.“

„Значи на вас дължа спокойствието си?“

Той се поклони.

„Сега — продължи той — е много важно с цялата си душа да ми повярвате, че съм ваш приятел.“

Аз му подадох ръка.

„О, да! Приятел, истински приятел, вярвам ви“ — произнесох.
„Тогава ми отговорете направо, без да се колебаете, както сторихте и първия път.“

„Питайте!“

„Надявате ли се да се омъжите за човека, когото обичате?“

„Не, това е невъзможно“.

„Нима е мъртъв?“ — възкликна дон Руис.

„Жив е.“

Радостната искра, пробляснала в погледа му, угасна.

„Това е всичко, което исках да разбера“ — и като ми се поклони отново, излезе с въздишка.

Изминаха още три дни. Аз не напусках стаята си и освен Беатрис никой не влизаше при мен, дори баща ми.

На четвъртия ден дон Руис отново дойде. Почти го очаквах, престанах да го избягвам, той беше единственият ми довереник и разбирах, че ми е казал истината — беше истински приятел.

Той, както винаги, влезе много почтително и се приближи едва когато му дадох знак.

Протегнах му ръка, той я взе и леко я докосна с устни. А след кратко мълчание, като ме гледаше с дълбоко съчувствие, произнесе:

„През цялото време мислих за вашето положение: то е ужасно.“

Въздъгнах.

„Въпреки всичките ми старания не може безкрайно да отлагате отговора си.“

„Уви, така е“ — съгласих се аз.

„Мога да съобщя, че се отказвам от предложението си, че разоряването на баща ви е охладило чувствата ми. Но какво ще ви даде моят отказ? Отлагане за около два-три месеца.“

Облях се в сълзи — той беше прав.

„Днес-утре баща ви ще разбере, хората ще научат и тогава... (Той сниши глас) тогава ще бъдете обезчестени.“

„Какво да правя?“ — възкликнах аз.

„Да се омъжите за човек, който ви е предан, готов е да стане ваш съпруг пред хората, а за вас — само брат.“

Аз поклатих глава и отвърнах:

„Да, но къде да намеря такъв човек?“

„Ето го — представям ви го, Мерседес, нали ви казах, че отдавна ви обичам.“

„Обичате ме, но...“

„Обичам ви страстно, от все сърце и от цялата си душа и предаността е едно от чувствата, които изпитвам към вас.“ Вдигнах глава, почти изплашена от думите му.

Не мислех, че предаността е всемогъща!

„Ще ви бъда брат — повтори той, — а детето ви ще стане и мое и, кълна се в дворянската си чест, никога думичка няма да разменим за това.“

Гледах го, преизпълнена със съмнения и колебания.

„Навярно ще е по-добре да постъпите така, отколкото да се хвърлите през прозореца в реката, която тече под прозорците на къщата ви...“

Премълчах и паднах на колене пред него.

„Братко мой — примолих се аз, — смилете се над съпругата си и пощадете честта на баща ми.“

Той ме вдигна, целуна ми ръка и се оттегли.

След две седмици се омъжих за него.

Както подобава на благороден човек, дон Руис изпълни обещанието си, но самата природа се разбунтува против измамата и въпреки че дон Руис винаги бащински се е грижил за Фернандо, Фернандо не изпитваше синовни чувства към него.

И тъй, ваше величество, сега знаете всичко!...

— Освен името на истинския баща — отговори кралят, — но вие сега ще ми го кажете.

Мерседес сведе очи и прошепна:

— Дон Иниго Веласко.

— Добре — каза кралят. — Научих всичко, което исках.

И излезе с важен и мрачен вид, а жената така си остана на колене. Преди да излезе, той тихо произнесе:

— Така си и мислех: невъзможно е син да удари плесница на родния си баща.

XXXI

ЕПИЛОГ

По изгрев огромна тълпа изпълни площад Лос Алхибес, трупаше се около ешафода, издигнат в средата. В подножието му стоеше палач със скръстени ръце. Всичко предстоящо се пазеше в строга тайна, но хората разправяха, че ще бъде изпълнена първата смъртна присъда, произнесена от крал дон Карлос.

Сред многолюдната тълпа се срещаха маври. Човек можеше веднага да ги познае по източните дрехи и по пламтящите очи. Очите им блестяха от радост — щяха да видят екзекуция на дворянин, *rico hombre* и християнин.

На кулата Вела удари девет часа сутринта и в същия миг вратата на Алхамбра се разтвори, стражата се строи в двойна верига, изтласка тълпата, образувала огромен кръг, в центъра на който се издигаше ешафодът.

След известно време се появи крал дон Карлос, той присвиваше очи и се озърташе с тревожно нетърпение. Изглеждаше като че ли по навик търси с поглед вестоносеца, когото отдавна очакваше. Но вестоносеца го нямаше и погледът на краля изведнъж стана безстрастен както винаги.

До краля вървеше девойка, лицето ѝ не се виждаше под наметката, но ако се съди по богатите и едновременно с това строги дрехи, лесно можеше да се отгатне, че е от знатно потекло.

Дон Карлос мина през отдръпналата се тълпа и застана до ешафода. След него дойде върховният съдия с дъщеря си доня Флора. Тя се опираше на ръката на баща си. Като видяха ешафода, те спряха и е трудно да се каже кой от двамата беше по-блед — бащата или дъщерята.

Кралят се обърна, за да се увери, че върховният съдия го следва, видя, че е наблизо, че подкрепя дъщеря си, която едва не бе изгубила съзнание, че самият той може всеки момент да припадне, и изпрати офицер при него.

В същото време от отсрещния край се появиха още двама — бяха дон Руис и доня Мерседес. Колко различни бяха лицата на всеки от тях, когато видяха ешафода!

След пет минути, съпроводжани от стражи, се зададоха съперниците — дон Фернандо и дон Рамиро. Дон Фернандо, както вече казахме, бе арестуван предния ден, а дон Рамиро се яви в затвора по заповед на краля.

Събраха се всички действащи лица на драмата, чиито четири акта вече бяха свършили, оставаше само последната сцена. Настъпи тишина, всички очакваха развързката — присъствието на палача правеше картината още по-зловеща.

Крал дон Карлос вдигна глава, погледна към Портата на правосъдието и след като отново не видя вестносеца, се взря в дон Иниго, който цял изтръпна от вледеняващия му поглед.

— Дон Иниго Веласко де Гаро — произнесе кралят с неочаквано звънлив глас и макар да не беше силен, всички го чуха.

— Вие два пъти, без да привеждате никакви доводи, ме молихте да помилвам човека, който два пъти е заслужил смъртна присъда. От днес вече не сте върховен съдия на Андалусия.

Тълпата зашумя, дон Иниго понечи да се приближи до краля, очевидно за да се оправдае, но кралят не му даде да говори:

— И тъй, от днес вие вече не сте върховен съдия на Андалусия. Назначавам ви за военачалник. Човек, който не се справя с везните на правосъдието, може мъжествено да държи оръжие.

— Ваше величество!... — тихо вметна дон Иниго.

— Мълчете, сеньор — прекъсна го дон Карлос. — Още не съм свършил.

И продължи:

— Дон Руис, зная, че сте един от най-знатните дворяни в испанското ми кралство, а вчера научих, че имате едно от най-благородните сърца на този свят.

Дон Руис се поклони.

— От днес вие сте върховен съдия на Андалусия вместо дон Иниго. Вчера ме помолихте да раздам правосъдие за нанесеното ви оскърбление, сега вие сами ще раздавате правосъдие.

Дон Руис трепна. Доня Мерседес пребледня като мъртвец.

— Дон Фернандо — каза кралят, — вие сте се провинили два пъти. Първия път вие сте въстанали против законите на обществото и аз ви простих. Втория път вие въстанахте против природните закони и аз разбрах, че не ми е по силите да съдя за такова голямо престъпление и затова предоставям правото да ви накаже или помилва на онзи, когото оскърбихте. Така или иначе, аз ви изключвам от редовете на дворяните, лишавам ви от званието *rico hombre* и ви превръщам за съжаление в не толкова чист и невинен, но в толкова беден, самотен и гол, какъвто сте се появили на бял свят. А вие, Хинеста — обърна се кралят към момичето, — от днес вече не сте циганката от странноприемницата „При мавританския крал“. Не сте монахиня от манастира на Анунсиадата. Вие сте херцогиня де Кармона, маркиза де Монтефрио, княгиня де Пулгар. Вие сте дама от висшето общество и знатното ви положение ви дава право да предадете и името си, и богатството си на своя съпруг, дори ако той е от простолюдието, ако е мавър или стои в подножието на ешафода.

След това кралят се обърна към дон Рамиро.

— Предизвиквали са ви на дуел и вие, човек на честта, не сте могли да не отговорите на предизвикателството, но и в сражението сте запазили уважението към старостта, а след Господ Бог старостта трябва да се почита над всичко останало на този свят. Няма да ви направя по-богат, тъй като не се нуждаете от богатство, но за спомен от мен ще добавите към името си името Карлос, а към герба си — бургундския лъв. А сега нека всеки си получи заслуженото, започвайте, дон Руис, върховен съдия на кралството.

Възцари се мъртва тишина. Никой не сваляше очи от дон Руис, всички напрегнато очакваха. И ето че Мерседес, която до този миг стоеше неподвижна като статуя, пристъпи напред и с бавна, тържествена походка, сякаш ѝ струваше огромно усилие, се приближи до мъжа си, застинал както преди със скръстени ръце, и произнесе:

— Сеньор, в името на всичко свято на земята и на небето, майката ви заклева да помилвате сина ѝ.

Изглеждаше, че в сърцето на дон Руис се води мълчалива борба и това се изписа на лицето му. Но той протегна ръка, положи я върху главата на Мерседес, при това и в погледа му, и в гласа му се долавяше безбройна нежност, и продума:

— Прощавам му.

Тълпата се размърда, зашумя.

Дон Фернандо пребледня. Взе да търси оръжие и ако беше намерил своя баски кинжал, навярно щеше да го забие в сърцето си, до такава степен го гнетеше милостта на стареца — на дон Руис. Но стражата му беше взела кинжала.

— Сега е ваш ред, херцогиньо Кармона — продума кралят.

Хинеста се приближи до Фернандо, отметна качулката си и високо рече:

— Дон Фернандо, обичам те.

Младежът трепна, хвърли дълъг поглед на доня Флора, протегна ръце към Хинеста, а тя, обзета от неописуема радост, се хвърли на гърдите му.

— Херцогиньо де Кармона, маркизо де Монтефрио, княгиньо де Пулгар, ще вземете ли за мъж осъдения Фернандо, лишен от всичко — от име, титла, състояние? — запита дон Карлос.

— Обичам го, господарю — повтори Хинеста.

И като накара Фернандо да коленичи, тя също застана на колене до него пред краля.

— Така да бъде — отвърна дон Карлос. — Дълг на краля е да държи на думата си. Станете, херцог де Кармона, маркиз де Монтефрио, граф де Пулгар, гранд на Испания по съпруга, сестра на крал и дъщеря на крал.

После, без да даде на действащите лица и зрителите да се опомнят от почудата, се обърна към дон Рамиро:

— Сега е ваш ред.

Дон Рамиро с колеблива походка се приближи до доня Флора. Струваше му се, че пред очите му се е спуснала някаква пурпурнозлатиста пелена, а в ушите му звучи ангелско пеене.

Той се поклони на доня Флора.

— Отдавна ви обичам — каза младежът. — Дон Рамиро д'Авила не смееше да ви признае любовта си, а сега в присъствието на краля, своя кръстник, дон Карлос д'Авила смирено моли за ръката ви, сеньора.

— Сеньор, обърнете се към баща ми — едва чуто промълви доня Флора.

— Днес аз съм ваш баща и давам ръката ви на вестителя на любовта — произнесе кралят.

Всички все още стояха разделени на три групи, когато откъм Портите на правосъдието се чу чаткане на копита и се появи конник, потънал в прах — по дрехите му дон Карлос веднага позна, че е германски дворянин. Конникът размахваше пергамент и викаше:

— Къде е кралят? Къде е кралят?

Сега и самият дон Карлос пребледня като смъртник, сякаш от съдия се превърна в подсъдим.

Конникът продължаваше да пита:

— Къде е кралят, къде е?

Тълпата се разстъпи пред него.

Кралят пристъпи няколко крачки напред и с твърд глас, макар пребледнялото му лице да издаваше мъчителна тревога, заяви:

— Кралят е пред вас!

Конят се закова, тръпнейки целият, силните му нозе се подгъваха от напрежение. Всички чакаха, затаили дъх.

Конникът се изправи в стремената и провъзгласи:

— Да слушат всички, които присъстват тук! Слушай, Гранада! Слушай, Бургос! Слушай, Валядолид! Да слуша цяла Испания! Нека слуша цяла Европа! Целият свят да слуша! Слава на Карл Пети, токущо избран за император. Славно да бъде царстването му! Слава на неговия син и на синовете на неговите синове!

Той слезе от коня, падна на колене и подаде на краля пергамента, който гласеше, че дон Карлос е избран на императорския престол на Германия.

Дон Карлос пое пергамента с трепереща ръка и заговори, но в гласа му не се долавяше никакво вълнение — той беше безстрастен както винаги:

— Благодаря ви, херцог Баварски! Няма да забравя, че точно вие ми съобщихте тази голяма новина.

После, когато тълпата силно завика: „Слава на Карл Пети! Слава на сина му! Слава на синовете на неговите синове!“, императорът рече, вдигнал ръце към небето:

— Сеньори, слава на Господ Бог, защото само той е велик!

Издание:

Александър Дюма. Разбойникът

Френска. Първо издание

Редактор: Бойко Киряков

Художник на корицата: Слав Даскалов

Худ. редактор: Румен Ракшиев

Техн. редактор: Симеон Айтов

Коректор: Стефка Проконова

Формат: 84x108/32. Печ. коли 12.

ИК „Едем 21“, София,

ДФ „Балкан прес“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.